

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Inger Agur

Nutiseadmete kasutamise võimalused ja riskid väikelaste arengus:
Tartu linna sõimerühmade õpetajate hinnangud

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maria Murumaa-Mengel, MA

Tartu 2017

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS.....	3
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	5
1.1. Väikelapse areng ja selle mõjutajad	5
1.2. Lapsed nutiseadmete kasutajatena.....	8
1.2.1. Nutiseadmete kasutamise riskid ja võimalused.....	10
1.3. Täiskasvanute roll laste meediatarbimise juhendamisel	13
1.3.1. Õpetajate roll laste meediatarbimise juhendamisel	14
1.4. Uurimisküsimused.....	16
2. VALIM JA MEETOD.....	17
2.1. Valim	17
2.2. Andmekogumismeetod.....	19
2.3. Andmeanalüüsimetod	20
3. TULEMUSTE ESITUS.....	23
3.1. Nutiseadmete kasutuse mõju väikelaste arengule	23
3.1.1. Nutiseadmetest tulenevad võimalused väikelapse arengule.....	26
3.1.2. Nutiseadmetest tulenevad riskid väikelapse arengule	28
3.2. IKT vahendid lasteaias ja tajutud hea kodune kasutuspraktika.....	32
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	37
4.1. Meetodi- ja valimikriitika.....	45
4.2. Soovitus edasiseks uuringuks.....	46
KOKKUVÕTE.....	48
SUMMARY	49
KASUTATUD KIRJANDUS	50
LISA 1. Intervjuu kava.....	56
LISA 2. Kiri direktorile.....	60
LISA 3. Näide koodide süstematiseerimisest.....	61
LISA 4. Näide kategooriate moodustamisest.....	62
LISA 5. Transkriptsiooni näidis (ÕP 10)	63

SISSEJUHATUS

Käesoleva uurimistöö peamine eesmärk on kaardistada võimalusi ja riske, mida Tartu linna sõimerühmade õpetajad väikelaste arengus seoses nutiseadmete kasutamisega tajuvad. Uue info otsimine on inimese üks ellujäämisinstinkte (Aru 2017) ja nutiseadmetega on inimkond endale loonud taskusse mahtuva maailma, mille infoväljal pole piire ning mis mõjutab meie mõtlemisvõimet (Carr 2012). Kuna kaasaegne digitaaltehnoloogia ja meediasisu jõuavad Eesti laste ellu juba esimestest eluaastatest alates (Vinter 2013a), siis on oluline uurida, kuidas mõjutavad väikelapse arengut seadmed, mis neid igapäevaselt ümbritsevad.

Varasemalt läbi viidud intervjuudest alushariduse pedagoogidega on selgunud, et õpetajad märkavad laste käitumises, mängudes ja teadmistes muutuseid, mida seostatakse laste aktiivse meediatarbimisega (Siibak 2010). Et tänaste mudilaste reaalsus on erinev nutiseadmete-eelse ajastu laste omast ja õpetajad märkavad sageli psühholoogilise ning sotsiaalse heaoluga seotud aspekte lapsevanematest paremini (Vinter 2013b), siis on oluline uurida just neilt, milliseid muutuseid tajuvad õpetajad väikelaste arengule nüüd, kus viimased veedavad ekraanide ees aega juba väga varajases lapseas. Õpetajad peavad lastele sobivate arengutingimuste loomiseks igapäevaselt jälgima, millised oskused ja teadmised on lastel juba olemas ning millised on hetkel kujunemas (Palts ja Häidkind 2014).

Seni on Eestis nutiseadmete mõju eelkooliealistele kõige põhjalikumalt uurinud Kristi Vinter 2013. aastal kaitsnud doktoritöös, mistõttu on kasvatusteadlase kogutud info teoreetilise raamistiku loomisel peamine allikas. Eelnevalt on saadud teadmisi ka lasteaiaõpetajate valmisoleku kohta meediapädevusi arendada (Pard 2012) ja uuritud on reaalseid meediakasvatuse praktikaid nii Tallinna (Markus 2016) kui Võrumaa lasteaedades (Jurask 2014), kuid suurel määral on keskendutud 4-7-aastastele. Käesoleva töö fookus on 1,5-3-aastastel lastel, mis lisab nutiseadmete teadaolevatele mõjudele uut infot noorema vanuserühma kohta õpetaja kui eksperdi perspektiivist.

Kuna nutiseadmetest saadav info kiirus ja rohkus muudavad viisi, kuidas inimesed mõtleavad (Carr 2012), siis peamiseks uurimisküsimuseks on, milliseks hindavad sõimerühmade õpetajad nutiseadmete kasutuse mõju väikelaste arengule. Täpsemalt palutakse konteksti loomiseks õpetajate muljelist refleksiooni laste aja jooksul muutumisest, vaadates tagasi oma kogemusele pedagoogina ja uuritakse, milliseid nutiseadmete kasutamisest tulenevaid võimalusi ja riske väikelaste arengule tajuvad lasteaedade õpetajad. Teise uurimisküsimusega

soovitakse teada saada, mida peavad sõimerühmade õpetajad väikelaste nutiseadmete heaks kasutuspraktikaks. Seetõttu uuritakse, kuidas ning milliseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi IKT) vahendeid kasutavad sõimerühmade õpetajad oma igapäevatöös vahetult lastega ning mida soovitaksid õpetajad lähtuvalt oma kogemusest lapsevanematel väikelaste nutiseadmete koduse kasutuspraktika juures silmas pidada. Info kogumiseks viidi läbi 14 poolstruktureeritud ekspertintervjuud 17-39-aastase tööstaažiga sõimerühma õpetajatega. Tulemusi analüüsiti kvalitatiivse temaatilise sisuanalüüsi meetodiga.

Bakalaureusetöö koosneb neljast suuremast peatükist. Esimeses antakse ülevaade teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest. Esmalt kirjeldatakse lapse arengut kognitiivsest, sotsiaalsest-emotsionaalsest ning füüsilisest aspektist. Seejärel keskendutakse varasemates uuringutes välja tulnud IKT vahendite kasutamise võimalustele ja nende riskidele lapse arengus nii õpetajate kui lapsevanemate vaatenurgast. Teooriapeatüki teises osas tuuakse välja täiskasvanute võimalikud rollid laste juhendamisel. Täpsemalt vaadeldakse väikelaste meediatarbimise suunamise võimalusi nii teooria ja praktika tasandil. Lisaks käsitletakse lapsevanemate ja õpetajate koostöövõimalusi. Töö teises osas kirjeldatakse valimi moodustamise põhimõtteid ja töökäiku, misjärel põhjendatakse uurimis- ja analüüsimeetodi valikuid. Kolmandas peatükis tutvustatakse uurimisküsimustest lähtuvalt peamisi leide ning neljandas osas tuuakse välja olulisemad järeldused teooria ja uue empiirilise materjali põhjal kombineeritult diskussiooniga. Töö lõpetab meetodi- ja valimi kriitika ning soovitus edasiseks uurimisvõimaluseks.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Soovides mõista, kuidas tänased lapsed varasematest sõimerühmades käinud lastest erinevad ning millist rolli mängivad selles nutiseadmed, on esmatähtis tunda väikelapse arengu ja teda mõjutavate oluliste teiste inimestega seonduvat teoreetilist raamistikku. Teises alapeatükis kirjeldatakse väikelaste kui ekraanimeedia kasutajate erinevaid tüüpe ning tuuakse välja varasemate uurimuste põhjal uue aja tehnikaseadmete ohud ja võimalused väikelaste arengus. Viimases alapeatükis võetakse vaatluse alla täiskasvanute roll laste nutiseadmete kasutamise juhendamisel. Lisaks tutvustatakse võimalusi väikelaste meediatarbimise suunamisel ning kodu ja lasteaia koostöövõimalusi.

1.1. Väikelapse areng ja selle mõjutajad

Lapse esimene eluaasta on usalduse ja kiindumussuhete tekke aeg, mistõttu on mudilase jaoks olulisimad sõbralikud ja armastavad suhted (Veisson ja Veispak 2005). Teisel eluaastal toimuvad ühed suuremad edasimineked kõne arengus – esimesed sõnad edenevad kiiresti paari-kolmesõnaliste lauseteni (Veisson ja Veispak 2005; Männamaa ja Marats 2012). Lisaks teevad lapsed oma esimesi samme, areneb silma ja käe koostöö. Silmnähtavaid muutuseid võib märgata ka sotsiaalses arengus: imikust saab väike enesekindel laps, kes tahab suhelda, osaleda teda ümbritsevate inimeste tegevuses ning matkida neid igal võimalikul juhul (Männamaa ja Marats 2012).

Teise ja kolmanda eluaasta vahel hakkab lapsel tekkima minapilt. Ta võtab kasutusele väljendid *mina* ja *mina ise*. Suureneb lapse iseseisvus ja algatusvõime, mida tuleb kõigiti toetada (Saarits 2005). Seoses lapse identiteedi arengu ja eneseteadvuse kasvuga tekib arusaam sellest, et ta on isiksus oma õiguste, soovide ja tahtmistega. Ta katsetab täiskasvanute reaktsioone ning seda, kui võrd suudab kontrollida ja saavutada oma tahtmist. Väikelapseas on loomulikud jonnihood ja emotsioonipuhangud, mis enamasti on ajutised. Laps huvitub iseendast, oma teadmistest ja asjadevahelistest seostest (Männamaa ja Marats 2012).

Täpsemalt on lapse arengut võimalik vaadelda kognitiivsest, sotsiaalsest/emotsionaalsest ja füüsilisest aspektist. Kognitiivne areng seostub toimingutega, mida käsitletakse intellektuaalsetena (mõtlemine, tajumine ja probleemide lahendamine). Sotsiaalne areng ilmneb suhtluses teiste inimestega. Emotsionaalne areng puudutab tundeid ja hoiakuid. Füüsiline arenguaspekt on kõigile märgatav, sest muutused on otseselt vaadeldavad ning

mõõdetavad. Kõik kolm arenguaspekti on omavahel tihedasti seotud ning laste intellektuaalset arengut saab toetada pakkudes neile võimalusi emotsionaalseks, sotsiaalseks ja füüsiliseks enesearendamiseks. (Tall 2012)

Sotsiaalne ja emotsionaalne areng. Kolmandaks eluaastaks teeb laps suure sammu oma identiteedi kujunemise suunas ja on valmis suhetest teistega õppima (Tropp ja Saat 2008). Ta teab täpsemalt, kes ta on, tunneb oma tugevaid ja nõrku külgi, meeldimisi ja vastumeelsusi ning seda, kuidas teised inimesed temasse suhtuvad. Lapse eneseteadvus on selgelt välja arenenud, ta kaitseb oma valdusi ja personaalruumi. Kui keegi tungib lapse arvates üle tema isiklike piiride või võtab luba küsimata tema asju, põhjustab see nõrdimust ja protesti (Männamaa ja Marats 2012). Konfliktsete olukordadega hakkama saamise edukus sõltub sellest, kui hästi on arenenud enesekohased oskused (muuhulgas kriitika talumine, kompromisside tegemine ja koostöövalmidus) (Tropp ja Saat 2008).

Laste emotsionaalse kompetentsuse arendamine on tähtis, sest selle madalat taset seostatakse näiteks ajas püsivama agressiivsusega (Tropp ja Mägi 2008). Emotsioonidega toimetuleku oskus areneb käsikäes kognitiivse võimekusega ja loob eeldused järjest nõudlikemates sotsiaalsetes protsessides osalemiseks. Keerulisemate tunnete taga olevate moraalse otsuste tegemiseks, näiteks süü, häbi ja uhkuse tundmiseks on lapsel vaja teada sotsiaalseid reegleid ja eetikanorme, kuid väikelaps pole üldiselt selleks sotsiaalselt ega kognitiivselt piisavalt küps (Tropp ja Mägi 2008). Need sügavalt emotsionaalse varjundi ja isikliku tähendusega mõisted saavad lapsele iga päevaga tuttavamaks eelkoolieas. Väikelapsees usutakse siiralt, et kõigil on ühesugune arusaam heast ja halvast, sobivast ja sobimatust, viisakast ja ebaviisakast (Saarits 2005).

Laste sotsiaalsuse areng toimub iseseisvalt ümbritsevat keskkonda jälgides, õdede-vendade ja eakaaslastega suheldes ning täiskasvanutelt toetust ja juhiseid saades (Tropp ja Saat 2008). Lapsed omandavad valdava osa käitumismallidest, hoiakutest ja väärtusorientatsioonidest kodust (Saarits 2005; Nugin 2005; Tall 2012). Lauricella jt (2015) uuringust nähtub, et väikelaste arvutikasutus on seda sagedasem, mida rohkem nende vanemad seadmete taga aega veedavad. Lisaks on laste huvi arvutite vastu on sõltuv sellest, mida lapsevanemad ise arvutis teevad, kuidas oma lapsi juhendavad (Vinter 2013) või kui hästi vanemad enda nutiseadme kasutust varjata suudavad (Siibak 2017). Lapsed panevad täpselt tähele, mida vanemad teevad nii internetis (Livingstone jt 2012; Vinter 2013b) kui päriselus ning matkivad nende käitumismalle nii, et vanemad pole sellest alati ise teadlikud (Rideout ja Hamel 2006).

Lasteaia esimesel aastal on lapsele suureks eeskujuks õpetaja kui täiskasvanu, kellele võõras keskkonnas toetuda. Uurimused on näidanud õpetaja-lapse turvalise kiindumus-suhte olulisust lapse sotsiaalse kompetentsuse kujunemisel (Tropp ja Saat 2008). Õpetaja isiklikud väärtushinnangud ja see, millist eeskuju ta näitab, on oluline nii lastele kui vanematele (Almann 2000, Kattai 2014 kaudu). Sõimerühmajärgsetel aastatel hakkavad lapse minapildis väga olulist rolli mängima eakaaslased (Nugin 2005) ja nendega suhtlemine, mis aitab muuhulgas kaasa kõne arengule (Tulviste 2008).

Kognitiivne (ja kõne) areng. Psühholoogide ja keeleteadlaste sõnul on kõne arengu tase lapse üldise arengu näitaja ja mahajäämus võib põhjustada edaspidiseid probleeme tähelepanus, mõtlemis- ja õppimisvõimes (Tulviste 2008). Julgustades mudilast lugusid rääkima, loovad vanemad ja õpetajad lapse maailmatajumise arenguks soodsa keskkonna, võimaldades lapsel kogeda erinevaid tundeid ja avastada ning õppida mõistma teiste inimeste vaatenurki. 3-4-aastased lapsed saavad sellega hakkama, kuna nad liiguvad raskusteta reaalsuse ja fantaasia piirima (Smith jt 2003).

Seoses sellega ei suuda laps keskkonda ega uut infot veel ise korrastada. Ta vajab täiskasvanu abi, kes teabe hulka tasakaalustaks ja reguleeriks (Männamaa ja Marats 2012). Lisaks iseloomustab väikelapsi tahtelise tähelepanu nõrkus (Kuusik jt 2007). Täiskasvanu peab jälgima, et last ei ümbritseks liiga palju müra, mänguasju ega tegevusi. Lapse huvi tekitamiseks on vaja tugevaid, silmatorkavaid stiimuleid, nagu uusi, eredavärvilisi, ebatavalisi, ootamatuid esemeid ja helisid ning nende omadusi (Männamaa ja Marats 2012). Kuigi võib tunduda, et lapse arengu soodustamiseks sobiksid hästi nutiseadmed, siis väikelaps ei erista oma kognitiivse arengutaseme tõttu ekraanilt nähtut päriselus toimuvast (Flavell jt 1990, Wartella jt 2008 kaudu), mis teeb ekraanimeediumite vahendusel õppimise keeruliseks.

Rideouti ja Hameli' (2006) poolt läbi viidud uuringust selgus, et paljud lapsed, isegi väga noored, on oma koduste tehnikaseadmetega niivõrd tuttavad, et nad on võimelised neid ise sisse ja välja lülitama, mis annab neile ekraanimeediumite kasutamisel teataval määral autonoomsust. Lapse telekapuldist veel lihtsamini käsitletavate ekraanimeediumite kasutamine võib lapsevanemates uhkust tekitada, kuid Vinter (2013a) ütleb, et digitaaltehnoloogia on oma olemuselt loodud sedavõrd intuitiivseks, et mudilaste jaoks pole raske nende töötamise põhimõtteid ära õppida, mis ei tähenda, et nad saaksid sisuliselt vaadatavast aru.

Füüsiline areng. Üheks põhjuseks, miks lapsel on teisel eluaastal üha lihtsam ümbritsevat maailma tundma õppida ja selle kohta uusi teadmisi hankida, on tema füüsiline areng ning suurenenud liikuvus. Lapse kontroll oma keha üle on hea, teda huvitava asjani jõudmine või sellega tegelemine ei nõua enam jäägitut tähelepanu ning ta saab enam keskenduda õppimisele ja tegevusele (Männamaa ja Marats 2012). Aktiivsete liikumismängudega saavad lapsed väljendada oma tundeid, mis kasvatab mudilase eneseusaldust ja annab julguse proovida uusi asju. See tekitab omakorda uudishimu, mis sunnib tegutsema ja liikuma, millest tulenevalt suudab laps paremini ümbritsevaga kohaneda ja sealt rohkem infot hankida. Väheliikuv eluviis mõjutab negatiivselt laste üldfüüsilist, psüühilist, emotsionaalset ja sotsiaalset arengut (Oja 2008).

Kuigi kasvatusteadlane Vinter ütleb, et alla 3-aastased lapsed tuleks intensiivsest digimaailmast eemal hoida (Vaikmaa 2017) ja Ameerika lastearstide ühing (2016) soovib 2-6-aastaste laste digitaalmeediaga tutvumise aega piirata ühe tunnini päevas, siis juba 2006. aastal Rideouti ja Hameli poolt läbi viidud uuringust, et väikelapsed veedavad ekraanimeediumite ees rohkem aega kui värskes õhus. Seda, kui hästi nutiseadmest nähtav väikelapse arengut toetab või ohustab, on lapsevanemal, kes pole ekspert, raske hinnata.

1.2. Lapsed nutiseadmete kasutajatena

Seni hoidis väikelapsi helendavast ekraanist kaugemal võimetus teatud vanuseni kasutada klaviatuuri või arvutihiiert. Nüüd on nutiseadmete käsitlemine tehtud nii lihtsaks, et see ei nõua isegi mootorsete oskuste väljakujunemist (Mets 2013; Holloway jt 2013). Arvestades, et elutempo on kiirenenud ning targad masinad on pea igas majapidamises, siis leidub järjest rohkem tööl käivaid lapsevanemaid, kes kardavad, et neil pole piisavalt aega järeלטulijatele vajalikke algteadmisi anda ning loodavad selles osas arvutitele (Rideout ja Hamel 2006). Lastearstid, psühholoogid ja psühhiaatrid vaidlevad, kas väikelapse ekraaniaega peaks piirama või võtma IKT vahendeid väikelapse sotsiaalse arengu uue normaalse osana (Holloway jt 2013).

Selwyn (2003) ütleb, et ettevõtted on alates 80ndatest läbi meedia lapsevanemaid oma lastele arvuteid ostma suunanud. Juba 30 aastat tagasi kirjutati lehtedes, kuidas arvuteid kasutada oskavad lapsed õpivad hõlpsalt matemaatikat, programmeerimist ja võõrkeeli. Sarnaseid pealkirju võib täheldada ka tänases meedias, kuid aastate jooksul on laste vanus, kes võiks arvuteid kasutades midagi õppida, järjest langenud. Vanemaid suunatakse väikelastele

tutvustama spetsiaalselt neile disainitud programme enne, kui laps pliiatsit käes oskab hoida (Selwyn 2003). Seega on järjest suurem hulk perekondi otsustanud nii meedia mõjutustel kui täiskasvanute endi ajapuuduse tõttu pöörduda arvutite poole, mis on justkui lapsevanema käepikendus lapse lõbustamisel ja õpetamisel.

Kabali jt (2015) uurisid oma rühmaga nutiseadmete kasutamist kuni nelja aastaste Ameerika laste seas ning tulemustest nähtus, et 2-aastastel olid oma telefonid, 4-aastastel telerid ning küsitluses osalenud perekondades kasvavatest 4-aastastest lastest omasid kaks kolmandikku isiklikku tahvelarvutit. Pooled küsitluses osalenud vanematest olid oma lastele nutiseadmetesse rakendused alla laadinud, mille seas oli nii hariduslikku sisu, Youtube kui Netflix (Kabali jt 2015). Tänaused väikselapsed on võimelised digifotosid tegema, teises riigis elavate sugulastega Skype's suhtlema ja isegi end emotikonide abil väljendama (Plowman & McPake 2013). Ka Eestis läbi viidud uuringust nähtub, et alla aastastele lastele antakse nutiseadmeid kasutada (Nevski ja Vinter 2015).

Meedias üritatakse olenevalt vajadusest lapsi arvutite kasutajatena kujutada üht- ja teistpidi, kuid IT vahendeid kasutatavate laste representatsioon ei ole viimase kahe aastakümneni jooksul kuigi palju muutunud. Selwyn (2003) on eristanud kuut diskursust sellest, kuidas lapsi meedia vahendusel arvutikasutajatena nähakse.

1. Loomulik lapsest arvutikasutaja (*The 'natural' child computer user*) ehk laps, kes suudab arvuti kasutamise kiiresti ära õppida ja on selles isegi vanematest pädevam.
2. Edukas lapsest arvutikasutaja (*The 'successful' child computer user*) – öeldakse, et arvuti kasutamine aitab tavaliselt lapsest teha suurepärase. Arvuti harib ja aitab avastada normaalsest lapsest erilised võimed ja oskused.
3. Täiskasvanulik lapsest arvutikasutaja (*The 'adult' child computer user*) – lapsed saavad informatsiooni iseseisvalt arvutist kätte ning õpetajad peavad selles osas laste jälgedes käima.
4. Ohtlik lapsest arvutikasutaja (*The 'dangerous' child computer user*) on laps, kes vaatab pornograafilist materjali, mängib vägivaldseid mänge ja otsib arvuti abil infot, kuidas teistele halba teha. Sinna hulka kuuluvad ka arvutisõltlased.
5. Ohvrist lapsarvutikasutaja (*The 'victimized' child computer user*) – laps näeb arvutis vaid ühele nupule vajutamisega asju, mida ta noored silmad ei peaks nägema. Vanemad ei suuda seda takistada, ka nemad on arvutite ohvrid.

6. Puudulike oskustega lapsarvutikasutaja (*The 'needy' child computer user*) – last peaks koolis ja kodus arvuteid kasutama õpetama. On oluline, et laps saaks aru, milline väärtus on arvuti kasutamise oskusel. Arvutikauge laps ei saa nende oskusteta efektiivselt maailmas tegutseda.

Seega on käsitlusi sellest, kuidas ja miks laps peaks või ei tohiks arvutit kasutada, levinud meedias, teaduses ja inimeste teadvuses mitmeid ning ei saa üheselt väita, et väikelaste arvutikasutus oleks hea või halb.

1.2.1. Nutiseadmete kasutamise riskid ja võimalused

Paljude lapsevanemate arvates on nutiseadmed enam kui meelelahutuse allikas (Rideout ja Hamel 2006). Emad-isad leiavad, et uue aja digitehnoloogial on väikelapse arengut soodustav positiivne mõju (Nevski ja Vinter 2015) ja Siibaku (2017) sõnul nähtub uuringutest, et üheks nutitelefonide ja tahvelarvutite lastele andmise põhjuseks on emade-isade soov olla lapsele uusi tehnikavidinaid võimaldav hea lapsevanem.

Uuringud näitavad, et rääkiv ja liikuv väikelaps võib pöörata vilkuvale ekraanile tähelepanu, kuid ta ei pruugi nähtava sisu mõista ega sellest õppida (Wartella jt 2008), vaid vaatab seda pigem harjumusest (Courage ja Howe 2010). Ekraan võib jõulise stiimulina lapse tähelepanu väga pikaks ajaks endale kinnistada (Ward 2000), kuid väikelaps ei suuda Vinteri sõnul nähtavat tervikuks kokku panna (Vaikmaa 2017) ning mõistab asju täht-tähelt, mistõttu võib ta allegoorilistest lausetest segadusse sattuda (Ward 2000). Uuringud näitavad, et väikestel lastel on ainult videode abil uusi teadmisi keeruline omandada kognitiivse taju ja sotsiaalsete oskuste ebaküpsuse tõttu (Courage ja Howe 2010).

Samuti on probleemiks info üleküllus ja kiirus. Väikestest infokildudest saavad teadmised siis, kui inimene annab endale aega keskenduda ja varasemalt omandatuga seoseid luua (Aru 2017; Carr 2012). Info kiiresti kätte saamisest on olulisem see, kuidas inimene teadmised oma lühiajalisest mälust (*short-term memory*) kannab pikaajalisse mällu (*long-term memory*). Ekraanilt nähtava info paljususe ja pideva vaheldumise paneb inimese unustama isegi väga põneva asja, sest meie teadlik mõistus mahutab umbes neli mõtet korraga ja selleks, et uut infot vastu võtta, peab midagi meelest ära minema. Seega ei hoia inimesed internetis surfates uut infot piisavalt kaua oma teadmises, et nende vahel saaksid seosed tekkida (Carr 2012). Lisaks on väikese rahvaarvuga riigi elanike jaoks internetioht väljendusrikka emakeele

säilitamise võime ning üha nooremana peab teadlikult pingutama selle nimel, et säilitada suuremalt jaolt võõrkeelses keskkonnas eesti keelt (Ots 2017).

Nutiseadmete kasutamisega kaasnevatest riskidest on lapsevanemad välja toonud lapse ja vanema omavahelise suhtluse vähenemise (Nevski ja Vinter 2015), pornograafilise, vägivaldse või hirmutava materjali ning roppsõnad (Livingstone jt 2014). Ka õpetajad tunnevad mure selle üle, et lapsed puutuvad kokku valdkondadega, mis ei ole neile eakohased, näiteks seksuaalvahekorda jäljendavate mängude ja vägivalda sisaldava meelelahutusega (Siibak 2010). Vinter (2013b) ütleb, et lastevanemate imetus ja vaimustus laste oskuste üle tehnikavahendeid kasutada viib selleni, et sisust tulenev võimalik mõju jäetakse tähelepanuta. Lapsed võivad sattuda vaatama populaarseid multikaid matkivaid videosid, mis tegelikult lastele vaatamiseks ei sobi ja kus kujutatakse teistele haiget tegemist (Sibold 2017).

Livingstone'i ja Haddoni (2009) poolt välja töötatud interneti ohtude ja võimaluste nimistust laste arvutikasutuse kohta selgub, et vägivaldsed ja vihaõhutavad visuaalid võivad last agressiivsemaks muuta. Ka Vinter ütles Postimehele antud intervjuus, et ekraanilt nähtud vägivald võib lasteaia mängudesse kaasa jõuda (Vaikmaa 2017). Samas on Siibaku (2010) sõnul raske otsustada, kas lapse vägivaldne käitumine on põhjustatud sellest, et ta on ekraanilt näinud midagi ebasobivat või on laps juba varem olnud agressiivsem ja ekstravertsem kui mõni rahulik seltsiline.

Mõned pedagoogid on pärsitud loovust, nõrgemat käelist ja füüsilist tegevust ning puudulikke sotsiaalseid oskuseid seostanud liigse arvutikasutusega (Siibak 2010). Carri (2012) sõnul muudab multimeediavõrk inimeste intellektuaalseid harjumusi ja interneti kasutamine treenib infot töötlemise küll kiiresti ja tõhusalt, kuid ilma püsiva tähelepanuta, mis teeb paljude inimeste jaoks keskendumise raskeks. Veebikasutus muudab teabe salvestamise mällu keerulisemaks, mistõttu ollakse sunnitud järjest rohkem toetuma võrgu mahukale ja kergesti otsitavale tehismälule, mis muudab inimesi pinnapealsemaks mõtlejateks (Carr 2012). Kuna interneti laiast infoväljast tulenev mõtlemisvõime muutus puudutab isegi täiskasvanuid, siis see on otsene risk lapsele, kelle seoste loomise ja iseseisvalt mõtlemise oskus alles areneb.

Ajuteadlase Aru (2017) sõnul meeldib ajule vahetu uudsus. Värske info sisust olulisem on innustussignaali andev uudsus, mis on ajule mõnus ja Aru sõnul tekitab igasugune mõnu ajus sõltuvust. Seega ohustab nii täiskasvanuid kui väikelapsi oht jääda kiiresti vahelduvat infot

pakkuvast nutiseadmest sõltuvusse, mis mõjutab näiteks ka kognitiivseks arenguks vajalikku und. Inglismaal läbi viidud uuringust nähtus, et väikelaste uneaeg oli seda lühem, mida rohkem nad nutiseadmeid kasutasid (Cheung jt 2017) ja Ameerika lastearstide ühingu sõnul võib liiga pikk ekraaniaeg mõjutada ka laste unekvaliteeti (AAP 2016).

Nutiseadmete võimalustest on välja toodud, et uute meediumite kasutamine õppetöös soodustab õpihuvi ja muudab teadmiste omandamise lapsele kergemaks (Jurask 2013). Internetist kättesaadavate materjalide mitmekesisus aitab kaasa loovuse, eneseväljenduse- ja meediakirjaoskuse arendamisele. Lisaks pakub internet võimalust konstrueerida identiteeti ja aidata kaasa sotsiaalsete sidemete loomisele (Livingstone ja Haddon 2009; Khoo jt 2015). Ka Eestis 2012. aastal läbi viidud uuringust selgus, et kõige enam ilmnis lasteaias meediast nähtud-kuuldud tegelaste jäljendamist ja imetlemist ning sealt pärinevate temade kasutamist rolli- ja loovmängudes (Pard 2012).

Samuti on kõlama jäänud muutused kõne arengus. Õpetajad on öelnud, et lapsed võtavad nutiseadmetega tegutsemise tagajärjel kasutusse repliike inglise keelest (Siibak 2010; Pörk 2014). Vaatamata sellele, et kasvatusteadlase Vinteri sõnul võivad nutiseadmed 2-2,5-aastaselt lapsel aidata kaasa vaid mõne sõna õppimisele (Vaikmaa 2017), on pedagoogid varasemalt täheldanud, et laste laused on tihti tänu audiovisuaalse meedia jälgimisele sisukamad ja väikelapsed räägivad keeruliste väljenditega, mida nad muidu ei kasutaks (Pörk 2014). Lisaks töid Võrumaa õpetajad Juraski (2013) läbi viidud uuringus välja, et arvuti kaasamine õppeprotsessi arendab laste silmaringi, iseseisvust, tõstab laste enesehinnangut ning IKT vahendid lasevad lastel oma oskusi demonstreerida ja eduelamust saada (Jurask 2013).

Vinter (2010) on leidnud, et pedagoogide hinnangul innustavad ekraani vahendusel nähtud programmid lapsi loovust arendavat tegevust järele proovima. Rideout'i ja Hamel'i (2006) uuringust nähtub, et hästi disainitud hariduslikud programmid, nagu näiteks „Sesame Street“ aitavad 4-aastastel lugeda ja loendada. Lastele on ekraanilt nähtu positiivne sisu kasulik, sest see õpetab neid hea olema ja oma asju teistega jagama. Lisaks positiivsele eeskujule ja ideedele on Ma ja Lillard (2006) välja selgitanud, et väikelapsed on võimelised videost edukalt teadmisi omandama. Samas tõestasid Barr ja Hayne (1999), et 1-1,5-aastased lapsed suudavad päriselus õpetatut korrata ka ööpäeva möödudes, kuid videost saadud teadmised ei kinnistu sama hästi.

Seega on alust arvata, et osad nutiseadmetest kuulnud sõnad, keerulised fraasid, võõrkeelsed sõnapaarid ja väljendid jäävad huvitatud lastele hästi meelde, ent see, kui kauaks ja kuivõrd sihipäraselt lapsed neid kasutavad, sõltub muuhulgas sellest, milline on olnud lapsevanemate roll laste meediatarbimise juures.

1.3. Täiskasvanute roll laste meediatarbimise juhendamisel

Courage ja Howe (2010) sõnul on väikelapse nutiseadme kasutuse juures vanemlik vahendus sama oluline, kui see, mida lapsed ekraanidelt näevad. Kasvatusteadlane Vinter (2011) on öelnud, et meedia võimalused realiseeruvad väikeste laste puhul vaid siis, kui neid suunab ja juhendab teadlik täiskasvanu. Kolm peamist sotsiaalse juhendamise strateegiat on aktiivne ja keelav juhendamine ning koos kasutamine (Livingstone ja Helsper 2008, Nevski ja Vinteri 2015 kaudu).

2015. aastal Nevski ja Vinteri poolt läbi viidud uuring näitab, et väikelaste vanemate seas pole välja kujunenud selgeid ja konkreetseid juhendamisstrateegiaid. Vanemad kasutavad nii aktiivse kui ka keelava juhendamise elemente korraga, ka omavahel seotult (Nevski ja Vinter 2015) ning strateegiad ei ole järjepidevad, vaid olukorrapõhised (Kuuskmann 2011). Vanemad peavad vaadatava sisu kontrollimist oluliseks (Kuuskmann 2011), kuid nad annavad juhendajarolli sageli väikelaste õdedele-vendadele (Vinter 2013b). Emad-isad usaldavad oma vanemaid lapsi nii õigete sisuvalikute tegemisel nooremate laste jaoks kui ka vajalike arvutikasutamise oskuste õpetamisel (Vinter 2013b) ega pea kuigi vajalikuks tekitada ekraanil nähtu üle arutelu ega seda analüüsida (Kuuskmann 2011).

Ka internetiriskidesse on Eesti lapsevanematel üsna muretu suhtumine. Näiteks on ebasobiva veebisisu nägemise ja võõraste inimestega suhtlemise osas riskiteadlike vanemate osakaal Eestis ligikaudu poole väiksem kui Euroopas keskmiselt (Kalmus 2013). Lastevanemate teadlikkus piirdub eelkõige tervise- ja materiaalsete ohtude (oht arvutile, tasulised mängud, reklaamidest tulenev ostusurve vanematele, silmade tervishoid jms) ning vahetult pärast meedia tarbimist jälgitavate mõjude (nt hirmutav veebisisu ja laste vahetud hirmureaktsioonid, väsinud silmad jms) teadvustamisega (Vinter 2013b).

Kuigi suur hulk õpetajaid arvavad, et lapsevanemad pole lastele kehtestanud piiranguid ega keela juurdepääsu sobimatule internetisisule (Vinter 2013b), siis vanemate sõnul on nende jaoks oluline ajalise kasutuse jälgimine ning ekraanimeedia tarbimine oli Kuuskmanni (2011) uuringus osalenud valimi puhul mingil määral suunatud. Sellest hoolimata jäi autorile mulje,

et seni, kuni laps vaatab multifilme, mis on lapsevanema teada vägivallavabad, on vanem enda rolli täitnud. Ka Inglismaa sarnasest uuringust nähtus, et lapsevanematele piisab teadmisest, et mängud on eakohased (Livingstone jt 2014). Ajalisi piiranguid rakendatakse näiteks pärast kahe täispika multifilmi vaatamist või 1,5-tunni arvuti- või videomängu mängimist (Kuuskmann 2011) ja Inglismaa lapsevanemate sõnul on neil raskusi ajalise piirangu kontrollimisega (Livingstone jt 2014). Eesti lapsevanemad näevad arvutikasutamise võimaldamist või keelamist distsiplineerimisvahendina (Vinter 2013b) ja Inglismaal läbi viidud uuringus lisasid vanemad pühapäeviti kindlal kellaajal interneti välja lülitamise; teatud lehekülgedel filtrite rakendamise; lapse internetikasutuse jälgimise ja koos lapsega mängimise (Livingstone jt 2014).

Olenemata riigist, kus sarnaseid küsitlusi läbi viidi, ütlesid lapsevanemad, et nad on pidanud võitlema süütundega, mis tekib pärast lapsel arvutis liiga kaua tegutseda laskmist (Livingstone jt 2014; Rideout ja Hamel 2006). Rideout ja Hamel (2006) arvavad, et isegi kui lapsevanemad kiidavad tänapäevaseid multimeedia võimalusi ja ütlevad, et need on õpetlikumad kui kunagi varem, siis tegelikult näevad nad tehnikavidinates suurt kasu endile – nutiseadmed annavad täiskasvanule vaba aega selleks, et teha kas midagi kasulikku või puhata. Ka Nevski ja Vinteri (2015) uuringust nähtus, et vanemad näevad nutiseadmete kasutamise eelisenä seda, et need pakuvad lastele meelelahutust ja emadel-isadel on samal ajal võimalik teha oma asjatoimetusi.

1.3.1. Õpetajate roll laste meediatarbimise juhendamisel

Kuigi koolieelses eas kannavad lapse eest põhivastutust vanemad, siis lasteaialapse arengu toetamisel ja hindamisel on ka õpetajad olulised meeskonnaliikmed. Pedagoogidel on võimalik vanemaid nõustada peamiselt kollektiivses (infovoldikud, koduleht jms) ning individuaalses koostöövormis (Häidkind ja Palts 2014). Vaatamata sellele, et lapsevanematel ja õpetajatel on üsna vastanduvad arusaamad ekraanimeedia kasutamise olulisusest, ohtudest ja võimalustest, mis ei lihtsusta lasteaia ja kodu koostööd meediakasvatases (Vinter 2013b), peaksid õpetajad vanemaid informeerima harivatest ja eakohastest mängudest ning internetikeskkondadest, rääkima soovituslikest ajapiirangutest ja andma teada rühmas väljenduvatest meedia võimalikest mõjudest (Vinter 2013a). Samas viitavad Nevski ja Vinteri (2015) uuringu tulemused sellele, et vanemad otsivad infot väikelaste ja nutiseadmete kohta enne internetist kui sõimeõpetajatelt.

Ametlikes dokumentides puudutakse nõudeid, kuivõrd pädevad ja kursis peaksid õpetajad uute IKT vahendite kasutamisega olema, üpris kaudselt. Õpetaja V kutsestandardi kutseoskusepunktis 5.1.4. öeldakse, et õpetaja peab oskama kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia riist- ja tarkvara, sh õpiprogramme ja veebipõhiseid õpikeskkondi. Õpetaja peab tundma IKT-põhise aktiiv- ja projektõppe põhimõtteid ja metoodikat ning oskama neid aineõppesse integreerida (Haridus- ja Teadusministeerium 2010). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on ainus nutiseadmetega kaudselt kokkupuutuv sõna § 17. 2.3. all, kus öeldakse, et õppetegevuse valdkonna „Mina ja keskkond“ sisu üheks õpiobjektiks on muuhulgas virtuaalkeskkond. Õpetajate koolituse raamnõuete § 18. punkt 9 on kirjas, et õpetaja peab oskama kasutada kaasaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia võimalusi (Riigi teataja 2000). Antud üldine direktiiv annab mõista, et õpetaja peab oskama arvuteid ja nutiseadmeid kasutada, kuid ei pane õpetajale kohustust seda teha. Õpetajate koolituse raamnõude § 17. punkt 2 ütleb, et õpetaja peab läbima iga viie aasta jooksul tööalase täienduskoolituse vähemalt 160 tunni ulatuses (Riigi teataja 2000). Seega on õpetajad seadusega kohustatud omama IKT vahendite kasutamise pädevust ning end aeg-ajalt erialaselt täiendama, kuid mil määral seda IKT-ga seotakse, on iga lasteaia ja õpetaja enda otsustada.

Uurides koolieelse asutuse õpetajatelt, milliseid meediavahendeid nad oma tegevustes vahetult lastega kasutavad, nimetasid pedagoogid fotoaparaate, multifilme, helisid, raamatuid ning pilte. Tegevuste eesmärkidena toodi muuhulgas välja reaalse ja lavastatu erinevuse näitlikustamist (Markus 2016). Varasemalt tõestas Nevski (2011) oma magistritöös, et rühmas on võimalik meediakirjaoskust arendada. Ta lasi ühe lasteaia rühma õpetajatel teha lastega ise multifilmi, et lapsed saaksid aru, et nemad suudavad kontrollida multifilmitegelaste iseloomu, välimust ja häält. Õpetajad ütlesid, et tulevikus vajaksid nad selliste projektide läbiviimiseks endale juhti (Nevski 2011). Vinteri (2013) uuringust nähtus, et õpetajad vajavad meediakasvatusega lasteaias selle sõna sisulises tähenduses tegelemiseks nii isikliku meediakirjaoskuse, digitaaltehnoloogiat puudutavate teadmiste ja oskuste suurendamist kui ka meediakasvatuse didaktika kursuste ning abistavate õppematerjalide olemasolu. Lasteaiaõpetajate baaskoolitus peaks sisaldama meediakasvatuse didaktikat (Yurta ja Cevher-Kalburanon 2010). See aitaks õpetajatel nüüdisaegset kasvukeskkonda mõtestada ja digitaalse ekraanimeedia sisu arendaval eesmärgil kasutada (Vinter 2013a).

Võttes arvesse, et Eestis käib kõigist 1-4-aastastest lastest 70% koolieelses lasteasutuses (Statistikaamet 2015), siis Vinteri (2013a) sõnul on lasteaed hea sõlmpunkt oskusteabe jagamiseks ja lapsevanemate toetamiseks laste kasvatamisel tehnoloogiast ümbritsetud keskkonnas. Ka koolieelse lasteasutuse seaduse (1999) §22, p. 3. näeb ette, et pedagoogid on kohustatud nõustama lasteasutuses käivate laste vanemaid nende soovil õppe- ja kasvatusküsimustes ning Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava §4, p. 9. sätestatakse, et ühe õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtteks on lasteasutuse- ja koduvahelise koostöö olemasolu. Vinteri (2013b) doktoritööst nähtub, et tegu pole vaid juriidiliste direktiividega, sest õpetajad avaldasid arvamust, et nende roll on olla laste juhendaja ja lapsevanemate mentor.

Vinter (2013b) ütleb, et õpetajad näevad igapäevaselt paljusid lapsi ning analüüsivad seetõttu nende käitumist ja edasijõudmist oluliselt suurema võrdlusmomendi taustal, kui seda teevad lapsevanemad kodus. Õpetajate suurem teadlikkus väikese lapse arengust paneb ohukohti (mahajäämus sotsiaalses arengus, kõneprobleemid vms) enam tajuma, samal ajal kui vanemad ei pruugi neid märgata. Seega on staažikad pedagoogid heaks infoallikaks uurimaks, kuidas mõjutab nutiseadmete kasutamine väikelaste arengut.

1.4. Uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärk on leida vastused järgnevatele uurimisküsimustele:

1. Milliseks hindavad sõimerühmade õpetajad nutiseadmete kasutuse mõju tänaste laste arengule?

1.1. Milliseid nutiseadmete kasutamisest tulenevaid võimalusi väikelaste arengule tajuvad lasteaedade õpetajad?

1.2. Milliseid nutiseadmete kasutamisest tulenevaid riske väikelaste arengule tajuvad lasteaedade õpetajad?

2. Mida peavad sõimerühmade õpetajad väikelaste nutiseadmete heaks kasutuspraktikaks?

2. VALIM JA MEETOD

Selles peatükis kirjeldatakse ja põhjendatakse uuringu läbiviimise strateegiat. Esimeses alapeatükis on välja toodud valimi moodustamise kriteeriumid ja protsess. Teises antakse ülevaade sellest, kuidas andmeid koguti ja kolmandas kirjeldatakse analüüsimise protsessi.

2.1. Valim

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks tehti 14 intervjuud Tartu linna lasteaiaõpetajatega, kelle tööstaaz lasteaias ulatus 17st 39 aastani. Valimi moodustamise peamiseks kriteeriumiks oli, et intervjueeritav peab olema töötanud pedagoogina vähemalt 15 aastat. See võimaldab intervjueeritavatel jagada tähelepanekuid ja muljeid, mida nad on tähele pannud nutiseadmete-eelsete käitumises ja arengus võrreldes tänaste lastega.

Valimi moodustamiseks kasutati www.tartu.ee/arno/lasteaed lehekülge ning helistati kõigi vähemalt ühe sõimerühmaga lasteaedade direktoritele. Pärast esimest kontakti saadeti neile täpsustav kiri (Lisa 2) ning mõnel juhul suheldi edasi õpetajatega, kuid enamik kokkulepetest said sõlmitud nii, et direktor rääkis lasteaias õpetajaga ning kirjutas töö autorile kuupäeva, millal õpetajal on võimalik intervjuule minna. Kõik intervjuud tehti silmast silma ning nende kestus oli ühest tunnist kuni 1,5-tunnini. 12 intervjuud toimusid lasteaia metoodiku või huvijuhi kabinetis, üks intervjuu lasteaia rühmas, kui lapsed olid õues, ning üks intervjuudest toimus osaleja soovil kohvikus.

Intervjueeritud õpetajatest 11 töötavad sõimerühmas, üks liitrühmas, üks sobitusrühmas ja üks aiarühmas koolilastega (Tabel 1). Minimaalne tööstaaz on 17 aastat ning maksimaalne 39 aastat.

Tabel 1. Intervjueeritavate kogemused väikelastega ja nende tööstaaž aastates

	Praegune rühm	Varasemad rühmad	Tööstaaž aastates
ÕP 1	Sõimerühm	Sõime- ja aiarühm	38
ÕP 2	Liitühm (rühmas kuus 2-3-aastast last)	Sõime- ja liitühm	29
ÕP 3	Sõimerühm	Aia- ja liitühm	27-28
ÕP 4	Aiarühm (hetkel 3-4-aastased, üks 2-a)	Aiarühm, vahel asendanud sõimerühmas	37
ÕP 5	Aiarühm	-	17
ÕP 6	Sõimerühm	Sõimerühm	39
ÕP 7	Sõimerühm	Sõimerühm	17
ÕP 8	Sõimerühm	Sõimerühm	32
ÕP 9	Sobitusrühm (neli 3-a ja üks 2-a laps)	Sobitus- ja erivajadustega laste rühm	31
ÕP 10	Sõimerühm	Sõime- ja aiarühm	37
ÕP 11	Sõimerühm	-	17
ÕP 12	Aiarühmas (hetkel 2-3-aastased)	Aiarühm, sõimerühmas õpetajaabi asendanud	18
ÕP 13	Sõimerühm	Logopeediline rühm, aiarühm	25
ÕP 14	Aiarühm (hetkel lapsed 3-aastased)	Aia- ja liitühm, lastekodu	32

2.2. Andmekogumismeetod

Uuringu korraldamise strateegiaks valiti kvalitatiivne lähenemine ja uurimismeetodiks poolstruktureeritud intervjuu, mis sobib andmekogumismeetodina hästi, kui eesmärgiks on selgitada, mida inimesed mõtlevad, tunnevad, kogevad või usuvad (Laherand 2008). Et antud töö küsimustele vastuseid leida, paluti õpetajatel rääkida, mida nad on tajunud ja tähele pannud. Seega sobis kõige paremaks andmekogumismeetodiks poolstruktureeritud intervjuu, mis andis õpetajatel võimaluse lahtiste küsimustele vastates ise alateemade fookust valida ja rääkida nende hinnanguil olulisimast.

Intervjuusid võib käsitleda kui intensiivset tavavestlust (Rubin ja Rubin 2005) ning see sarnasus tavavestlusele võib olla nii plussiks kui miinuseks, sest võib juhtuda, et intervjuueeritav ei soovi täiesti võõrale inimesele öelda, mida ta tegelikult mõtleb ning vastupidiselt võib respondent tunda end meelitatuna faktist, et just teda otsustati intervjuuerida (Oppenheim 1992). Mõne õpetajaga tuli enne intervjuud jutuks, et intervjuueerijal on kodus väikelaps, mis sobis teema avamiseks ja andis uurijale võimaluse välja näidata, et temaatika on südamelähedane ning vastuseid oodatakse suure huviga.

Valitud meetodi suurimaks eeliseks teiste ees on paindlikkus, võimalus andmekogumist vastavalt olukorrale ja vastajale reguleerida (Laherand 2008). Intervjuueerimise võimalik puudus on küsija pädevus mõista saadud infot sellisena nagu see mõeldud oli. Asjad ei pruugi olla nii nagu need intervjuueerijale tunduvad, vaid oluline on mõista konteksti ja respondendi perspektiivi (Seidman 2006). Näiteks oli ühel intervjuueeritaval plaanis silmaoperatsioon ning ta tõi korduvalt nutiseadmete peamise ohuna välja kehva mõju nägemisele. Sellises olukorras pidi intervjuueerija selle seose ära tunnetama ning sihilikult küsima ka mõne muu võimaliku ohu kohta.

Intervjuu miinusena võib välja tuua aja- ja rahakulu (Seidman 2006). Sügavuti minev intervjuu võib võtta aega üle tunni ning ehkki intervjuueerija on sellega arvestanud, võib olla keeruline leida respondente, kes on nõus oma puhkeajast sellist osa loovutama. Ühe õpetajaga jäädi mõlemale osapoolle sobivat aega otsima ning lõpuks seda ei leitudki. Oppenheim (1992) peab ohuks intervjuueerija varjatud kavatsusi. Selleks, et selguks midagi uut, mitte ei kinnitataks ega lükataks ümber intervjuueerija-poolset arvamust, sobib poolstruktureeritud

intervjuu, kus respondent annab vastused oma sõnadega (Laherand 2008) ja igale vastusele järgnev täpsustav küsimus, mis lubab detailidesse laskuda (Roulston 2010).

Uuringu intervjuukava oli jaotatud kuueks osaks:

1. Üldine info õpetaja praeguse rühma laste kohta. Uuriti, mida konkreetse õpetaja sõimerühma lapsed teha oskavad ja millistest osadest nende päevad koosnevad.
2. Nutiseadmete kodune kasutamine ja mõju rühma väikelastele. Paluti õpetajatel rääkida, milliseks nemad hindavad laste koduse nutiseadmete kasutust, kas nad on laste käitumises, mängudes, juttudes või oskustes mingeid muutuseid täheldanud.
3. Praeguse rühma laste võrdlus nutiseadmete-eelse ajastu lastega. Õpetajad võrdlesid praeguste ja varasemate laste kognitiivset, füüsilist ja sotsiaalset arengut ning eneseteeninduslikke oskusi.
4. Nutiseadmete potentsiaalsed ohud ja võimalused väikelaste arengule. Paluti teoreetiliselt, mitte oma rühma põhjal, arvamust avaldada selle kohta, kuidas saaksid nutiseadmed väikelapse arengule kaasa aidata ning mis on riskid.
5. IKT vahendite kasutamine rühmas ja läbitud IKT-alased koolitused. Uuriti, kas õpetajad on mõne IKT koolituse läbinud ja mida seal õpetati. Lisaks küsiti, kas nad tahaksid sarnastel koolitustel tulevikus osaleda ja paluti kirjeldada, millest tulevane koolitus rääkima peaks.
6. Koostöö lapsevanematega. Küsiti, kas lapsevanematega on siiani nutiseadmete teemal juttu olnud, kas õpetajad oskaksid nõu anda ning mida nad lapsevanematele soovitanud on või tulevikus soovitaks.

Intervjuukavaga on võimalik lähemalt tutvuda Lisa 1-s. 14 intervjuud tehti silmast silma 2017. aasta märtsikuu jooksul ning lindistati diktofoniga.

2.3. Andmeanalüüsimeetod

Tulemusi analüüsiti kvalitatiivse, peamiselt induktiivsel loogikal põhineva sisuanalüüsimeetodiga, kus analüüsitavaks materjaliks olid transkriptsioonid. Kvalitatiivne sisuanalüüs lubab analüüsida ka latentset sisu (Kalmus jt 2015), mis on oluline näiteks juhul, kui õpetaja püüab anda sotsiaalselt soovitud vastust, kuid on näha, et tema tõeline arvamus paistab teistele küsimustele vastates välja. Kvantitatiivselt uurides läheks selline

informatsioon kaduma. Kuigi vastused kategoriseeriti vastavalt intervjuukava kuuele punktile, võimaldab kvalitatiivne andmeanalüüsimeetod tekitada erandeid ega kohusta vastuseid liialt koondades moonutada (Kalmus jt 2015).

Esmane andmeanalüüs algas juba intervjuusid läbi viies, sest nähes, et õpetajad räägivad detailselt ja üsna meelsasti varasematest rühmadest ning võrdlevad neid praegustega, sai edasiste intervjuude eesmärgiks sellel teemal umbes sama palju infot saada, et hiljem oleks võimalik samu kategooriaid võrrelda. Hoolimata sellest, et intervjuuküsimused olid lahtised ning esialgu lasti intervjuueeritavatel rääkida ainult sellest, mis neile sel hetkel meelde tuli, siis mitmel juhul küsiti näiteks eneseteeninduslike oskuste kohta juurde eesmärgiga hiljem samal teemal arvamusi võrrelda.

Pärast intervjuude tegemist, andmeanalüüsi esimeses etapis, transkribeeriti kõik intervjuud ja anti õpetajatele koodnimetused (ÕP 1, ÕP 2 jne). Konfidentsiaalsuse tagamiseks asendati laste, kolleegide, asulate ja asutuste nimed X-iga. Transkribeerimisel olid abiks viis inimest, kuid kõik tekstid kuulati üle ja parandati töö autori poolt. Teistkordselt ülelugemisel püüti ühtlustada transkriptsioonide stiili. Transkribeeritud materjali oli kokku 390 lehekülge (Times New Roman, reavahe 1,5), kõikide intervjuude transkriptsioonide hulka kuulusid ka lühike enesetutvustus ja tänusõnad.

Esmasel kodeerimisel püüti MS Wordis erinevate värvidega märgistada sarnaste teemade alla kuuluvaid tekstikatkendeid. See meetod aga ei sobinud töö autori mõtete koondamise võtetega ning andmete süsteemseks kokku kogumiseks otsustati kasutada andmetöötlusprogrammi MS Excel. Seal tehti intervjuukava teemapunktide loogikat järgides seitse töölehte, millest esimene sisaldas õpetajate koodnimetusi (ÕP 1, ÕP 2 jne), tööstaaži aastates ja muud üldist infot intervjuueeritavate kohta. Töölehed kandsid pealkirju „Õpetajad“, „Erinevused varasemate lastega“, „Nutiseadmetega kokku puutumine“, „Nutiseadmetest külge jäänud“, „Nutiseadmete võimalused ja riskid“, „Hea ja halb kasutus“, „Kasutamine lasteaias“, „Koostöö vanematega“.

Kodeerimise esimeses etapis osutus väljakutseks välja mõelda ja eristada informatsiooni, mida erinevate töölehtedele täpsemalt paigutada. Kõige raskem oli vahet teha sellel, milline informatsioon jätta „Nutiseadmetest külge jäänud“ töölehele ja mis kuulub „Nutiseadmete võimaluste ja riskide“ alla. Otsustati lähtuda intervjuude tegemise loogikast. Nimelt eristati täpselt, mida õpetajad rääkisid konkreetselt oma rühma kohta ning mida tõid nutiseadmete

võimaluste ja riskidena välja hüpoteetiliselt. „Hea ja halva kasutuse“ kategooriasse sooviti koondada info selle kohta, mis puudutas näiteks nutiseadmete ekraani suurust, ajapiirangut, vanema rolli olulisust, vaadatava kriteeriumeid ja süsteemi, kuidas nutiseadmete abil võiks õpetajate hinnangul õppida. „Kasutamine lasteaias“ kategooria pidi ideaalis sisaldama muuhulgas infot selle kohta, mis põhjusel, kui kaua ja mida õpetajad lastega õppetöös IKT vahenditest kasutavad ning „Koostöö vanematega“ alla plaaniti koondada kogu info selle kohta, mida ja kuidas õpetajad on varasemalt lapsevanematega nutiseadmete teemal rääkinud. Uurija kogematusel tõttu ei võetud esimeses ega teises kodeerimise etapis aluseks uurimisküsimusi, vaid intervjuukava, mistõttu jõuti uurimisküsimuste vastusteni rohkemate ümberkodeerimistega, kui mõistlik oleks olnud.

Teises etapis paigutati esialgu 724 olulisena näivat ja töölehtede teemadega haakuvat transkriptsioonidest leitavat tsitaati seitsmesse kategooriasse. Tsitaatide süstematiseerimiseks loodi induktiivselt vastavalt tsitaatide sisulisele sarnasusele koode ja pärast transkriptsioonide läbi töötamist jagati koodid teoreetilise materjaliga sobitumist jälgides alakategooriatesse. Näiteks „Erinevused varasemate lastega“ töölehele moodustus 20 koodi, mis grupeeriti värvide abil samade arenguvaldkondade alla, mida kirjeldati teooriapeatükis, et töö teooria ja empiiria vahel hõlpsamini seoseid luua. Näide koodide süstematiseerimisest asub Lisa 3-s.

Andmeanalüüsi viimases etapis paigutati alakategooriad ümber nii, et oleks võimalik uurimisküsimustele vastata. Näiteks oli üheks uurimisküsimuseks, milliseid nutiseadmete kasutamisest tulenevaid võimalusi väikelaste arengule tajuvad lasteaedade õpetajad. Kuigi seda küsiti õpetajatelt intervjuu käigus ka otse, siis andmeanalüüsis kolmandas etapis võeti appi ka teiste alakategooriate alla kuulunud koode sellepärast, et anda võimalikult sidus ja terviklik pilt õpetajate vastustest. Näide koodide kategoriseerimisest asub Lisa 4-s.

3. TULEMUSTE ESITUS

Tulemuste peatükk on jaotatud kaheks osaks, millest esimeses antakse konteksti loomise eesmärgil ülevaade õpetajate muljelistest refleksioonist nutiseadmete-eelse ajastu laste võrdlusest tänaste lastega. Järgnevalt keskendutakse täpsemalt õpetajate hinnanguile selles osas, milliseid nutiseadmete kasutamisest tulenevaid võimalusi ja riske pedagoogid tajuvad. Tulemuste peatüki lõpetab ülevaade õpetajate IKT vahendite kasutamisest rühmas õppetöö eesmärgil vahetult lastega ning sellega seonduvalt tuuakse välja, mida peavad õpetajad heaks väikelaste koduse nutiseadmete kasutuspraktikaks.

3.1. Nutiseadmete kasutuse mõju väikelaste arengule

Üheks võimaluseks, kuidas mõista, millises reaalsuses elavad tänapäeva väikelapsed ning millist rolli mängivad selles nutiseadmed, on kirjeldada, mille poolest sarnanevad ja erinevad nutiseadmete-eelse ajastu lapsed tänasest. Järgnevalt on välja toodud peamised muutused, mida õpetajad tajuvad väikelaste sotsiaalses ja emotsionaalses, kognitiivses, füüsilises arengus ja eneseteeninduslikes oskustes.

Kõige enam olid õpetajad tähele pannud muutuseid väikelaste **sotsiaalses ja emotsionaalses arengus**. Intervjueeritavad ütlesid, et praeguse rühma lapsed on võrreldes 15-20 aasta taguse sõimerühmaga palju eneseteadlikumad. Juba väikelapsed tunnevad oma õigusi ja teavad, mida nad tahavad, kuid kahe õpetaja sõnul ei hoolita kohustustest võrdväärselt.

ÕP 12: „Näiteks ma mõtlen, kust tuleb näiteks nelja aastasel lapsel teadmine ja julgus öelda niimoodi, et kui õpetaja abi ütles, et lapsed sõid pirni: „Ole hea, et viska oma pirnisüda prügikasti.“ "Pirnisüdamete korjamine on siin sinu töö!", siis mõtled nagu, et kohe üllatud alguses sellise asja peale ja mõtled „Mida asja.“ Ma arvan, et sellist asja ikkagi 15 aastat tagasi, kui ma lasteaeda tööle läksin, siis sellist asja ei olnud.“

Õpetajate arvates on muutuse taga asjaolu, et vanematel on võimalusi oma lastele palju rohkemat pakkuda kui varem, transpordivahendite rohkuse tõttu reisida, lapse silmaringi avardada. Õpetajad tõid välja, et lapsed on tänapäeval üldiselt julgemad suhtlejad kui varem. Nutiseadmete-eelse ajastu lapsed olid pisut kartlikumad ja vaoshoitumad. Samal ajal on õpetajate sõnul kogu ühiskond palju minakesksem kui varem ning ka see mõjutab last.

ÕP 8: „*Ta on muutunud, ta on nii minakeskseks muutunud. Mina näen ainult iseennast. Mina näen seal iseendas ainult iseenda õigusi, aga iseenda kohustusi nagu mul absoluutselt ei ole. Kohustused ma püüan ikka alati mujale panna, ilusasti laveerida kellegi kaela.*“

Õpetajad on märganud ka muutuseid mängudes. Osad neist kiitsid laste rollimänguoskuseid, mis on läinud sisukamaks. Teised õpetajad tõid välja, et lapsed ei mängi enam loodusliku materjaliga, tüdrukutel on nukkusid vähem kaasas, mängudesse tuleb koletise teemat rohkem sisse kui varem, on rohkem kähmlemist ja üksteisele selga hüppamist. Mõned õpetajad tundsid muret sellepärast, et lapsed ei mängi klotsidega enam sihipäraselt, vaid ehitavad nendest mõõkasid, millega võidelda. Üks õpetaja rääkis, et lapsed huvituvad väga suurel määral telefonidega mängimisest.

ÕP 10: „*Näiteks meil on siin nukunurgas kaks telefoni. Ma olin sunnitud need ära panema, sellepärast, et siis on nii, et väga paljud ei tahakski muud, nad kaklevad selle kahe telefoni pärast. [--] Nad tulevad, nad tahaks... Varem ei olnud nii nagu.*“

Lapsed annavad oma tegudega teineteisele eeskujut. Väikelaste sotsiaalse ja emotsionaalse arengu mõjutajatena tõid intervjuueeritavad välja nii lapsevanemaid kui muutunud elukeskkonda.

ÕP 4: „*Võib-olla väljas mängiti rohkem. Õuedes oldi ju õhtuti ja mängiti, aga nüüd on lapsed tupp, telekas lahti või see nutiseade kätte. Ma saan aru vanematel on ka raske. Raske töö ja väsinud, väga tore on ju lapsele anda kätte, et "Vaata sealt midagi!"*“

Õpetajad märkasid mitmeid muutuseid ka **kognitiivses arengus**. Kaheksa intervjuueeritavat ütlesid, et nutiajastu väikelapsed on terasemad kui nende 20-aastatagused eelkäijad. Nad on intervjuueeritute arvates arenenumad ja võimelised uut infot kiiremini omandada, nad tunnevad täiskasvanute asju, huvituvad detailidest, nende silmaring on laiem ja nad oskavad keerukaid puslesid kokku panna. Mõned õpetajad arvasid laste nutikuse taga olevat tänapäevaseid IKT vahendeid.

ÕP 7: „*Ma arvan, et nad oskavad jälgida võib-olla detaile. No kindlasti arvutipildil on ka ju erinevaid neid.*“

ÕP 9: „*Nende silmaring on ju nii palju laiem ja teavad. "Kus sa oled näinud?", "Ma nägin, issi näitas arvutist, ma vaatasin arvutist, ma.. Tahvlist.*“

Targemate väikelaste, kes tunnevad tähti, numbreid, võõrkeeli ja oskavad ise mikrolaineahjus süüa teha, taga on õpetajate sõnul lapsevanemad, kelle ootused mudilaste arengule on ajas

muutunud. Üheksa küsitletut ütlesid, et lastele õpetatakse või oodatakse lasteaialt, et seal arendataks lastes neid külgi ja antaks need teadmised, mis neid kooliks ette valmistavad, kuid jäetakse kõrvale eneseteeninduslikud oskused, mis õpetajate arvates peaksid selles vanuses olema primaarsed.

ÕP 3: „Kui ta rühma tuli, siis ta ütles, et ta oskab meil peaaegu kõike, välja arvatud ei loe nooti.“

ÕP 13: „Ja no mõni vanem arvabki, et võiks juba sõimeski inglise keelt õpetada, mis sest, et nad veel eesti keeleski ei räägi.“

ÕP 11: „Vanasti oodati seda, et laps käiks potil ja õpiks riidesse panema ja, ja selliseid asju. [---] ootused on teistsugused“

Rääkides **füüsilisest arengust**, ütlesid mitmed intervjueeritud õpetajad, et kui lastele anda võimalus liikuda, siis tekib neis harjumus kõndida ja joosta ning lapsed tunnevad sellest rõõmu. Siiski arvasid üle poolte õpetajatest, et tänapäeva lapsed on nõrgemad, füüsiliselt vähemaktiivsed.

ÕP 3: „See liikumine on tõesti vähemaks läinud, kõvasti-kõvasti vähemaks ja jooksmata lapsi panna on raske, neil on jalad nii, no see jooksmine on nagu mingi vägitegu tõesti.“

Õpetajad leidsid, et seda põhjustab autodega lasteaeda toomine, parklast lapse rühma süles kandmine ja päeva lõpus taas sõidukisse viimine.

ÕP 12: „See liikumise poolele kindlasti avaldab mõju auto. Vanematel on kohutavalt mugav, sõidan väravasse ja väravast ma ei lase tal ka ise kõndida, see puudutab nüüd sõimelapsi. Mul on nii kiire või siis ta jonnib, siis ma võtan ta sülle ja siis ma panen ta sulle plärtsti riideruumi ja sina siis vaata, kuidas sa ta jalgu taga vedades jalutama saad, eksole.“

Eneseteeninduslikest oskustest rääkides ütlesid ühel või teisel moel kõik õpetajad, et lapsevanemad ei tegele oma järglastega nii suurel määral kui nutiseadmete-eelse ajastu väikelastega. Sellega seoses tuleb rohkem ja järjest vanemaid lapsi mähkmetes sõimerühma kui minevikus. Mitme õpetaja arvates ilmneb lastel palju õpitud abitust, sest lapsevanemate kiire elutempo tõttu on neil lihtsam kõik ise ära teha. Intervjueeritavad tõid välja seiksid jutuajamistest emade-isadega, kes avaldasid lootust, et lasteaed õpetab lapse potile, sööma ja riietuma.

ÕP 11: „Ja oodataksegi, et see kõik teeb lasteaed. Õpetab riidesse panema ja riidest lahti võtma ja seda nad ootavad kõik lasteaialt.“

ÕP 12: „Enamik kirjutas ankeeti juba, et ootused: ootame, et lasteaed harjutaks mu lapse riidesse ja potile käima.“

ÕP 10: „Aga on olnud ka selliseid juhuseid, et: "Meil on juba tähed selged, kas te ikka lugema õpetate? Muidu läheb nagu kõik meelest ära." Mina küsin, et aga, et kuidas pükste üles panemisega on ja kuidas potil käimisega on, et kas seda oskate? "Kas seda peab ka oskama või?" "Kas seda peab laps ise tegema?" "Kas ta peab panema püksid üles?"“

Lisaks muutustele lapsevanemate ootustes mudilaste arengule ja lasteaia rollile lapse kasvatamise osatähtsuses, on väikeste laste ellu tulnud ka nutiseadmed.

3.1.1. Nutiseadmetest tulenevad võimalused väikelapse arengule

Pooled intervjuueritid õpetajatest arvasid, et nende rühma lapsed ei puutu kodudes kuigi palju ekraanimeediumitega kokku. Siiski oskavad pedagoogid laste juttudest aimata, et lastele antakse aeg-ajalt võimalus tahvelarvutitega üksinda tegutseda. Mõned intervjuueritavad olid veendunud, et nende rühma lapsed käsitsevad nutitelefone iseseisvalt. Nad on seda näinud nii riitusruumis kui kuulnud vanematelt, et lastel on oma mängud, mida neile hea käitumise eest lubatakse.

ÕP 7: „[-] siis vanem paneb telefoni sinna riidekapi ääre peale, laps otsib sealt telefonist endale välja mingi mängu ja siis ta tahab kohe seda.“

ÕP 11: „[-] või sa räägid mõne emmega juttu ja ta annab lapsele telefoni pihku, ta oskab ise omale välja otsida, mida ta tahab. See näitab juba kõik, 3-aastane laps.“

Õpetajad, kelle hinnangul lapsed kodus tahvelarvuteid ega nutitelefone iseseisvalt ei kasuta, arvavad põhjuseks olevat vanemate poolt peale pandud paroolid ja selle, et emad-isad tõenäoliselt ei taha, et väga väikesed lapsed nutiseadmetega kokku puutuvad.

ÕP 5: „Ma arvan, et 2-aastastele ei anta päris nii eemal olles. Kolmesele võib-olla juba natuke.“

Ekraanimeediumite mõistliku ja õpetliku kasutamise juures pidasid õpetajad kõige olulisemaks vanemlikku vahendust. Usutletud nägid ema-isa rollina ekraanilt nähtu lahti seletamist, selgitamist ja sisu üle otsustamist. Paljude õpetajate arvates on lastel ekraanidelt

võimalik midagi õppida vaid juhul, kui lapsevanem kõrval on. Samas seati vastav pädevus kahtluse alla.

ÕP 13: „*Ma arvan, et mitte keegi ei anna praegu seda lapsele kätte selle eesmärgiga, et laps midagi õpiks. [--] Ma tõesti ei oska öelda, et kas vanemad on nii teadlikud, et nad suudaksid talle sealt midagi otsida, millest talle tõesti kasu oleks.*“

Siiski suurem enamus õpetajatest hinnanguid ei andnud, vaid jäid tõdemuse konstanteerimise piiridesse. Paljud intervjueeritavad ütlesid, et lapsevanemad peaksid mängud ja multifilmid enne mudilasele andmist ise läbi vaatama.

Intervjueeritud õpetajate hinnangul võivad nutiseadmed sobida väikelaste **kognitiivse arengu** toetamiseks ning ekraanide peamise funktsioonina nähakse teadmiste kinnitamist.

ÕP 9: „*See just see seoste loomine on praegu selle nutiajastu lastel tundvalt kergem kui vanasti, sest kui ma ükskord metsas käisin ja enam sinna peale mingit infot selle kohta anda ei saanud, sest ma läksin metsa võib-olla uuel aastal, siis see seos ju tekib palju aeglasemalt [--].*“

Mitmed õpetajad tõid välja, et nutiseadmed annavad võimaluse kuulata loodushääli, vaadata loomade ja lindude pilte, kuid ütlesid sealjuures, et ekraanid ei saa kunagi asendada päriselt õue minemist ning kui puud on võimalik vaadata metsas, siis seda tuleb kindlasti teha. Samas kiitsid õpetajad lapsi, kes on vanematega koos arvutist looduskaameraid jälginud.

ÕP 7: „*[--] vaatame seda merikotka kaamerat ka. Ma arvasin, et see on laste jaoks üllatus, aga tuli välja, et see tüdruk teadis sellest merikotka kaamerast palju rohkem kui mina. Ta oli seda kodus jälginud kogu aeg lapsevanemaga koos.*“

Õpetajad ütlesid, et nutiseadmetes saab spetsiaalsete mängudega õppida geomeetrilisi kujundeid ja tunti heameelt selle üle, et mõned rakendused ja multifilmid aitavad erinevaid värve õpetada. Väga paljud intervjueeritavad ütlesid, et lapsed oskavad värvidele osutades nende nimetusi inglise keeles öelda. Õpetajate hinnangul on see paratamatus, mille üle ei peaks liigselt rõõmustama. Mõne pedagoogi arvates ei pruugi lapsed täpselt aru saada, mida nad võõrkeeles ütlevad.

ÕP 1: „*Inglisekeelseid sõnu lapsed kasutavad. Need, need ka, kes oma emakeelt veel ei ole omandanud korralikult. Siis vanemad armastavad kohe kenasti öelda, et „Oi, aga Te teate, ta räägib inglise keelt juba!“*“

ÕP 9: „No ingliskeelsed sõnad tulevad, kas nad on teadlikud või nad on natukene lihtsalt mingi kõla pärast meeles.“

Üks õpetaja ütles, et nutiseadmed võivad arendada kõne ja tõi näiteks, et laps võib õppida „Maša“ ütlemata. Toodi välja ka numbrite ja tähtede õppimise võimalust. Räägiti lugusid sellest, kuidas lastele on nutiseadmetest laule kuulates need pähe jäänud.

ÕP 9: „[--] ja siis nad laulavad neid ingliskeelseid laule. Näiteks, võtame.. Elsa laulud on neil peas.“

Mitmed õpetajad leidsid lapse **füüsilisest arengust** rääkides, et nutiseadmed võivad arendada silma ja käe koostööd. Täpsemalt toodi välja võimalus näpuga ekraani puudutades virtuaalset pilti värvida ja joonistada, mille käigus peab laps jälgima, kuidas tema sõrmeliigutused mõjutavad ekraanil toimuvat.

ÕP 14: „Ta võib-olla annab silma ja käe koostööd! [--] See on väga hea oskus tegelikult.“

ÕP 12: „[--] just selliseid paari tõmbamised, mingid pusle lahendamised, mingid taju ülesanded.“

ÕP 8: „Kokku panemise puslemängud ja sealt otsimised on väga head.“

Sotsiaalsest arengust rääkides tõid õpetajad positiivselt küljelt välja, et nutiseadmed annavad lastele ühise jututeema.

ÕP 5: „[--] siis on neil omavahel sellel teemal tegutsemist rohkem. Saad aru, mis ma mõtlen? No ütleme niimoodi, et noh, sõpruskonda leida või nii või noh.“

Üks õpetaja teadis, et tema rühma lapsi motiveeritakse kodus nutiseadmetega ning ütles, et kui lapse ja vanema vahel on selline kokkulepe, mis toimib, siis on see teretulnud.

ÕP 9: „[--] nad on väga tähelepanelikud ja räägivad, oi ta oli täna nii tubli. Siis ma ütlen, et no näed, siis saate täna arvutisse noh, [--].“

Võimaluste kõrval nägid õpetajad ka mitmeid riske, mis võivad nutiseadmete kasutamisega teoreetiliselt kaasneda.

3.1.2. Nutiseadmetest tulenevad riskid väikelapse arengule

Suur osa õpetajatest muretsevad, et ekraanimeediumite kasutamine mõjub negatiivselt lapse kognitiivsele, sotsiaalsele ja emotsionaalsele arengule. Intervjueeritavad on täheldanud kõige tihedamini nutiseadmete mõju lapse käitumisele, mis on läinud aja jooksul vägivaldseks.

ÕP 2: „*Vot X laps niimoodi väga loopis neid asju ja klotsid lendasid, et mis see huvitav võiks olla, et kas on äkki on see mingi arvutimäng või noh, meil on ka niimoodi need tulnud vahel välja ja et ongi olnud. See sama Angry Birds'idega tuli ka meil välja.*“

Lisaks leidsid õpetajad, et nutiseadmetest nähtud negatiivse sisuga multikakangelaste jutud ja teod tulevad kaasa lasteaias teistega suhtlemisse ja mängudesse.

ÕP 10: „*Mõni on väga sõjakas. Ma küsin: "Kus sa näed siukseid asju?" "Tahvlist!"*“

ÕP 14: „*[-] hiljutine situatsioon oli just rühmas, kus lõi teist ja ma küsisin: "Miks sa lööd teda?" Siis ta vastas mulle, aga ta peab õppima ennast kaitsma. [-] see oli tulnud nüüd mingist dinosauruste multikast.*„

ÕP 11: „*Kahjuks poistel on väga tihti nii palju tulistamise mängu. Mina olen ikkagi järeldanud, et see tuleb nende multikatega kaasa. Iga asja peale on „põhh-põhh“ ja tõukamist ja siuksed häämitsused.*“

Rääkides multifilmide negatiivsest mõjust, küsiti õpetajatelt, mis annab neile alust arvata, et lapsed on multikaid nutiseadmetest näinud. Õpetajad järeldasid, et mõjutused pärinevad uutest ekraanimeediumitest sellepärast, et mõnel juhul olid lapsed ise öelnud, et nad saavad hea käitumise korral kodus teatud multikat vaadata ning osadel juhtudel teavad õpetajad, et laste lemmikmultikaid või -laule ei tule televiisorist nii tihti, kui lapsed neid endi sõnul näevad.

ÕP 8: „*Ma kuulen neid laule, ja siis ma tean, et kuna minul endal on sama vana lapselaps, siis ma tean täpselt – oo, see on sealt arvatist tulnud.*“

ÕP 10: „*Ja järjest rohkem hakkab. Järjest rohkem sellist mõju nagu tulema ja laste jutt keerleb nagu nende vahendite ümber küllaltki palju ja..*“

ÕP 11: „*Mõni laps tulebki hommikul sellega „Täna kui ma koju lähen, ma saan seda filmi vaadata või ma saan, ma võin arvutis mängida või.*“

Õpetajad muretsevad sellepärast, et lapsed võivad nutiseadmete kasutamise tagajärjel omaks võtta kallutatud ja valed arusaamad, samuti ollakse mures ebasobivate sõnade ja väljendite pärast. Mitmed pedagoogid näevad, et need on omavahel seoses ning viivad ebasoositava käitumiseni.

ÕP 14: „*Et mitte, et ma pigistan sind ja siis sina peaksid hakkama ju naerma, nagu arvutimängus, mitte nutma.*“

ÕP 10: „[--] annab teisele samamoodi tou ja siis ta nagu ei saagi aru, mis ta valesti tegi, et „Aga tehaksegi nii ju.“,

Lisaks mõtlevad õpetajad kallutatud info all seda, et kui multifilmides halval käitumisel vastavaid tagajärgi pole, siis lastele tundub, et ka neil on vaba voli kõike teha. Veel olid pedagoogid mures sellepärast, et lapsed saavad nutiseadmes mängides olla need, kes nad tahavad ja õppida asju ebarealistlikult kiiresti tegema, mis põhjustab kärsitust.

ÕP 6: „Et vot sealt kõik tuleb: lüüakse kõik - muhk kasvab meetri-pikkuseks aga varsti ta läheb tagasi ja nii ongi. Ma võin ka siis niimoodi lüüa - et vot see hirm on ka nagu.“

ÕP 9: „[--] või "Ma olengi kõikvõimas seal arvutis, ma võin seal ei tea millega hakkama saada." Aga et, kas ma siis nagu noh.. Iseendale aru anname, et on asju, mida ma pean ikkagi õppima ja tegema selleks, et kuskile jõuda või noh, millegiga hakkama saada. Selleks, et ma hakkam sokke jalga panema, pean harjutama, aga seal ma saan kohe, noh klõps-klõps, kõik on valmis ja kui ma siis ise ei saa, siis ma lähen muidugi kurjaks, et mis mõttes ma ei saa.“

Mitmed küsitletud töid välja, et ekraanimeediumid ei anna lapsele pärisemotsioone. Pedagoogide sõnul ütleb arvuti, kas vastus on õige või vale, aga puudub emotsioon, mis põhjustab lastes ükskõiksust ja „Las minna“ suhtumist.

Veel tunnetasid õpetajad, et nutiseadmete tõttu väheneb kontakt loodusega ning arvasid, järjest vähem osatakse raamatuid vaadata. Pedagoogid on tähele pannud, et lastel on nutiseadmete kasutamise tagajärjel tekkinud moonutatud reaalsustaju.

ÕP 12: „[--] kuskil sõimeealine laps, vaatas autoaknast lind lendab ja hakkas klaasi suumima, sest liiga kaugel oli. Et see on minu jaoks juba märk, et reaalsus ja masin...“

ÕP 9: „[--] väiksed ei oska väga raamatulehti keerata. Silitavad seda lehte, et ei lähe edasi, et ei oska sealt kinni võtta, et miks ta edasi ei keera, [--].“

ÕP 2: „Sellest Angry Birds'ist ma tean kõike, aga sellest puust, mis seal kasvab, seda ma küll ei tea. On ta kuusk või kask.“

Samuti on õpetajad sõandanud lapse teistest aeglasemat füüsilist, sotsiaalset ja kõnearengut seostada nutiseadmete kasutusega ning sellest vanematega rääkides saanud kahtluste kohta kinnitust.

ÕP 8: „Ma võin seda oletada, mingil määral see, kui tal on näiteks kõnetakistus tekkinud. Võib-olla see on mõjutanud, et ta on liiga palju üksi olnud ja temaga ei ole kõrval räägitud.“

ÕP 1: „Et kuidas ta käeliselt nii nõrk on või kuidas nüüd ei toimu arengud või suhtlemises või üldse ühte-teist-kolmandat asja. Et äkki on need ohud olemas? Ja siis on sageli välja tulnud, et ongi. Jah.“

Õpetajad näevad riskina ka ajapiiranguta nutiseadmes tegutsemist, mis võib viia sõltuvus- ja unehäireteni. Ohumärgina nimetasid õpetajad seda, kui lapsel on pidevalt igav ja tal on mängides raskusi stsenaariumite järgimisega.

ÕP 2: „[--] siis on kõik muu maailm, et igav igav igav. Vot see oli ka üks see ohumärk [--].“

ÕP 14: „[--] laps ei leia lihtsalt seda kohta.. Enda kohta selles mänguasjahunnikus, mis on toas põrandal ja see, mis on arvutist tuleb või siis nutitelefonist või kus iganes siis vaadatakse, et ta ei oska nende asjadega midagi peale hakata.“

ÕP 10: „[--] siis ta võtab kandiku kapi pealt, kuhu peaks panema mõne tordi või mõne sellise puuvilja või midagi peale. Ta võtab selle endale kätte, mul on tahvel [--].“

Lisaks tõid intervjueritavad välja, et nutiseadmetes tegutsemine vähendab inimeste omavahelist suhtlemist.

ÕP 12: „Et autodes on pandud tahaistme sisse see, tule taevas appi! Räägin ja korrutan kogu aeg lapsevanematele, rääkige lastega.“

ÕP 7: „[--] siis ma nagu nägin jah, et see kõne ei tulnud ja sotsialiseerumine teiste lastega tal ei olnud. Ta ei tahtnudki nagu mitte midagi siin lasteaias teha, tegelikult ta tundis puudust sellest arvutist, [--].“

Pedagoogid näevad nutiseadmete kasutamise juures ohte ka **füüsilisele arengule**. Peamiselt nimetati potentsiaalset kahju silmadele, peavalusid ja rühivigu ja avaldati arvamust, et nutiseadmete tõttu liiguvad lapsed vähem.

ÕP 9: „[--] see liikumine veel. Et noh, ma ju ei liigu kuskile, ma ju jooksen arvutis.“

ÕP 3: „[--] pluss veel need kehalised asjad ka, et nad on passiivsed, ei viitsi midagi teha, siis kui kutsudki kuskile midagi tegema, siis nad ei tee kaasa, seisavad tuimalt, [--].“

Intervjueritavate hulgas oli nii neid, kes ei näinud nutiseadmete kasutamise juures ühtegi positiivset külge, kui ka õpetajaid, kelle arvates ei kätke ekraanimeediumite kasutamises ühtegi ohtu. Siiski ei ole neljateistkümnest intervjueritud õpetajast valdava enamuse hinnangul sõimelastele mõistlik nutiseadmeid kasutamiseks anda. Suurem osa pedagoogidest

arvasid, et tahvelarvutite ja nutitelefoniidega tegutseda laskmise asemel tuleks lastega elavalt suhelda ja neile eneseteeninduslikud oskused selgeks õpetada.

ÕP 1: „*Värskes õhus viibimine, see on kõige olulisem kui selles eas veel need. Laps peab kõigepealt mähkmetest välja saama ja ise hakkama sööma ja riietuma ja enesega toime tulema ja siis alles. Et ma ei näe, et.. Seal on ikkagi vaja tõesti elavalt suhelda ja lapsega rääkida ja kõik näoilmed ja miimika ja see kõik, mida mida see... Seal ikkagi ei tule. Mina olen küll seda meelt.*“

Mitmed õpetajad ütlesid, et lapsed ei kaota sellest midagi, kui neid nutiseadmetest eemal hoida ning teised arvasid, et sõimelastele tuleb kõigepealt selgeks teha, kuidas puu kasvab ja toit lauale saab.

Väikelastele nutiseadmete kätte andmise poolt olnud õpetaja ütles, et kolmeaastane või noorem laps ei püsi ekraani eest piisavalt kaua, et see talle midagi halba saaks teha. Samuti avaldati arvamust, et tänapäeval peab ka väikestele lastele IKT-alaseid oskuseid õpetama, sest hiljem läheb seda niikuinii vaja. Paar õpetajat leidsid, et kui nutiseadmeid õigesti kasutada, siis ei tee need lapsele kahju ning ütlesid korduvalt, et vanema vastutus on väga suur.

ÕP 7: „*Oleneb kõik ju täiskasvanust, et kuidas ta seda lapsele pakub, et see on kõik täiskasvanu taga. Kui sa pakud lapsele huvipakkuvaid asju ja räägid temaga kõik läbi, et siis on ju see väga suur pluss.*“

Õpetajate hinnangud olid peamiselt seotud sellega, milliseid nutiseadmete kasutamisest tingitud muutuseid nad rühma laste juures on märganud, kuidas ja mis eesmärkidel nad ise IKT vahendeid vahetult lastega õppetöös kasutavad. Samuti avaldas mõju see, kas ja millisel IKT koolitusel nad on käinud. Mõnel juhul mainisid õpetajad arvamuse kujunemise faktorina ka seda, kas nende suguvõsas on väikelapsi, kelle nutiseadme kasutamist pedagoogidel on olnud võimalik jälgida.

3.2. IKT vahendid lasteaias ja tajutud hea kodune kasutuspraktika

Kuna kõik õpetajad kasutavad rühmas arvuteid õppetöö eesmärgil üsna sarnase süsteemi alusel, millest tulenevalt paistsid ka nende hinnangud ja nõuanded, mida koduse kasutuse juures silmas pidada, suures osas samasugused olevat, siis esmalt tutvustatakse, kuidas õpetajad vahetult lastega IKT vahendeid kasutavad ning seejärel tuuakse välja õpetajate hinnanguil kõige olulisem, mida koduse kasutamise juures peaks jälgima.

Õpetajad kasutavad vahetult lastega arvuteid vaba aja sisustamise, vahelduse pakkumise, teadmiste kinnitamise, lastele rõõmu valmistamise, õpetamise, päevale lisa andmise, tantsimise võimaldamise ja rahustamise eesmärgil. Lastele pannakse arvuti ette toolid ja multikas käima siis, kui päevas on liialt väike aeg, et midagi suurt ette võtta, kuid aeg vajab sisustamist. Mainiti ka kehvasid ilmastikuolusid ja mitmed õpetajad ütlesid, et nad näitavad lastele enne magama minemist preemiaks või rahustamiseks multikat.

ÕP 1: „*Kui näiteks tuleme õuest ja meil on mingi 10 minutit söögini aega.*“

ÕP 11: „*Näiteks meil on ka selline asi, et on ka vahest, kui on ikkagi nädal aega väljas sajab vihma ja õue ei saa ja porine – me vaatame ka vahepeal täiesti filmi, nagu lastefilmi [kuni 30 min].*“

ÕP 14: „*Au ja kiitus Jänku-Jussi tegijatele. Alati võtab hoo maha lastel.*“

Suurem osa vastajatest ütles, et nad kasutavad arvutit kord nädalas, mõned paar-kolm korda rohkem. Need, kes arvutit kuus ühe või kaks korda lastega kasutavad, moodustasid intervjueeritavate seas vähemiku.

Vaadatavatest multifilmidest ja saadetest osutus kõige populaarsemaks „Jänku-Juss“, mida olid kõik intervjueeritud õpetajad oma rühma lastele näidanud.

ÕP 14: „*Jänku-Juss on, ütleme tihtilugu selline abimees, mis kinnistab teadmisi. Me räägime ühest asjast. Näiteks kevadlilledest praegult. Ja siis me vaatame, kuidas Jänku-Juss kevadlille otsis ja mida tema leidis, et nagu räägime enne, vaatame pildid ja siis vaatame ka Jänku-Jussi.*“

Lisaks multikatele vaadatakse lastega pilte loodusest ja sellest, kuidas midagi joonistada. Arvuti abil õpetatakse geomeetrilisi kujundeid ja prinditakse välja pilte värvimiseks, jälgitakse interneti vahendusel looduskaameraid; lastakse linnu-, sünnipäeva-, karaoke- ja muid laule, näidatakse Facebookist vanema pilti, kuulatakse unejuttu ja loodushääli, vaadatakse ohutusega seotud filme ja Tartu vaatamisväärsusi. Intervjueeritavad ütlesid, et nad õpetavad multifilmide abil ka elulisi olukordi- kuidas käia hambaarsti juures ja millised on erinevate tähtpäevade kombed. Mitmed õpetajad kasutavad lastele teemade tutvustamisel teiste ametikaaslaste poolt koostatud Powerpoint'i esitlusi.

Laste huvi sõimerühmas arvutist multifilmide vaatamise vastu on intervjueeritute sõnul kõigis 14 lasteaias üsna sarnane. Üldiselt arvati, et laste keskendumisvõime on erinev ning igas

rühmas leidub lapsi, kes ei taha multifilmi teistega sama kaua vaadata. Samas leiti seoseid ka muuga.

ÕP 11: „*On samad lapsed, keda televiisor ja multikad ei huvita. Need on need samad, keda, ma võin ütelda, tähendab, ma olen väga palju näinud vanematega mänguväljakul, õues, jalutan õhtul mööda, vaatan – nad on õues.*“

Lapsi kaasavad multikate valimise protsessi mitmed õpetajad, kuid lõpliku otsuse teeb täiskasvanu. Mõned vastajatest küsivad lastelt enne lõunaund, kas lapsed sooviksid Youtube'ist unejuttu kuulata. Vähem kui pooled õpetajad ütlesid, et valiku vaadatava kohta teeb ainult õpetaja.

ÕP 7: „*Ma arvan, et kui on ikkagi kohal siin noh 14-15 last, kui üks saab oma soovi avaldada, siis tekib nagu kogu aeg kellegil see soov.*“

Lisaks arvutile ja makile kõigis ning televiisorile üksikus rühmaruumis, on mõnes lasteaias ka interaktiivne tahvel, mis õpetajate sõnul väikelastega kasutamist ei leia. Ühe õpetaja jaoks oli seadeldis veel väga uus.

ÕP 4: „*Kõigepealt peab välja mõtlema, milleks mul seda vaja on. Ma niisama seda klõpsima ei lähe. [--] Eks ikka tahaks ära proovida. Ei ole veel saanud.*“

Teine õpetaja oli tahvliga tuttav, kuid eelistas seda mitte kasutada, sest ta ei tea, mis kasutegur seadmel väikelaste arengule on. Ka kolmas õpetaja ei vii mudilasi interaktiivse tahvli juurde.

ÕP 13: „*Meil on olemas lasteaias Smart tahvel, aga me ei ole seda korralikult tööle saanud.*“

Suurem enamus intervjuueeritud õpetajatest pole läbinud IKT-alast koolitust. Osad neist leidsid, et ka muudelt täiendõppustelt saab infot selle kohta, kuidas arvuteid õppetöös ära kasutada. Pea pooled on läbinud IKT-alase koolituse, kuid seal anti õpetajate sõnul selliseid teadmisi, millest on kasu suuremate laste rühmades. Õppemängude tegemist on harjutanud ka kõik IKT-alase koolituse läbinud intervjuueeritavad, kuid keegi ei öelnud, et nad omandatud oskuseid väikelastega kasutaksid.

ÕP 3: „*Jah. See on juba suurematele lastele, et neid linke ja igasuguseid, et kuidas saab lastele nagu neid arvutimänge ja need lingid on kõik antud ette. Need on õppemängude lingid nagu arvutis suurematele lastele. Ja mitte nii väikestele.*“

Pea kõik õpetajad oleksid valmis osalema IKT-alasel koolitusel, kui neile võimalus antakse. Nad ootaksid koolituselt teadmisi selle kohta, mis mõju on nutiseadmetel väikelapse arengule ja praktilisi soovitusi:

ÕP 6: „*Ja et mis kasutegur seal on? Sest no ka mina olen veel õppimisvõimeline, et kui mulle öeldakse, et: "Vaata, kui sa teed seda asja: nii, nii, nii ja näitad seda, seda, seda ja et see on nüüd superhea," - no miks mitte siis?*“

Lisaks sooviksid õpetajad teada, kuidas internetist asju otsida ja miks on väikestele lastele nutiseadmeid vaja. Koolitus peaks keskenduma ainult väikelastele ning üks õpetaja tõi välja, et teda motiveeriks osalema see, et ta saaks omandatud teadmiste põhjal lapsevanematele nõu anda.

Seni pole intervjueritud õpetajate sõnul lapsevanemad õpetajatelt nutiseadmete kohta nõu tulnud küsima. Mõne arvates on emad-isad ise piisavalt targad ega vaja sellel teemal nõuandeid, kuid enamik mainisid, et nad on ise vanematelt laste koduse ekraanimeediumite kasutuspraktika kohta arenguestluse käigus küsinud, kuna nad märkasid muutuseid lapse käitumises.

Pooled õpetajad ütlesid, et nad ei tunne end lapsevanematele nõu andes kindlalt.

ÕP 6: „*Ega ei oska. Sellepärast, et ise ei ole nagu selle asjaga nii kursis ja mulle ei ole keegi nagu selgeks teinud seda, et miks nii väikestel peaks vaja olema seda.*“

Seni on õpetajad lapsevanematega nutiseadmetest rääkides soovitanud emadel-isadel huvi tunda selle vastu, mida lapsed ekraanide taga teevad ja piirata nutiseadmes toimetamise aega. Mõni õpetaja ütles, et ta soovitaks lapsevanemal nutitelefon või tahvelarvuti täielikult ära võtta. Probleemi lahti harutamiseks kasutavad nad näiteid eelmiste rühmade halbadest juhtumitest, kus nutiseadmed on lapse arengule või käitumisele kehvasti mõjunud. Teise võimalusena nähti ümarlaua kokku kutsumist ja kui õpetaja ise ei oskaks küsimustele vastata, siis leiaks ta Tartust mõne eksperdi.

Koduse nutiseadmete kasutamise juures pidasid õpetajad väga oluliseks ajapiirangu sätestamist, milleks oli enamike arvates maksimaalselt 30 minutit päevas. Kõige sagedamini arvati, et väikelapse ekraanimeediumite kasutamine tuleks lõpetada pärast veerandtunni täis saamist. Lisaks kellale on õpetajate arvates vaja jälgida ka seda, kuidas laps käitub ja kas tal on vaadatava vastu aktiivne huvi.

ÕP 14: „*Kui juba lapse keha läheb, hakkab kaasa minema nutiseadmetega. Ta läheb selle mängu sisse, ta on osa sellest mängust, siis on juba kaugelt mindud.*“

Nutiseadmete abil õppimiseks soovitasid õpetajad enamasti sarnast tegevuste järjekorda. Päriseluga käsikäes õppimise süsteemi esimene etapp peaks õpetajate arvates olema esemega looduses tutvumine, seejärel toetavalt piltide vaatamine ja lõpetuseks internetist multifilmi vaatamine, arendava mängu mängimine, loodushäälte kuulamine või mingi muu materjali kasutamine, mis toetaks eesmärgi saavutamist.

Pedagoogid pidasid oluliseks, et ekraanilt nähtav oleks esteetiline ja liikumine ei tohiks olla liiga kiire. Vaadatava sisu peaks olema õpetlik ja hästi läbi mõeldud. Nutiseadme ekraan peaks õpetajate arvates olema võimalikult suur.

ÕP 1: „*Kui lapsele midagi tutvustada üldse selle kaudu, siis see ei tohiks olla väike seade, sest seaduspärasus on ju selline, mida väiksem laps, seda suurem on asi või mänguasi, millega ta mängib või tegeleb.*“

Intervjueeritavad toonitasid, et õppimise kvaliteet ei tule paljude asjade jutti vaatamisest, vaid vähese selgitamisest. Paljud õpetajad kirjeldasid sellega ühtlasi ka seda, kuidas nad ise arvuti abil õppetööd läbi viivad.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Järgnevalt antakse ülevaade töös selgunud peamistest järeldusest, mis on järjestatud uurimisküsimuste kaupa. Igas alapeatükis arutletakse saadud tulemuste üle, üldistatakse ja tõlgendatakse neid laiemas kontekstis. Järelduste ja diskussiooni peatüki lõpus on meetodi kriitika ning soovitus edasiseks uuringuks.

1. Milliseks hindavad sõimerühmade õpetajad nutiseadmete kasutuse mõju tänaste laste arengule?

Kõrvutades töö esimeses peatükis välja toodud lapse arengu teoreetilist ainekku ning õpetajate muljelise refleksiooni käigus kirjeldatud muutuseid nutiseadmete-eelsete ja tänaste laste arengus, siis võib märgata, et uute meediumite laialdane levik ja kasutamine väikelapseas mõjutab kõiki arenguvaldkondi. Nii varasemad uuringud (Wartella jt 2008; Courage & Howe 2010) kui suurem osa intervjueritud õpetajatest ütlesid, et väikese lapse võime videodest midagi õppida on piiratud kognitiivse taju ja sotsiaalse oskuste ebaküpsuse tõttu. Üle poolte respondentidest leidsid, et väikelapse mitmekülgse arendamisel ei ole nutiseadmete kasutamine vajalik.

Intervjueritavad ütlesid, et tänased lapsed on võrreldes 1990ndatel lasteaias käinutega terasemad, teadlikumad täiskasvanute asjadest ja varasemast vilunumad detailide märkajad. Õpetajate hinnangul võib positiivse muutuse üheks põhjuseks olla võimalus toetada lapse kognitiivset arengut nutiseadmetest saadava detailiderohke materjaliga. Nii antud töö respondendid kui varasemates uuringutes osalenud õpetajad ütlesid, et lapsed on tänu ekraanimeediumite kasutamisele laiema silmaringiga ja arvuti muudab õppimise lapsele kergemaks (Jurask 2013), aidates teadmisi kinnitada ja õpitu vahel seoseid luua. Kuid Carri (2012) sõnul koormab ekraanidelt nähtav võistlevate sõnumite sissevool operatiivmälu üle, millest tulenevalt muutub tähelepanu koondamine ühele asjale oimusagarate jaoks palju keerukamaks tööks. Ka intervjueritavad väljendasid mure selle üle, et lapsevanemate ootused väikelapse arengule on aja jooksul muutunud ning lastele tahetakse üha varasemas eas õpetada asju, mida peaksid teadma koolieelikud. Õpetajad olid tähele pannud, et tihti kasutavad lapsevanemad selleks nutiseadmeid ning respondendid lisasid korduvalt, et nutiseade üksinda ei suuda last õpetada, vaid IKT vahendid saaksid olla üks osa täiskasvanu

poolt juhitavast mitmekülgsest õppeprotsessist, mida ei tasu pedagoogide sõnu kasutades üle forseerida.

Lisaks olid õpetajad märganud nüüd ja varasemates, 5-7-aastastele keskendatud uuringutes (Põrk 2014; Siibak 2010), et lapsed võtavad nutiseadmetega tegutsemise tagajärjel kasutusse repliike inglise keelest. Lisaks ühtisid intervjueeritavate ja Põrki (2014) uuringus osalenud õpetajate tähelepanekud selles osas, et mõned lapsed räägivad keerulisemate ja sisukamate väljenditega, mis võib tuleneda audiovisuaalse meedia jälgimisest. Kuigi psühholoogide ja keeleteadlaste sõnul on kõne arengu tase lapse üldise arengu näitaja (Tulviste 2008) ja lapsi peaks julgustama lugusid rääkima (Smith jt 2003), siis kasvatusteadlane Vinter on öelnud, et nutiseadmed võivad väikelapsel aidata kaasa vaid mõne sõna õppimisele ning kolmandast eluaastast hakkab ekraanitarbimine kõne arengut pärssima (Vaikmaa 2017). Ka intervjueeritavate arvates ei pruugi lapsed uutest võõrkeelsetest sõnadest aru saada, vaid need jäävad lastele lihtsalt kõla pärast meelde.

Paljud õpetajad ütlesid, et lapsevanemad on last sügisel sõimerühma tuues uurinud, kas lasteaias nutiseadmete abil omandatud inglise keele rääkimise oskust edasi arendatakse. Õpetajad olid märganud, et tihtipeale on võõrkeelseid sõnu järele kordavatel lastel raskusi emakeeles hakkama saamisega, mis on 1,5-3-aastaste laste puhul normaalne, ent pedagoogide pani muretsema see, et üha suurem hulk vanemad paistavad samavõõrselt huvituvat inglise keele õpetamisest kui sellest, et laps eesti keeles rääkima hakkaks. Siinkohal võib näha, et inglise keele pealetung on nutiseadmete varjatud risk, kuna Otsa (2017) sõnul peavad väikese rahvaarvuga riigi elanikud eriliselt pingutama, et säilitada suuremalt jaolt võõrkeelses internetikeskkonnas eesti keelt. Nii Vinteri (2013b) kui sõimerühmade õpetajate hinnanguil võib lapsevanemate vaimustus väikelaste nutiseadme kasutamise ja võõrkeele oskuse üle viia selleni, et võimalik kõrvalmõju jäetakse tähelepanuta. Mitmes erinevas lasteaias töötavad pedagoogid tõid näiteid lastest, kes nutivaimustuses kasvades ei oska arusaadavalt ei võõr-ega emakeelt.

Probleemi üks põhjus võib olla selles, et väikelastele on vähe nende jaoks põnevat ja kättesaadavat eestikeelset sisu. Enamasti kasutavad õpetajad väikelastele materjali näitamiseks Youtube'i ning näiteks Targaltinternetis.ee laste rubriigis leidub lisaks laialt kasutatavale „Jänku-Jussile“ vaid „Netilammaste“ multifilm, mida väikelapsed vaadata saaksid. Ülejäänud sisu on mõeldud koolieelikutele, sest viktoriinid, mõistatused ja koomiksid eeldavad lugemisoskust. Kuna õpetajad ütlesid, et lapsed tahaksid lasteaias vaadata

Youtube'ist lihtsasti kättesaadavat „Mashat ja karu“ ning „Põrsas Peppat“, millest esimene on vene keeles ja teine inglise keeles, siis võib järeldada, et väikelastel puuduvad põnevad eestikeelsed lemmikmultifilmid, milleni lastel Youtube'i kaudu lihtne jõuda oleks. Seega on laste lemmikuteks kujunenud välismaa toodang. Eesti keele õpetamist silmas pidades peaks riiklik poliitika toetama seda, et loodaks uut õpetlikku riigikeelset sisu, mis oleks laste jaoks sama huvitav kui näiteks eestikeelne „Jänku-Juss“, mida kõik õpetajad lastele näitavad.

Lisaks ütlesid õpetajad, et väikelaste üksinda ekraani ette jätmine liiga kauaks või ilma ajapiiranguta mõjub nii silmade tervisehoiule kui unekvaliteedile. Intervjueeritavad avaldasid arvamust, et nutiseadmed võivad põhjustada unehäireid. Ka uuringud on näidanud, et liigne ekraanikasutus võib tuleneda uneaja arvelt ning mõjutab unekvaliteeti (AAP 2016; Cheung jt 2017), millel on otsene mõju lapse kognitiivsele arengule. Lisaks uneprobleemidele olid intervjueeritud õpetajad mitmes erinevas rühmas tähele pannud, et liigne nutiseadmete kasutamine on viinud lapsed selleni, et nende jaoks tundub päriselu igav. Uudsusest sõltuvusse sattumise eest on ka Aru (2017) hoiatanud. Õpetajad arvasid põhjuseks olevat selle, et nutiseadmete mängud pakuvad enamasti ainult ülivõrdes positiivseid emotsioone ja reageerivad igale liigutusele väga kiiresti. Kuigi varasemates uuringutes on õpetajad nutiseadmetest saadavat eduelamust näinud positiivsena (Jurask 2013), siis väikelaste õpetajad arvasid, et mängud võivad lapses tekitada kallutatud arusaamu. Näiteks võib nutiseadme või mõne mängu hästi valdamine tekitada lapses tunde, et päriselus on uusi asju võimalik sama kiiresti selgeks saada kui multifilmis või mängus, mis võib väikelapse teha kärsituks või vastupidi - põhjustada „Las minna“ suhtumist. See tundmus võib kanduda ka teistega suhtlemisse.

Seda enam, et teisel eluaastal toimuvad ka väikelapse sotsiaalses arengus kiired muutused (Männamaa & Marats 2012). Intervjueeritud õpetajad tajuvad, et lapsed on varasematest palju eneseteadlikumad ja julgemad suhtlejad. Varasemad uuringud on näidanud, et internet võib aidata kaasa sotsiaalsete sidemete loomisele (Livingstone ja Haddon 2009; Khoo jt 2015) ja ka intervjueeritavad ütlesid, et tihti annavad lastele ühise jututeema nutiseadmed ja sealt nähtavad multifilmid. Rideout & Hamel (2006) on leidnud, et ekraanilt nähtud positiivse sisuga programmid on lastele kasulikud, sest need õpetavad hea olema ja oma asju teistega jagama. Ka Eestis läbi viidud uuringus selgus, et lasteaias on ilmnenu meediast pärinevate teemade kasutamist rolli- ja loovmängudes (Pard 2012), kuid väikelaste õpetajad tajusid, et üldiselt kipuvad multifilmidest lasteaeda kaasa tulema pigem halvad väljendid ja agressiivsus.

Väikelapseas on loomulikud emotsioonipuhangud (Männamaa ja Marats 2012) ning konfliktsete olukordadega hakkama saamise edukus sõltub sellest, kui hästi on arenenud oskus kriitikat taluda, koostööd ja kompromisse teha (Tropp ja Saat 2008). Õpetajate hinnangul on võrreldes varasemate sõimerühmadega tänaste väikelaste vahel palju rohkem kähmlemist ja kaklemist, mille tagamaid uurides on õpetajad teada saanud, et lapsed on näiteks end multikakangelasi matkides „kaitsnud“. Siibaku (2010) sõnul on varasemates uuringutes osalenud õpetajad liigset arvutikasutamist puudulike sotsiaalsete oskustega seostanud ja sama olid täheldanud ka antud uuringus osalenud pedagoogid. Livingstone'i ja Haddoni (2009) poolt välja töötatud interneti ohtude ja võimaluste nimistust laste arvutikasutuse kontekstis selgub, et vägivaldsed ja vihaõhutavad visuaalid võivad last agressiivsemaks muuta. Enamasti tõid ka intervjuueritavad multifilmidest rääkides välja visuaalide negatiivse mõju, mis avaldub kallutatud arusaamades sellest, kuidas peaks teistega suhtlema ja mis juhtub, kui kedagi lüüa. Nii Vinter (2017) kui suur enamus intervjueeritavatest ütlesid, et väikelapseas on nutiseadmetega tegutsemisest olulisem inimestega suhtlemine või päris asjadega probleemi lahendamine.

Õpetajad arvasid, et lisaks nutiseadmete kasutamisele mõjutab lapsi suurel määral ka minakesksemaks muutunud ühiskond ja see, et lapsed ei mängi enam nii palju õues kui varem. Kuigi väheliikuv eluviis mõjutab laste üldfüüsilist, psüühilist, emotsionaalset ja sotsiaalset arengut (Oja 2008), siis ekraan suudab jõulise stiimulina lapse tähelepanu väga pikaks ajaks endale kinnistada (Ward 2000). Sellega seonduvalt muretsesid intervjuueritavad ja Rideout & Hamel (2006) on uuringuga välja selgitanud, et väikelapsed veedavad ekraanimeediumite ees rohkem aega kui värskes õhus. Paar respondenti tõid füüsilisest arengust rääkides välja, et nutiseadmed võivad aidata arendada silma ja käe koostööd, kuid üldiselt olid mitmed õpetajad seisukohal, et lapsed on varasematega võrreldes nõrgemad ja vähemaktiivsemad. Negatiivse muutuse põhjusena toodi välja nii laste sõidutamist autodega ja süles rühma tassimist, kiirenenud elutempo tõttu lastes õpitud abitust süvendades asjade nende eest ise ära tegemist kui ka nutiseadmeid. Sarnaselt varasemates uuringutes (Vinter 2013b) selgunule, mõjuvad ka intervjueeritud õpetajate arvates IKT vahendid laste silmadele ja rühile halvasti.

Kuigi mitmed intervjueeritavad ütlesid, et vanema juhendamisel on võimalik lapsele ekraanimeediumite kaudu midagi õpetada, siis jõudsid õpetajad potentsiaalsete võimaluste üle arutledes enamasti tagasi selle juurde, et kõike, mida saab nutiseadme abil lapsele õpetada, on

mõistlikum teha vahenditega, mida on võimalik katsuda, nuusutada, kuulata ja muid meeli kasutades tundma õppida. Ka need õpetajad, kes olid nutiseadmete pooldajad, ütlesid, et käelist tegevust nutiseade ei arenda, mis oli sajaprotsendiliselt kõigi õpetajate arvates väikelapse üldise arengu toetamiseks väga oluline. Pedagoogid lausuvad täpselt ühtemoodi, et kui lapse käed lähevad lahti, siis läheb ka mõistus lahti ning suurem enamus õpetajatest ei arvanud, et nutiseadme ekraanil näppude liigutamine oleks samaväärne või saaks asendada reaalselt kunstitegevust.

2. Mida peavad sõimerühmade õpetajad väikelaste nutiseadmete heaks kasutuspraktikaks?

Nii varasemalt läbi viidud uuringutest kui intervjueritud õpetajate aramusavaldustest võib järeldada, et väikelapse nutiseadme kasutuspraktika kõige olulisem osa on vanemliku vahenduse olemasolu peamiselt nähtava lahti seletamise ja lapse vägivaldse sisuga visuaalidest eemal hoidmise eesmärgil. Väikelaps huvitub asjadevahelistest seostest, kuid vajab täiskasvanu abi, kes teabe hulka tasakaalustaks ja reguleeriks (Männamaa ja Marats 2012) ning Vinter (2011) on öelnud, et meedia võimalused realiseeruvad väikeste laste puhul vaid siis, kui lapsi suunab ja juhendab teadlik täiskasvanu. Intervjueritud õpetajad ütlesid, et nad ei tea, kas ja kui palju lapsevanemad koos lastega nutiseadmete juures on. Samas olid kõik õpetajad tähele pannud, et kui lapsel on aidatud uute teadmiste vahel seoseid luua ja tema küsimustele vastatud, siis seda on rühmas koheselt näha, kuid selliseid lapsi toodi esile pigem erandlike näidetena, mitte koduse nutiseadmete kasutamise mõju üldiseks kirjeldamiseks.

Võrreldes varasemaid uuringuid antud töö jaoks läbi viidud intervjuudega, võib märgata, et põhjused, miks õpetajad peavad vanemlikku vahendust oluliseks, on väikelastest ja koolieelikutest rääkides mõneti erinevad. Kui varasemalt on selgunud, et nii õpetajad kui lapsevanemad on mures pornograafilise materjali ja seksuaalvahekorda jäljendavate mängude pärast (Livingstone jt 2014; Siibak 2010), siis intervjueritud õpetajate hinnangul need väikelapsi ei ohusta, sest õpetajate arvates ei saa sõimeealised aru, mida nad näevad. Väikelaste õpetajad pidasid vanemlikku vahendust oluliseks peamiselt seetõttu, et lapsel ei tekiks moonutatud reaalsustaju. See võib juhtuda, kuna väikelaps ei erista oma kognitiivse arengutaseme tõttu ekraanilt nähtut päriselus toimuvast (Flavell jt 1990, Wartella jt 2008 kaudu). Õpetajad ütlesid, et nad on näinud, kuidas lapsed üritavad aknaklaasil näppe

liigutades puu otsas istuvat lindu endale lähemale tuua. Lisaks kirjeldati, kuidas mänguasju ei kasutata sihtotstarbeliselt, vaid puuviljavaagen võib muutuda tahvelarvutiks ja raamatulehtedest ei võeta näppudega kinni, vaid libistatakse käega üle. Ühisosaks eelnevate uuringute (Siibak 2010; Livingstone jt 2014) ja artiklitega (Sibold 2017) oli vägivaldse või hirmutava materjali ja roppsõnade pelgamine.

Vanemliku vahenduse järel pidasid õpetajad oluliseks ajapiirangu olemasolu. Enamasti leidsid pedagoogid, et mõistlik nutiseadme kasutamise aeg piirneb lapse aktiivse tähelepanu lõppemisega. Teoreetiliselt on see lihtne tekkima, kuna väikelapsi iseloomustab tahtelise tähelepanu nõrkus (Kuusik jt 2007). Rääkides laste võimest nutiseadmele pikaajaliselt tähelepanu pöörata, läksid õpetajate arvamused lahku. Pooled arvasid, et lapsed panevad ise aktiivse tähelepanu lõppedes nutiseadme käest, kuid teised olid seisukohal, et lapsevanemal on võimalik väikelaps nutiseadme ette tegutsema unustada. Üldiselt arvati, et nutiseadmes olemist tuleb piirama hakata siis, kui laps hakkab manipuleerima, jonnima ega huvitu enam muust. Varasemalt on selgunud, et õpetajate arvates pole lapsevanemad lastele kehtestanud vaadatava sisule piiranguid (Vinter 2013b) ning ajalisi piiranguid rakendatakse pärast 1,5 tunni arvuti- või videomängu mängimist (Kuuskmann 2011). Väikelaste õpetajad arvasid, et mõistlik oleks lastele pakkuda 10-15 minutit päevas nutiseadmes tegutsemise aega, mille juures on ka täiskasvanu. Õpetajad olid seisukohal, et nutiseadme abil õppimise kvaliteet ei tulene materjali rohkusest, vaid vähese selgitamisest.

Ma' ja Lillard (2006) uuring kinnitas, et väikelapsed on võimelised videost teadmisi omandama, kuid varasemalt tõestasid Barr ja Hayne (1999), et 1-1,5-aastased lapsed suudavad päriselus õpetatut korrata ka ööpäeva möödudes, kuid videolt õpitu ei kinnistu sama hästi. Intervjueeritud õpetajate arvates on väikelastele võimalik nutiseadmete abil näiteks tähtpäevade kombeid või taime idanemist õpetada juhul, kui see pole õppeprotsessi ainus osa, vaid omab seoste loomisel toetavat funktsiooni. Veel pidasid õpetajad vaadatava juures oluliseks seda, et multifilm oleks hästi läbi mõeldud, enne lapsele näitamist täiskasvanu poolt läbi vaadatud, esteetiline ning ekraanil toimuv liikumine poleks väga kiire. Samuti töid pooled õpetajad välja ekraani suuruse olulisuse ning rõhutasid, et mida väiksem laps, seda suurem peaks ekraan olema ning mitmed ütlesid, et nutitelefoni ei sobi väikelapsele ainuüksi sellepärast, et see on väike. Õpetajad soovitasid lapsele materjali näitamiseks eelistada lauaarvutit või veel suurema ekraaniga seadeldist.

Intervjueeritavatel on välja kujunenud väga sarnane süsteem, kuidas nad lastele arvuti abil asju õpetavad, mida selle suure oluliseks peavad ja sellest tulenevalt ka kodus kasutamiseks soovitaks. Lasteaias on igal nädalal ja kuul uus teema, millest õpetajad lastele räägivad. Intervjuude tegemise ajal oli kevadlillede nädal ning lastele näidati õues tärkavaid lilli, räägiti nendest toas, loeti ette muinasjutte ning vaadati pildimaterjali, tehti näitemänge ning õpetajad ütlesid, et lastel on palju lihtsam mõista, kuidas näiteks lill kasvab, kui seda arvutiekraanilt animeeritult näidata. Sellest tulenevalt leidsid õpetajad, et ka kodus võiks õppimine nutiseadme abil samamoodi käia. Varasemates sarnastes uuringutes on keskendutud sellele, kas ja kuidas saaks lasteaias meediakasvatust õpetada (Vinter 2013b; Pard 2012; Markus 2016; Jurask 2014), kuid rääkides intervjueeritavatega väikelastest, pidasid õpetajad meediakasvatusest tunduvalt olulisemaks sotsiaalsete ja eneseteeninduslike oskuste õpetamist. Seetõttu liikus fookus nutiseadmete abil õpetamisest rääkides meediakasvatusest pigem rahvakommete, loodusnähtuste, metsloomade, tähtede ja numbrite õpetamisele eelkõige seetõttu, et õpetajad pidasid seda palju olulisemaks kui meediakirjaoskuse õpetamist.

Uurides, milline on õpetajate ettevalmistus arvutit vahetult lastega õppetöös kasutada, ütlesid alla poolte õpetajatest, et nad on käinud mõnel IKT alasel koolitusel. Õpetajad peavad läbima iga viie aasta jooksul tööalase täienduskoolituse vähemalt 160 tunni ulatuses (Riigi teataja 2000). Kõik respondendid olid tööaastate jooksul mitmetel koolitustel käinud, kuid enamasti puudutasid need psühholoogiat ja erivajadustega laste integreerimist rühma. Õpetajate koolituse raamnduete § 18. punkt 9 on kirjas, et õpetaja peab oskama kasutada kaasaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia võimalusi (Riigi teataja 2000) ja üldiselt leidsid õpetajad, et nad oskavad ise õpetlikke materjale otsida, kuid kõik oleksid valmis IKT alasele koolitusele minema möönates, et kõigepealt peaks neile selgitama, miks nutiseadmete kasutamine väikelapsele vajalik ja kasulik on. Õpetajad küll ütlesid, et nad oleksid valmis nutiseadmeid õppetöös väikelastega kasutama, kuid samas ei tee seda mitte ükski õpetajatest, kelle lasteaias on selleks spetsiaalselt hangitud suurte ekraanidega puuetundlikud tahvlid. IKT alasel koolitustel käinud õpetajad on õpituga olnud rahul, kuid kõik ütlesid, et nad ei näe väikelapse arendamisel nutiseadme rolli nii olulisena, et koolitusel õpetatut tingimata rakendada peaks.

Seega on staažikad pedagoogid sattunud olukorda, kus neile võimaldatakse mõnes lasteaias küll tänapäevased IKT lahendusi, kuid sealjuures pole selgitatud, milline on nutiseadmete mõju lapse arengule. Niisiis on lasteaiades tekkinud situatsioon, kus õpetajate sõnul ei

pöördu lapsevanemad nutiseadmete temaatikaga õpetajate poole, sest pedagoogid tajuvad, et lapsevanemad on neist sel teemal targemad. Õpetajate sõnul on pigem pedagoogid ise näinud liigse arvutikasutuse tagajärjel halba käitumist ja sellel teemal vanematega rääkima läinud. Kuigi Eestis käib kõigest 1-4-aastastest lastest 70% koolieelses lasteasutuses (Statistikaamet 2015), mistõttu on lasteaiad vanemate toetamiseks sobiv koht (Vinter 2013a), siis intervjueeritud õpetajad ütlesid, et kui lapsevanem tuleks nutiseadmete teemal midagi küsima, siis võtaksid emad-isad ilmselt nõu kuulda ning Vinteri (2013a) sõnul peaksid õpetajad vanemaid informeerima harivatest ning eakohastest mängudest ja internetikeskkondadest, rääkima soovituslikest ajapiirangutest ja andma teada rühmas väljenduvatest meedia võimalikest mõjudest. Kõigest hoolimata kinnitavad intervjuud sõimerühmade õpetajatega Nevski ja Vinteri (2015) uuringutulemusi — vanemad otsivad infot väikelaste ja nutiseadmete kohta endiselt mujalt kui õpetajatelt.

Võimalik, et põhjus peitub selles, et enamik pedagoogidest soovitaks enda sõnul nutiseadmete kasutamist vähendada või IKT vahendid lapselt ära võtta. Kuna lapsevanemad, kes lastele nutiseadmetes olemist võimaldavad kasvõi sellepärast, et nad tahaksid olla head vanemad pakkudes oma lapsele uusimate tehnoloogiliste vahendite kasutamise kogemust (Selwyn 2003; Siibak 2017), võivad õpetajate sõnul näha ja tunnetada, et staažikad pedagoogid kas ei tea nutiseadmetest rohkem kui emad-isad ise või nad silmnähtavalt ei soosi väikelaste nutiseadmetes aja veetmist. Kuna lapsevanemad usuvad, et ekraanimeediumid võivad last harida (Rideout ja Hamel 2006; Nevski ja Vinter 2015) vaatamata sellele, et üha enam pööratakse lapsevanemate tähelepanu sellele, et väikelaste ekraaniaega tuleb piirata (AAP 2016; Vaikmaa 2017) ja nutiseadmed annavad vanematele vabaduse tegeleda oma asjadega (Nevski ja Vinter 2015), siis on aimatav, miks lapsevanemad nutiseadmete teemal nõu küsima ei lähe. Õpetajate ja lapsevanemate vahel paistaks olevat justkui vaikiv kokkulepe, et kõik, mis puudutab nutiseadmeid, on lapsevanemate otsustada.

Kogutud empiirilise ja teoreetilise materjali põhjal on näha, et staažikad õpetajad ei oska ega võib-olla soovigi kõigi uue aja tehnikaseadmete kasutamise nõustajad olla, kuid neil on suurepärase võimalus ja vilunud oskus anda tagasiside lapse arengu kohta. Neil on kohustus igapäevaselt jälgida, millised oskused-teadmised on lastel juba olemas ja millised on hetkel kujunemas (Palts ja Häidkind 2014). Seega tasuks lapsevanematel õpetajaid esialgu näha nutiseadmete temaatikal nõuandjate asemel pigem eksperdina, kes aitaks märgata ja hinnata, kas ja kuidas nutiseadme kodune kasutamine lasteaias väljendub ning sellest tulenevalt

üheskoos järeldusi teha. Kõik intervjueeritud õpetajad olid valmis lapse arengust rääkima, kuid üle poolte pedagoogidest ütlesid intervjuu läbi viimise ruumi sisse astudes, et nad on valed inimesed, kellega nutiseadmetest rääkida, kuna nad ei tea uutest IKT vahenditest midagi. Tulemusi vaadates võib selgelt näha, et õpetajad märkavad muutuseid arengus ja käitumises väga hästi.

4.1. Meetodi- ja valimikriitika

Üks peamisi küsimusi on, mille poolest erineb laste rühmas arvuti ette rivistamine näiteks DVD-mängijaga varustatud televiisori ette suunamisest. Kas rühmaarvuti kasutamine on võrreldavad koduse nutiseadmete kasutamisega? Kas sellest tulenevad soovitusel on ka tegelikult pädevad lapse tahvelarvutis kasutuspraktika jälgimisel? Kuigi ka lauaarvuti on IKT vahend, siis sisuliselt ei erine lastele arvutist multifilmi või õppevideo näitamine varasemalt televiisoriekraani kasutamisest samal ajal kui lauaarvuti ja tahvelarvuti on kasutamistehnika poolest väga erinevad asjad. Töö autor oli uuringu läbi viimise algusest peale selles osas murelik, kuid kuna 14 intervjueeritud õpetajast mainisid vaid kolm, et neil on lasteaias õppetöös mõeldud suur tahvelarvuti, mis üheski lasteaias polnud rühmaruumis ega leidnud ka kasutamist, siis oli rühmaarvuti ainus pidepunkt ja võrreldav asi koduse tahvelarvuti või nutitelefoniga.

Samas nähtus uuringu tulemustest, et poolstruktureeritud intervjuu õpetajatega õigustas end, sest nad osutusid laste arengust rääkides heaks informatsiooniallikaks. Peamise puudusena võib välja tuua seda, et nad ei olnud endi sõnul IKT vahenditega kuigi tuttavad ning muutsid oma arvamust nutiseadmete kasutamisele lõplikku hinnangut andes mitu korda. See näitab, et intervjueeritavad võisid olla hinnangu andmisel mõjutatavad olenevalt intervjuerimistehnikast ja intervjuu läbiviijast. Samas oli uuringu läbiviija sellest ohust teadlik ning püüdis anda kõik endast oleneva, et arvamust mitte mõjutada ning küsis ohtudest ja võimalustest rääkides nii positiivsete kui negatiivsete külgede kohta.

14 intervjuu põhjal ei ole võimalik väga laialdasi järeldusi teha, seda enam, et valimist jäid ühe lasteaia soovil välja vene keelt kõnelevad õpetajad. Seega võib kritiseerida seda, et vastuseid andsid ainult Tartu linnas töötavad õpetajad ning neid oli kõigest 14, kuid töö autori jaoks selgus üllatuslikult üsna kiiresti, et Tartus pole väga palju sõimerühmade staažikaid eesti keelt kõnelevaid õpetajaid. Paljude lasteaedade direktorid, kelle majas oli mitu sõimerühma, olid sunnitud uuringus osalemisest loobuma, kuna sõimerühmade õpetajate

tööstaaž ei olnud piisavalt pikk. Siinkohal võib kritiseerida autori esialgset lootust leida uuringus osalema ainult sõimerühmade õpetajaid. Mõistlik oleks olnud algusest peale kaasata ka aiarühmade õpetajaid, kes 2016 õ/a algusest töötasid taas väikelastega. Seda hakati tegema alles andmekogumisfaasi teises pooles, sest paistis, et sõimerühmade õpetajaid pole järeltuste tegemiseks piisavalt palju. Kui autor oleks küsinud kohe ka aiarühmade õpetajate nõusolekut, siis oleks valimi moodustamine olnud lihtsam ja võib-olla ka tulemuslikum (suurem).

Üks intervjuueeritav tõi välja, et väga oluline on rõhutada seda, et tegemist on Tartu linna õpetajate arvamustega ning tema arvates võivad linnapiirist väljaspool töötavate õpetajate hinnangud olla teistsugused, sest sealsed lapsed viibivad arvatavasti rohkem õues. Samas töid mõned teised õpetajad näiteid enda suguvõsa lastest, kes elavad maapiirkonnas ning pärast nutiseadmetega tutvumist ei soovinud enam õues mängida, vaid pühendasid aega varasemast rohkem nutiseadmetes mängimisele. Tõsi, pedagoogide näidete puhul tegu oli enamasti vanemate, kui 3-aastaste lastega.

4.2. Soovitus edasiseks uuringuks

Järgmiseks põnevaks ja oluliseks teemaks võiks olla kvalitatiivselt läbi viidav uuring lapsevanematega, mille käigus küsitakse, miks nad otsivad nutiseadmete mõjude kohta infot mujalt kui lastearstidelt ja õpetajatelt. Kuna käesolev ja eelnevad uuringud (Nevski ja Vinter 2015) kinnitavad, et lapsevanemad ei pöördu info saamiseks ja mõjude üle arutamiseks inimeste poole, kes on lapse arengu hindamisel eksperdid, siis oleks huvitav teada saada, miks see nii on. Arusaadavalt leidub internetis alati kõige kiiremini kättesaadavat uut infot, ent samal ajal tuleb meeles pidada, et pedagoog ja lapsevanem moodustavad konkreetselt ühte last tundes tandemi, kes võiks ka IKT vahendite kasutamise teemal koostööd teha, sest nii eelnevatest (Vinter 2013b) kui käesolevast uuringust selgus, et õpetajad märkavad juba eelkooliealiste laste käitumises ja arengus muutuseid, mis tulenevad nutiseadmete kasutamisest.

Soovitatud uurimissuuna praktiline väljund saaks olla sisend lasteaia ja väikelaste vanemate vahelise nutiseadmete võimalustest ning riskidest rääkimise kommunikatsiooniplaani loomisesse. Kuna paljud õpetajad ütlesid muuhulgas ka seda, et mida aeg edasi, seda vähem vastavad lapsevanemad õpetajate poolt saadetud kirjadele ning järjest harvemini küsivad emad-isad lapsele järele tulles selle kohta, kuidas päev läks. Mitme erineva lasteaia pedagoogid tajusid, et aastate möödudes on lapsevanema ja õpetaja vahelist suhtlemist järjest

vähem ning lapsi tuuakse ja viiakse lasteaeda nagu see oleks õpetajate sõnu kasutades liinitöö. Samal ajal arvasid kõik õpetajad, et lapsevanema ja õpetajate vahel on võimalik ka lühikese sõimerühmas käimise perioodi jooksul luua soe ja usalduslik suhe.

Seega oleks järgneva uuringu abil võimalik luua praktilist ja vajalikku väljundit nii lasteaia kui lapsevanemate huve silmas pidades. Kuna antud töö tulemustest nähtus, et õpetajad panevad tähele nutiseadmete kodusest kasutamisest tingitud muutuseid ning mitte üheski rühmas ega lasteaias pole emad-isad pedagoogidelt sel teemal ise nõu küsima läinud, siis oleks põnev teada saada, mida ja kuidas teha nii, et lapsevanema-lasteaia koostöö ja arutelu sel teemal elavneks ning kasu saaksid lapsed, kes oma kiires arenguetapis veedavad ühe enam aega nutiseadmetes, mis mõjutavad isegi täiskasvanud inimeste mõtlemisvõimet.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö peamiseks eesmärgiks oli kaardistada võimalusi ja riske, mida Tartu linna sõimerühmade õpetajad tajuvad nutiseadmete kodusest kasutamisest väikelaste arengule. Lisaks sooviti teada saada, mida peavad õpetajad oluliseks lapse nutiseadmete kasutamise juures lähtuvalt enda kogemusest rühmaarvuti kaasamisel õppetöösse vahetult lastega. Vastuste saamiseks viidi läbi 14 poolstruktureeritud ekspertintervjuud staažikate sõimerühma õpetajatega. Tulemusi analüüsiti kvalitatiivse temaatilise sisuanalüüsi meetodiga. Selgus, et väikelaste õpetajad ei pea nutiseadmete kasutamist väikelapse arendamisel oluliseks.

Nutiseadmete peamise võimalusena toodi välja seda, et ekraanimeediumid võivad olla üheks õppeprotsessi osaks, mis aitavad uusi teadmisi kinnistada ja nende vahel seoseid luua. Mõned õpetajad leidsid, et tahvelarvutiga tegutseda laskmine arendab lapse silma ja käe koostööd, kuid suurem enamus pedagoogidest arvasid, et nutiseadme ekraanil näppude liigutamine ei arenda üldist käelist tegevust, mis on kognitiivse arengu toetamisel oluline. Mõne intervjuueeritava sõnul annavad nutiseadmed lastele ühise jututeema. Lisaks peeti ekraanimeedumeid headeks distsiplineerimisvahenditeks.

Üle poolte õpetajatest ütlesid, et sõimerühmades on varasemast rohkem kähmlemist, mis pedagoogide arvates võib muuhulgas tuleneda vanemliku vahenduseta nutiseadmetes tegutsemisest. Veel leiti, et lapsed on kärsitud, sest nutiseadme kasutamine on väikelapse jaoks lihtne ning kõike, mis ekraanil valesiti läheb, saab kiiresti kustutada ja tegevusega uuesti alustada. Õpetajad olid tähele pannud, et sõimeealistel lastel on nutiseadmete kasutamisest tekkinud moonutatud reaalsustaju ja raskusi mängus stsenaariumite järgimisel. Lisaks leiti, et nutiseadmete abil omandatud võõrkeele oskus on kiiduväärt, kuid sõimeeas võib see emakeelsete sõnade õppimise perioodil lastes segadust tekitada.

Vaatamata ohtudele, leidsid kõik õpetajad, et nutiseadmeid võivad olla head abilised lapse õpetamisel, kuid enne ekraani ette istumist on vaja eseme või olukorraga reaalses elus tutvust teha. Seejärel soovivad õpetajad uuest asjast rääkida, raamatuid vaadata ning alles siis täiendavalt nutiseadmes mõnda hästi läbimõeldud, esteetilist ja vanema poolt varasemalt üle kontrollitud multifilmi või mänguga tegeleda. Õpetajad ütlesid, et väga oluline on jälgida, et lapsel oleks vaadatava vastu aktiivne huvi ning rõhutasid seaduspärasusi, et mida väiksem laps, seda suurem peab olema ese või nutiekraan ning õppimise kvaliteet ei tulene mitte paljude väikeste infokillukeste andmisest, vaid vähese rahulikust selgitamisest.

SUMMARY

The main purpose of this Bachelor's thesis is to outline the possibilities and risks in toddlers' development from use of smart devices at home according to Tartu nursery teachers. Additionally, teachers' point of view in using smart devices on the basis of experience in utilising computer in nursery group was examined. 14 half structured expert interviews were conducted with nursery teachers with a long tenure to get the answers. The results were analysed with qualitative content analysis method. The results indicated that nursery teachers do not regard the use of smart devices as relevant in the development of toddlers.

It was pointed out that the biggest opportunity is using smart devices as a part of learning process to help confirm and make connections with new knowledge. Although some teachers believed that smart tablets help to develop child's hand-eye coordination, the majority did not see that swiping on screens could be a replacement for activities that help to develop motor skills, which support cognitive development. Some interviewees said that smart devices may provide common topics for toddlers' conversations and others saw that screen media can be used to discipline children.

More than half of the interviewees pointed out that children can get aggressive due to the use of smart devices without parental mediation. Teachers said that toddlers are impatient because children can result from the ease of using a smart device and it is simple to delete and restart everything that does not work out there. The teachers also noticed that toddlers have developed a distorted sense of reality from the use of smart devices and have difficulties in observing the scenario of the game. The teachers praised learning the foreign languages from smart device but in mother tongue learning period, it can be confusing.

All teachers stated that even despite the risks, the smart devices can be good assistance with educating the child, but children need to get acquainted with objects or situations in real life beforehand. Next, they advise to talk about the new thing, learn about it in books and then after that watch an educational, well-constructed and previously parentally approved cartoon or play a game. The teachers said that it is very important to notice whether the child has active interest in what they are watching and emphasized that the smaller the child, the bigger the object or screen has to be and that the quality of learning does not depend on numerous small informational facts, but brief and calm explanations.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Aru, J. (2017). *Ajust ja arust. Unest, teadvusest, tehisintellektist ja muustki* (lk 26-120). Tallinn: Argo.
2. Barr, R., Hayne, H. (1999). Developmental changes in imitation from television during infancy. *Child Development*, 70, 1067-1081.
3. Carr, N. (2012). *Triiv madalikule. Mida internet meie ajuga teeb* (lk 11-189). Tartu: Greif.
4. Cheung, C. H. M., Bedford, R., De Urabain, I. R. S., Karmiloff-Smith, A., Smith, T. J. (2017). Daily touchscreen use in infants and toddlers is associated with reduced sleep and delayed sleep onset. *Sci*, 7, 46-104. doi: 10.1038/srep46104
5. Courage, M. L., Howe, M. L. (2010). To watch or not to watch: Infants and toddlers in a brave new electronic world. *Developmental Review*, 30 (2), 101–115. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.dr.2010.03.002>
6. Holloway, D., Green, L., Livingstone, S. (2013). Zero to eight. Young children and their internet use. *LSE, London: EU Kids Online*. Kasutatud 16.05.2017 http://eprints.lse.ac.uk/52630/1/Zero_to_eight.pdf
7. Häidkind, P., Palts, K., Pillmann, J., Ennok, K., Villems, K., Peterson., T. (2014). Lapse Arengu Hindamine Ja Koostöö Lapsevanematega. Palts, K., Häidkind, P. (Toim.) *Lapse arengu hindamise ja toetamise juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele* (lk 8). Kasutatud 30.04.2017 https://Www.Hm.Ee/Sites/Default/Files/Juhendmaterjal_Alusharidus.Pdf
8. Jurask, K. (2013). *Arvuti kasutamine lasteaias õppeprotsessis Võrumaa lasteaeade näitel*. Lõputöö. Tallinna Ülikooli Pedagoogiline Seminar, Alushariduse ja täiendusõppe osakond.
9. Kabali, H., K., Irigoyen, M., M., Nunez-Davis, R., Budacki, J., G., Mohanty, S., H., Leister, K., P., Bonner, R., L., (2015). Exposure and Use of Mobile Media Devices by Young Children. *PEDIATRICS*, 6, 1098-4275. doi: 10.1542/peds.2015-2151
10. Kalmus, V. (2013). Laste turvalisus uues mediakeskkonnas. *Eesti inimarengu aruanne 2012/2013. Eesti maailmas* (lk 83-86). Kasutatud 17.01.2017 http://www.kogu.ee/wp-content/uploads/2014/05/EIA_lowres.pdf

11. Kattai, K. (2014). *Kodu ja lasteaiia koostöö mõju lapse arengule*. Referaat. Tallinna Ülikooli Pedagoogiline Seminar, alushariduse ja täiendusõppe osakond.
12. Tropp, K., Mägi, K. (2008). Emotsionaalne ja motivatsiooniline areng. Kikas, E. (Toim.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 92-98). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
13. Tulviste, T: (2008). Kõne areng. Kikas, E. (Toim.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 39-43). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
14. Tropp, K., Saat, H. (2008). Sotsiaalsete oskuste areng. Kikas, E. (Toim.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 53-72). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
15. Nugin, K. (2005). Laps ja ühiskond. Kivi, L., Sarapuu, H. (Toim.). *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat* (lk 79-81). Tartu: AS Atlex.
16. Veisson, M., Veispak, A. (2005). Lapse arengu- ning õppimisteooriad. Kivi, L., Sarapuu, H. (Toim.). *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat* (lk 13). Tartu: AS Atlex.
17. Saarits, Ü. (2005). Sotsiaalne areng ja kasvatus. Kivi, L., Sarapuu, H. (Toim.). *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat* (lk 67-69) Tartu: AS Atlex.
18. Kuusik, Ü., Viks, M., Kaasik, B., Lillipuu, Ü., Seero, H.-M. (2007). *Väikelapse kõne, keele ja tunnetustegevuste areng* (lk 18). Tallinn: Kirjastus Ilo.
19. Lauricella, A., R., Wartella, E., Rideout, V., J. (2015). Young children's screen time: The complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11–17. <http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2014.12.001>
20. Livingstone, S., Haddon, L. (2009). EU Kids Online: Final report. *LSE, London: EU Kids Online*. Kasutatud 08.02.2017 [http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20\(2006-9\)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf](http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20I%20(2006-9)/EU%20Kids%20Online%20I%20Reports/EUKidsOnlineFinalReport.pdf)
21. Livingstone, S., Helsper, E., J. (2008). Parental Mediation of Children's Internet Use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52, 581-599. Kasutatud 02.03.2017 <http://dx.doi.org/10.1080/08838150802437396>

22. Livingstone, S., Marsh, J., Plowman, L., Ottovordemgentschenfelde, S., Fletcher-Watson, B. (2014). Young children (0-8) and digital technology: a qualitative exploratory study - national report - UK. Joint Research Centre, European Commission, Luxembourg. *LSE Research Online*. Kasutatud 03.03.2017 http://eprints.lse.ac.uk/60799/1/_lse.ac.uk_storage_LIBRARY_Secondary_libfile_shared_repository_Content_Livingstone%2C%20S_Young%20children%200-8_Livingstone_Young%20children%200-8_2015.pdf
23. Ma, L., Lillard, A. S. (2006). Where is the real cheese? Young children's ability to discriminate between real and pretend acts. *Child Development*, 77, 1762-1777.
24. Markus, M. (2016). *Koolieelse lasteasutuse õpetajate tõlgendused ja praktilised kogemused meediakasvatusest*. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste instituut.
25. Mets, R. (2013). Uus põlvkond satub internetti juba enne sündi. *Tartu Postimees*, 30. August. Kasutatud 27.04.2017 <http://tartu.postimees.ee/1366298/uus-polvkond-satub-interneti-juba-enne-sundi>
26. Ots, L. (2017). Turvaline internet ja turvaline riik. *Märka last*. *Targalt Internetis erinumber*, 2, lk 3.
27. Männamaa, M., Marats, I. (2012). Lapse üldoskuste areng. Üldoskuste areng koolieelses eas. *Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus*. Tartu: Kirjastus Studium. Kasutatud 24.01.2017 http://www.oppekava.ee/images/a/a2/III_E_Yldoskused_Mang-eesti.pdf
28. Nevski, E. (2011). *Eelkooliealiste laste meediakirjaoskuse kujundamine animatsiooni abil Laagri lasteaia näitel*. Magistritöö. Tallinna ülikool, informaatika instituut.
29. Nevski, E., Vinter, K. (2015). Lapsevanemate hinnangud juhendamistrateegiatele puuetundliku ekraani kasutamisel väikelapseeas. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 3 (2), 54–78. doi: <http://dx.doi.org/10.12697/eha.2015.3.2.03>
30. Oppenheim, A. (1992). *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*. London: Biddles Ltd.
31. Pard, D. (2012). *Eesti lasteaiaõpetajate valmisolek meediakasvatuse läbiviimiseks lasteaias*. Magistritöö. Tallinna Ülikool, kasvatusteaduste insituut.

32. Plowman, L. McPake, J. (2013). Seven Myths About Young Children and Technology. *Childhood Education* 89 (1), 27-33. Kasutatud 16.05.2017
https://pure.strath.ac.uk/portal/files/19053027/Plowman_McPake_2013_seven_myths_about_young_children_and_technology_.pdf
33. Põrk, M. (2014). *Lastele suunatud audiovisuaalse meedia sisu võimalused 3-4-aastaste laste kõne arendamisel*. Lõputöö. Tallinna Ülikooli Pedagoogiline Seminar, alushariduse osakond.
34. Rideout, V., Hamel, E. (2006). *The Media Family: Electronic Media in the Lives of infants, Toddlers, Preschoolers and their Parents*. California: Kaiser Family Foundation. Kasutatud 17.01.2017
<https://kaiserfamilyfoundation.files.wordpress.com/2013/01/7500.pdf>
35. Roulston, K. (2010). *Reflective Interviewing. A Guide To Theory ja Practice* (lk 15). SAGE Publications Ltd.
36. Rubin, H. J., Rubin, I. S. (2005). *Qualitative Interviewing. The Art of Hearing Data. Listening, Hearing, and Sharing Social Experiences* (lk 12-14). CA: SAGE Publications Ltd.
37. Seidman, I. (2006). *Interviewing as Qualitative Research* (lk 9-12). New York: Teachers College Press.
38. Selwyn, N. (2003). 'Doing IT for the kids': re-examining children, computers and the 'information society'. *Media, Culture ja Society*. SAGE Publications Ltd, 25, 351–378. doi: 0163-4437(200303)25:3;351–378;032476.
39. Sibold, G. (2017). YouTube'is levivad populaarseid multikaid matkivad videod, mis tegelikult lastele vaatamiseks ei sobi. *Geenius.ee veebileht*. Kasutatud 28.04.17
<https://geenius.ee/uudis/youtubeis-levivad-populaarseid-multikaid-matkivad-videod-mis-tegelikult-lastele-vaatamiseks-ei-sobi/>
40. Siibak, A. (2010). Meediamailma mõjud ei ole mustvalged. *Õpetajate leht*, 4. juuni 2010. Kasutatud 15.01.17
<http://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=djad=opetajateleht20100604.1.1>

41. Siibak, A. (2017). Rüblikud nutimaaailmas: võimalused ja riskid. *Lastekaitse Liidu ja TÜ Ühiskonnateaduste instituudi ühisseminar „Laps meedias ja meedia lapse ümber“*. Tartu. Kasutatud 16.05.17 <https://www.youtube.com/watch?v=hySF1yTzRp0>
42. Smith, P., Cowie, H., Blades, M. (2003). *Laste arengu mõistmine* (lk 349-350). Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
43. Tall, K. (2012). *E-kursuse "Psühhosotsiaalne areng läbi elu" materjalid*. Tartu Ülikool.
44. Vaikmaa, M. (2017). Kristi Vinter: vaimsete häiretega laste arv on drastiliselt kasvanud. *Arter*, 11. märts.
45. Ward, S. (2000). *Terane laps* (lk 253-254). Tallinn: Printon Trükikoda AS.
46. Wartella, H., L., Anderson, E., A., Kirkorian, D., R. (2008). Media and Young Children's Learning. *The Future of Children* 18 (1), 39-62. Kasutatud 09.05.2017 https://www.princeton.edu/futureofchildren/publications/docs/18_01_03.pdf
47. Vinter, K. (2011). *Esimesed sammud väikeste laste meediakasvatases Eestis* (lk 8). Tartu: AS Atlex.
48. Vinter, K. (2013a). Kristi Vinter: Lasteaiad vajavad Tiigrihüpet. *Tallinna Ülikooli koduleht*. Kasutatud 17.01.17 <http://www.tlu.ee/et/uudised/1535/kristi-vinter-lasteaiad-vajavad-tiigrihupet>
49. Vinter, K. (2013b). *Digitaalse ekraanimeedia tarbimine 5–7-aastaste laste seas ja selle sotsiaalne vahendamine eestis. Pedagoogiline vaatekoht*. Doktoritöö. Tallinna ülikool, kasvatusteaduste instituut.
50. Vinter, K., Siibak, A., Kruuse, K. (2010). Meedia mõjud ja meediakasvatuse eelkoolieas. *Õpetajate leht* 4, 11-17. Kasutatud 08.02.2017 http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/4_2010/lugu2.pdf
51. Yurta, Ö., Cevher-Kalburan, N. (2010). Early childhood teachers' thoughts and practices about the use of computers in early childhood education. *Procedia Computer Science* 3, 1562–1570. doi:10.1016/j.procs.2011.01.050.
52. AAP. (2016). American Academy of Pediatrics Announces New Recommendations for Children's Media Use. *American Academy of Pediatrics veebilehekülge*. Kasutatud

28.04.2017 <https://www.aap.org/en-us/about-the-aap/aap-press-room/pages/american-academy-of-pediatrics-announces-new-recommendations-for-childrens-media-use.aspx>

53. Haridus- ja Teadusministeerium. (2010). Õpetaja V kutsestandard. *Hariduse kutsenõukogu*. Kasutatud 09.02.2017
http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10086813/lae/109_standard.pdf
54. Riigi Teataja. (1999). *Koolieelse lasteasutuse seadus*. Kasutatud 17.01.2017
<https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011006>
55. Riigi Teataja. (2000). *Õpetajate koolituse raamnõuded*. Kasutatud 09.02.2017
<https://www.riigiteataja.ee/akt/122032011015>
56. Riigi Teataja. (2008). *Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava*. Kasutatud 18.01.2017
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>
57. Statistika andmebaas. (2017). *Statistikaameti koduleht*. Kasutatud 25.04.17
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp>

LISA 1. Intervjuu kava

Olen Inger Agur, õpin Tartu ülikoolis kommunikatsiooni. Minu bakalaureusetöö eesmärgiks on teada saada, millised on nutiseadmete kasutamisest tulenevad võimalused ja riskid sõimerühmade laste arengule lasteaiaõpetaja ehk Teie silmade läbi. Teie isik jääb töös anonüümseks ja ma ei avalikusta, millises lasteaias Te töötate. Töös on oluline Teie kui eksperdi arvamus. Kui mõned nimed vms jäävad sisse, siis võtan need välja. Intervjuu transkriptsioon läheb hiljem töö lisadesse. Me kasutame neid andmeid ainult teadustöös.

1. Kas Te räägiksite palun sellest, miks Te otsustasite lasteaiaõpetajaks õppida? Mis Teile õpetajaks olemise juures kõige rohkem meeldib?
2. Kui kaua Te olete lasteaiaõpetajana töötanud?
3. Kas te olete algusest peale sõimerühmas töötanud? Millistes teistes rühmades töötasite või töötate?
4. Kui vanad lapsed hetkel Teie rühmas käivad? Mitu last rühmas on? Mida nad selles vanuses oskavad teha, mida ei oska jne?
5. Kirjeldage oma tavalist rühmaga tegutsemise päeva! Mida te teete jne?

I plokk. Aitäh, liigume edasi nutiseadmete mõju teema juurde. Nutiseadmete all mõtlen peamiselt tahvelarvuteid ja nutitelefone.

6. Milline mulje Teile on jäänud, mil määral Teie rühma lapsed puutuvad kodudes nutiseadmetega kokku? Näiteks nutitefonidega või tahvelarvutitega?
  - Palun kirjeldage, miks Te nii arvate?
7. Mille järgi Te aru saate, et laps on nutiseadmes aega veetnud?
8. Kas teile on sellist muljet jäänud, et lapsed saavad neid seadmeid ka ise kasutada? Näiteks nutitelefone või tahvelarvuteid..
  - Mis need märksõnad on, käitumisviisid, liigutused, mis viitavad teie hinnangul sellele, et nad on näinud?
  - Mis Te arvate, kuidas nutiseadmed sõimerühma laste kätte satuvad?
9. Kas Te olete tähele pannud, et lapsele on sealt midagi n-ö külge jäänud? Mis? Millest Te seda järeldate?
10. Kas on ka muutuseid laste mängudes? Millised need on?

Kui me läheme nüüd ajas umbes 20 aastat tagasi, siis kui Teie oma lasteaiaõpetaja karjääri alustasite, siis polnud nutitelefone ega tahvelarvuteid.

11. Kas ja kuidas Teie arvates on nõ digipõlvkond võrreldes eelmiste generatsioonide väikelastega muutunud?
12. Kas sõimerühma lapsed on tänapäeval teistsuguste oskustega? Millest Te seda järeldate?
13. Kas lapsed oskavad tänapäeval mingeid asju paremini teha kui vanasti? Mida? Millest Te seda järeldate?
14. Kas tänapäeva lapsed oskavad midagi paremini ka?
15. Milliseid negatiivseid muutusi olete lastes seoses nutiajastuga saabumisega märganud?
Näiteks, kas lastel on millegi sellisega raskusi, mida eelnevad põlvkonnad sama vanalt oskasid või omandasid kergemalt? Mis seda järeldada laseb?
16. Milliseid muutusi laste füüsilises arengus olete tähele pannud? Millest Te seda järeldate?
17. Kas on ka mingeid muutusi laste sotsiaalses arengus? Miks Te nii arvate?
18. Kas olete ka laste omavahelises suhtluses midagi aja jooksul muutuvat näinud? Mida?

II plokk. Liigume edasi nutiseadmete kasutamisest tulenevate potentsiaalsete võimaluste ja riskide juurde. Kui me enne rääkisime sellest, mida Te olete tähele pannud ja mis on juba juhtunud, siis nüüd palun pisut fantaseerida ja ette kujutada, mis kõik võiks olla..

19. Milline on teie arvates ideaalne kasutamine? St kui palju ja mida võiks üks sõimeealine laps ekraanidega teha?
20. Kui me räägime väikese lapse kasvamisest ja arenemisest, siis mis Te arvate, kas nutiseade võiks olla miski, mis aitaks lapse arengule kaasa? Miks Te nii arvate?
21. Mida väikene laps nutiseadme abil saaks õppida? Miks Te nii arvate? Näiteid?
22. Kuidas saaks täiskasvanu aidata lapsel nutiseadme abil areneda? Põhjendus. Kas on näiteid? Kuidas õpetajad? Kuidas lapsevanemad?
23. Kas väike laps saaks ka iseseisvalt nutiseadmes toimetades ühte või teist õppida? Kuidas? Mida? Millest selline arvamus? Näiteid?
24. Millist rolli Teie hinnangul mängivad väikelaste nutiseadmete kasutamises nende vanemad õed ja vennad?
25. Millist mõju nad sellele protsessile avaldavad? Miks Te nii arvate? Kas on ka näiteid tuua?
26. Kuidas saaksid vanemad õed ja vennad väikesel lapsel nutiseadme abil aidata areneda?

Täna nende vastuste eest. Igal asjal on ka oma pahupool, nii ka nutiseadmetel. Nüüd küsiksin nutiseadmetest tingitud ohtude kohta.

27. Enne Te kirjeldasite ideaalset kasutust, aga milline kasutus on kõige õudsem? Mis on kõige halvem stsenaarium?
28. Kui väike laps kasutab nutiseadmeid, siis kas selles on Teie arvates midagi ohtlikku? Mis täpsemalt? Miks Te nii arvate? Näiteid?
29. Kas Te näete konkreetseid ohte lapse arengule? Milliseid? Põhjendus, näited.
30. Milliseid ohte näete selles, kui lapsevanem väikesele lapsele nutiseadme vaba aja veetmiseks annab? Näited! Mis te arvate, miks lapsevanemad annavad?
31. Millised võivad olla nutiseadmete kasutamisest tulenevad negatiivsed tagajärjed lapse arengule kui nutiseadmest nähtav sisu on kontrollitud..
Vanemate õdede-vendade poolt?
Täiskasvanu poolt (vanemad, vanavanemad)?
Mitte kellegi poolt?
32. Oleme rääkinud ohtudest ja võimalustest. Kas nutiseadmed on pigem võimalus või oht väikelapse jaoks? Miks Te nii arvate? Näiteid?

III plokk. Täna nende vastuste eest! Nüüd küsiksin Teie rühma igapäevaelu kohta. Täpsemalt tahaksin teada, millised on Teie rühma võimalused ja arutleksime selle üle, kuidas saaks kodu ja lasteaia koostööd selles vallas parendada.

33. Kas Teie rühmas on arvuti? Milleks see mõeldud on? Kas seal on ka internet?
34. Kas arvutist on kasu ka lastele millegi õpetamisel?
35. Mida Te sealt näidanud/printinud vms (oleneb mida ta enne vastab) olete?
36. Kui tihti tuleb ette, et arvutit tarvis läheb? Miks? Näide!
37. Kust Te saate infot selle kohta, mida lastele näidata/printida/lasta vms..?
38. Kas Te olete ITK-alaseid koolitusi hiljem läbinud? Miks olete/miks ei ole? Mida Te seal õppisite?
39. Kuidas Teile tundub, kas (lisa)ITK-alastest koolitustest oleks Teile kasu? Miks Te nii arvate?
40. Kas lapsed saavad mõnes olukorras otsustada, mida arvutist printida/vaadata/kuulata? Millistes olukordades?
41. Mille põhjal otsustate, et leitud info on lastele näitamiseks sobilik?
42. Millistest vidinatest te puudust tunnete?

43. Kuidas Teile tundub, kas Teie teadmised ITK vahendite kasutamise osas on Teie jaoks piisavad? Miks Te nii arvate?

44. Kas Te olete tundnud ka teisiti? Mis olukorras?

Täna! Lõpetuseks räägime koostööst lapsevanematega.

45. Mis Teie arvate, kas lasteaiaõpetajatel on võimalik peredega koostöös midagi ette võtta, et laste nutiseadmete kasutus oleks võimalik kasulik?

46. Mida Teie saaksite teha? Mida lasteaed saaks teha? Kuidas seda korraldada?

47. Mis te arvate, kas kokkulepetel (või mida iganes ta pakub) oleks reaalne mõju? Miks Te nii arvate?

48. Kas Te olete oma rühma lapsevanematega sellest kunagi rääkinud?

49. Palun rääkige, kas midagi muutus? Mis?

50. Mida Te tegite? Kogemuse jagamine on väga oluline, et ka teised saaksid sellest õppida!

51. Kui ei ole rääkinud, siis miks?

Suur tänu küsimustele vastamast, kõige viimase asjana uuriksin, et..

52. Kus Te õpetajaks õppisite? Mis aastal?

Täna veelkord vastamast! Tulemustega saate tutvuda Tartu ülikooli üliõpilastööde digitaalses arhiivis. Head aega!

LISA 2. Kiri direktorile

Tere!

Mina olen Inger Agur, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala tudeng. Rääkisime täna telefonis võimalusest teha X lasteaia õpetajatega, kes on juhendanud 1,5-3-aastaste laste rühma, intervjuusid.

Intervjuude käigus soovin õpetajatelt kui pikaajalise staažiga (15+ aastat) ekspertidelt saada infot selle kohta, kas ja mida nad on märganud selle kohta, kuidas nutiseadmed väikelaste arengule mõjunud on. Me räägiksime nii nendest väikelastest, kellega õpetajad viimati kokku puutusid kui ka neist, kes on tänaseks juba koolilapsed ja täiskasvanud. See tähendab, et õpetajad saaksid võrrelda eelnevaid põlvkondi tänastega ning arutleda selle üle, kuidas nutiseadmed saaksid olla õpetajate arvates lastele kasulikud, millised on ohud mudilaste arengule, millised on õpetajate ja lapsevanemate koostöövõimalused selleks, et telefonide ja arvutite kasutamine oleks lastele võimalikult ohutu ja õpetlik.

Lasteaed, õpetajad ning lapsed jäävad töös anonüümseks. Isegi kui õpetaja ütleb kogemata jutu käigus kellegi nime, siis luban, et jätan selle tööst välja või asendan kodeeritud numbrikombinatsiooniga. Minu bakalaureusetöö on hiljem kättesaadav veebilehelt <http://dspace.ut.ee>.

Kui X lasteaia on õpetajaid, kes sooviksid töösse panustada ning oma tähelepanekuid minuga jagada, siis lepiksin hea meelega kohtumise aja kokku. Intervjuu võtab aega umbes üks tund. Kui Te soovite, siis tutvustan 2017. a sügisel X lasteaia pedagoogidele saadud tulemusi selle kohta, kuidas nutiseadmed väikelaste arengule mõjuvad.

Kõike head soovides,

Inger Agur

5X XXX XXX

kirja-koostaja@meiliaadress.ee

LISA 3. Näide koodide süstematiseerimisest

Paludes reflekteerida tööaastate jooksul erinevates rühmades nähtud sõimelastealiste laste arenguvaldkondade aspektide erinevusi, oli pärast transkriptsiooni läbi lugemist võimalik välja tuua 141 tsitaati, mis paigutusid esialgu 20 koodi alla. Seejärel märgistati koodid erinevate värvidega vastavalt sellele, millist arenguvaldkonna alla need kuulusid. Kolmandas etapis võeti välja ebaolulised koodid ning muudeti koodide nimetusi täpsemaks.

Antud alakategooria koodide süstematiseerimise lõpuks oli võimalik eristada eneseteeninduslikke oskusi, mille alla jäi kolm koodi. Füüsilise arengu alla jäi üks kood, kognitiivse arengu alla kolm ja sotsiaalse/emotsionaalse arengu alla neli koodi. Selgus, et õpetajad tõid lastest rääkides välja ka aspekte, mis ei kuulunud ühegi arenguvaldkonna alla, kuid andsid häid taustateadmise ning need viis koodi paigutati omaette ning märgistati sinise värviga.

		Eneseteeninduslikud oskused
Mähkmed ja sõimelaps	Mähkmed ja sõimelaps	Tualeti kasutamine
Kõne areng	Kõne areng	Riietumine
Riidesse panemine	Riidesse panemine	Sõõmisharjumused ja -oskused
Ise söömine/sõõmisharjumused	Ise söömine/sõõmisharjumused	Füüsiline areng
Füüsiline areng	Füüsiline areng	Motoorne areng
Käeline tegevus/areng	Käeline tegevus/areng	Kognitiivne areng
Hakkajad ja teotahtelised lapsed	Hakkajad ja teotahtelised lapsed	Kõne areng
Kodus lapsega tegelemine	Kodus lapsega tegelemine	Muutused mängudes
Laste nutikus, terane mõistus	Laste nutikus, terane mõistus	Mõtlemisvõime
Mida lastele tänapäeval õpetatakse?	Mida lastele tänapäeval õpetatakse?	Sotsiaalne & emotsionaalne areng
Lapsevanemate vanus ja ema-isa roll kasvatuses	Lapsevanemate vanus ja ema-isa roll kasvatuses	Julgus
Reaalse elu märkamine	Reaalse elu märkamine	Agressiivsus
Agressiivsus/rahitus	Agressiivsus/rahitus	Lapse "mina"
Muutused mängudes	Muutused mängudes	Kujutlusvõime
Lapse MINA	Lapse MINA	Taustateadmised
Võime kuulata (muinasjutte)	Võime kuulata (muinasjutte)	Mida lastele tänapäeval õpetatakse?
Laste kujutlusvõime/fantaasia	Laste kujutlusvõime/fantaasia	Lapsevanemate vanus ja ema-isa roll kasvatuses
Sõnakuulelikkus, tasane olek	Sõnakuulelikkus, tasane olek	Kodust vs lastehoiust tulnud laps
Kodust vs lastehoiust tulnud laps	kodust vs lastehoiust tulnud laps	Suhtumine lastehoidu
Suhtumine lastehoidu	Suhtumine lastehoidu	Kodus lapsega tegelemise osakaal

LISA 4. Näide kategooriate moodustamisest

Ühte peakategooriatest „Nutiseadmete võimalused“ luues arvestati sellega, mida õpetajad potentsiaalsete võimalustena välja tõid ja lisaks kasutati näidetena lasteaias avaldunud märke nutiseadmete kodusest kasutamisest.

Kood	Alakategooria	Peakategooria
Võõrkeelsed väljendid Laste ja täiskasvanute laulud peas Teadmised multikatest annavad jututeema	Lasteaias avalduvad märgid kodusest nutiseadmete kasutusest	NUTISEADMETE VÕIMALUSED
Kõne areng Tähed ja numbrid Võõrkeele õppimine Geomeetrilised kujundid Võimalus joonistada Värvuste õppimine Tähelepanu ja samasuguse leidmise mängud Info looduse ja metsloomade kohta Seoste loomine Arendab püsivust Motiveerib last	Nutiseadmete potentsiaalsed võimalused lapse arendamisel	

LISA 5. Transkriptsiooni näidis (ÕP 10)

Minu nimi on siis Inger Agur, õpin Tartu ülikoolis ajakirjandust ja kommunikatsiooni, ja kirjutan bakalaureusetööd sel teemal, et uurin, kuidas nutiseadmed väikelastele mõjuvad, nende arengule ja käitumisele ja niimoodi. Ja teie jääte selles töös täiesti anonüümseks – teie rühm ja lapsed ja lasteaed ka. Isegi kui Te mainite kellegi nime, siis selle ma töös asendan Xi või numbritega. Et see üldistustase jääb Tartu lasteaaja õpetajad ütlesid. Ja meie vestlus läheb siis sõna-sõnalt minu bakalaureuse töö lisasse, helifaili ei lähe, aga tekst küll.- Selge.

Kas see kõik on teada, sobib? Sobib. Sobib.

Kui me alustaksime nüüd täitsa algusest, siis miks Te otsustasite lasteaiaõpetajaks õppida?- Minul oli see nagu kutsumus. Mulle kõik rääkisid, kui ma väike olin juba. „Sa sobid, sa sobid lasteaiakasvatajaks. Kõik lapsed väiksed jooksevad sul järel ja mängid nendega“. Ja siis ma, kui ma õppima hakkasin minema, siis oli 20 inimest kohale ja ma ei läinud õppima seda. Läksin õppima piimandust. Siis ma töötasin seal mingi aja ja läksin Saksamaale lapsehoidjaks. Ja kui ma sealt tagasi tulin, siis mul sündis omal laps ja ma hakkasin teisi lapsi lisaks hoidma ja siis, ütleme, juhus tõi mind lasteaeda. Ja ma tunnen ennast väga hästi jälle. Ja siis ma nüüd õppisin n-ö töötamise kõrvalt. Vaat nii ma siia tulin ja nii ma siia jäin, sõimerühma.

Te olete töötanud nüüd kogu aeg selles samas rühmas?- 17 aastat täpselt selles samas majas, ja selles samas rühmas ka. Nii et ühe koha peal.

Väga tore. Ja kui Te nüüd räägiksite, palun, nendest lastest, siis, kui nad tulevad lasteaeda, kui vanad nad on?- Ütleme niimoodi, et praegu tulevad kahe-kolmesed ja tulevad tavaliselt hoiust. Aga varasematel aastatel, algusaastatel, tulid ka need kõige nooremad lapsed, keda me oleme sõimes vastu võtnud – olid 1,1 ja 1,3-aastased väiksed. Nii et oli selline aeg. Aga praegu on, kuna lasteaedade kohtade arv või noh, kohti on vähe saada, siis nad on kõik hoius enne. Ikka väga suur hulk tuleb hoiust ja väga vähesed veel kodust 3-aastasena või kahe poolesena.

Kas need lapsed, kes lasteaeda tulevad, siis millised oskused neil on? Mida nad juba teha oskavad?- Ma ütleks niimoodi, et kodused lapsed oskavad rohkem kui hoius olnud lapsed. Hoius lapsi ei õpetata. Nad on seal ära hoitud, nad ei oska riietuda. Minu tähelepanekud viimastel aastatel hoiust tulnud laste suhtes on see – nad ei korista enda järgi, nad ei oska riietuda. Nende käte- ja näopesu oskus on, ja noh, potil käimine on ka vähestel, aga ikkagi, kodust tulnud lapsed, muideks, teevad neid asju paremini – riietuvad ja on iseseisvamad kui hoiulapsed.

Aga huvitav, miks see nii on? Võiks ju täpselt vastupidi arvata?- Aga hoius ongi – palju lapsi ja nad ei viitsigi seal. See ongi koht, kus sul hoitakse laps ära. Ja nad ei viitsi, et me õpetame, kuidas „Laps, et pane riidesse“. Kodus emad õpetavad palju rohkem seda. Aga need, kes viiakse varakult hoitu, nende vanematel pole aega, siis ongi niimoodi, et tulevad järgi, topivad riidesse. Ja nõnda ka lasteaias, sama asi. Meie läheme õue. Lapsed riietuvad ise. Emad tulevad õhtul järgi, pakivad nad seal sõimes kõik riidesse. Nii kahju. Ja kui on mõni laps paar nädalat olnud kodus haige ja tagasi tuleb, siis me oleme jällegi peaaegu kas nüüd just päris nullis, aga jälle seal all alguses ja hakkame jälle riietumisega pihta. Nii et sügis on väga raske.

Aga kas need lapsed, kuidas neil näiteks söömise ja rääkimisoskusega on?- Rääkimise oskus on, ma mõtlen praegu, et see on ikkagi nii ja naa. Tulevad lapsed, kes kolmeselt veel ei räägi hästi, üksikud sõnad, lalisevad, räägivad segast juttu. Siin vist küll vahet ei ole, kas ta on hoiust tulnud või ei ole. Ei ole sellist vahet. Rääkima pead kodus, ja kui sa temaga vähe räägid, siis tal ongi segane kõne, ta ei saa aru ise ega räägi ise ka. Tihtipeale on noorte, noorte perede lapsed sellised.

Kes ei räägi nii palju?- Just.

Aga kas seal hoiu ja kodust tulnud laste vahel on veel mingeid erinevusi, ütleme näiteks mänguasjade jagamises või selline teistega arvestamine ja?- Ei ole vist. See, see oskus on neil juba, noh, niimoodi tulnud. Ju nad ikka seal peavad asju jagama juba, aga enda asja jagamise oskus küll mitte, sest arvatavasti seal nad ei tohigi asju väga kaasa võtta, ma millegipärast arvan. Päris kindlalt ei tea. Meie lubame nendel lastel kaasa võtta, kes annavad sõbrale ka. See reegel on lasteaias. Kui sa võtad oma mänguasja kaasa, kaisukaid ei pea jagama, kaisukas on isiklik, läheb voodi, aga kui on mänguasi või raamat kaasas, siis kõik võivad seda päeva jooksul mängida, vaadata, kasutada. Ja nad on selle reegli väga hästi omaks võtnud ja võtavad väga hea meelega asju kaasa. Nad teavad, et kui nendel on anda auto sõbrale, sõber annab enda autot ka, mis ta kodust tõi. See on väga kiirelt selgeks saab lastel.

Lapsed on siin sõimerühmas siis ainult ühe aasta?- Jah, on küll.

Igal sügisel tulevad uued lapsed?- Just. Mingil hetkel oli vahepeal selline aeg, et kuna meil oli nagu kaks sõime majas, siis oli nii - üks võttis üks aasta, oli kaks aastat lastega. Et nagu iga aastaga üks uus sõimerühm, aga viimasel ajal on küll see ühe aasta süsteem. Aga minule see meeldib. Mina leian, et minu arvamine on selles mõttes, et sõimerühma õpetaja peab olema täitsa eri õpetaja, kes tahab seda tööd teha ja kes õpetab seda nii nullist. Meil on enda majas ka inimesi, kes suurtega töötavad ja ütlevad, et kuidas nad ei taha väikestega, nad nii madalalt nagu ei oskagi. Et meie [õpetaja nimi] tahab ka nagu kahjuks lõpetada ära seda sõimerühma asja, ta mulle siin lubas, et järgmisel aastal ma, see sügis võtan viimast korda sõimerühma ja siis pean lõpuni välja minema.

Mina olen ise endiselt seda meelt, et sõimerühma õpetaja peaks olema täitsa eriline inimene, kes tahab, sa pead nii palju lapsi süles hoidma, igaüks ei taha seda, olgu ta tatine või nohune või kõhane, sa pead teda sülle võtma ja kallistama teda, kui ta tahab. Ja lähevad lapsed koju, tahavad musi anda, siis sa pead talle musi andma, mis siis, et sa võid mõelda, et see ei ole hügieeniline või mis iganes. Aga, noh, see on nagu selle harjumuse või selle, noh, n.-õ turvalisuse tunde ja kõige selle peal väga tähtis.

Aga kuidas nende potitamiste ja mähkmetega on? Kas lapsed, kes tulevad lasteaeda, juba käivad potil või?- Nii ja naa. Aga nad väga ruttu hakkavad käima, kui nad tulevad ka mähkmetes, siis nad hakkavad väga ruttu käima. Siin ühtsus, kõik koos pannakse, kõik koos võetakse, see läheb ruttu. Ma arvan, et potil käimine läheb väga kiirelt. On mõned lapsed, kel on kakamisega probleeme ja peab magamise ajaks või mähku olema. Seda me ei keela.

Aga kui Te mõtlete oma täitsa tavalisele sellisele päevale, siis mida Te teete? Kui lapsed tulevad hommikul lasteaeda, mis nendega siin juhtuma hakkab?- Hommikul tulevad lasteaeda, siis on meil hommikusöök, algul mängivad igaüks, n.-õ kohanevad, viivad oma kaisuka magamistuppa ja mängib natuke ja joonistab. Siis me sööme, peale sööki on meil hommikuring, kell 9. Siis hommikuringis me räägime ära, mis meil päeval toimuma hakkab ja millised teemad, mis meil selle nädala teemad on. Siis on meil käeline tegevus, natuke kas joonistame või maalime või voolime. Siis on meil liikumis- või laulmistund 20 minutit saalis. Ja siis edasi, kui me alla tuleme, on meil vaba mäng kuni õueminikuni. Kuskil pool 11 -11 me läheme õue, õueaeg, pool 12 tuppa, sööma, 12:15 voodisse, kell 3 üles. Siis nad riietuvad, söömine ja siis on juba kojuminek.

Vanemad tulevad siis mis kell järgi?- Alates neljast. Ütleme, et mõni jõuab natuke enne kella nelja, aga siuke, neljast.

Ja kui Te mõtlete nüüd nendele lastele, siis kuidas teile tundub, mil määral nad kodus nutiseadmetega kokku puutuvad?- Päris palju. Need oskused, mida ma näen, kasvõi see sama asi, et nad lähevad koridori, esimene asi, kui neile telefonid pihku pistetakse, ja mingid mängud ette. See annab juba esimese selle, et nad on

juba nagu. Või sa räägid mõne emmega juttu ja ta annab lapsele telefoni pihku, ta oskab ise omale välja otsida, mida ta tahab. See näitab juba kõik, 3-aastane laps.

Ja no ikka räägivad. Lapsed räägivad väga palju. Kui me midagi vaatame, meie kasutame väga palju muideks oma tegevuses neid Jussi multikaid vaatame arvutist. Siis on paar asja, mida nad ei teaks, aga nad on kõik asju näinud, teavad ja loevad sulle ette. Siukseid multikavaatamisi arvutist ja neid igasugu asju on. Kui mõni uus multikas tuleb, siis ise ei jõua järele, sa ei saa aru, millest ta räägib sulle. Siis täitsa mine otsi ise kõigepealt netist välja, millega tegu.

Tundub, et nad on ikka päris palju. Mõni laps tulebki hommikul sellega „Täna kui ma koju lähen, ma saan seda filmi vaadata või ma saan, ma võin arvutis mängida või.“ Ja siis kuuled seda ka, kui meil on arenguevestlustel, vanemad räägivad seda, kuidas arvutis nad oskavad kõik ise välja otsida. Nad juba teavad, kuhu saavad. "Ma ei saa teda keelata, ta oskab ise käima panna, ise välja otsida." Noh. Et see on.

Ja kui vanade laste vanemad nii ütlevad?- Need ongi kolmesed praegu.

Kolmesed?- Jaa. Kõige lähem on, mis meil siin on praegu, eelmine ja see aasta mis meil on. Tulevad nad natuke üle 2 ja kevadeks on nad kõik 3 täis ja nende vanemad on täpselt seda meelt. Nad ei saa arvutit keelata, kuna laps oskab ise kõike teha seal, käima panna ja.

Ja kui suur osa lastest, kas saab üldistades öelda?- No kaks kolmandikku kindlasti. Ma praegu niimoodi mõtlen enda praeguse rühma peale, siis ma arvan, et siin on kolm-neli last, kes võib-olla, kes on sellised, kes ma tean, kes on nagu ka sellised, kelle lapsed on rohkem õues ja keda näed rohkem õues. Ma millegipärast arvan, et nemad, noh, üks laps muidugi üldse ei räägi ka veel. Mul on siuke tunne, et nemad võib-olla ei ole nii arvuti ja nende telefonidega. Ma ei ole veel näinud, et nende vanemad neile annaks. Aga teised küll enamuses.

Aga millest see veel nagu väljendub, peale selle, et nad ise sellest räägivad? Kas näiteks mõnes mängus, mida nad mängivad?- Kahjuks poistel on väga tihti nii palju tulistamise mängu. Mina olen ikkagi järeldanud, et see tuleb nende multikatega kaasa. Iga asja peale on „põhh-põhh“ ja tõukamist ja siuksed häälsused.

Vot mina olen nagu ise jõudnud oma peas järeldusele, et need peavad olema nendest multikatest. Samas tüdrukud, kes vaatavad neid pörsas Peppasid ja asju ja. Need teevad selliseid hääli ja siukseid naermisi ja täpselt sellised, et noh, sa vaatad peale, kui laps mängib ja mõtled, et: „No see on sellest multikast“. Või kui siin oli vahepeal see lammas Shaun. No nad teevad siukesi mängu, et et noh, sa lihtsalt tunned ära, kui sa oled ise ka näinud seda multikat, sa tead, sa tunned ära selle situatsiooni. Vahest kohe ajab naerma. Noh, nad on nii palju seda multikat vist vaatand, et nad niimoodi seda teevad järgi.

Mis selle lammas Shauniga näiteks oli, mida nad järgi tegid?- No seal oli see, et üks asi, mis oli, see mingisugune kõrvitsa või mingisugune, mida nad seal taga ajasid või pallina kasutasid või niimoodi. Meil kõögiasjad ju ka. Ja siis istub üks peale ja nüüd ütleb, et nüüd sa ei näe seda ja, nüüd on see umbes, et sa ei tohi seda näha – see on minu sees peidus nüüd. Siis mul tuli kohe see meelde, kuidas ma ise just ka nägin niimoodi vilksamisi seda lammas Shauni ükskord, see oli vist "Hommikutelevisioonis". Ja tihtipeale nad vaatavadki telekat ju enne, kui nad lasteaeda tulevad, multikaid. Emad ütlevad, et nad söövad seal juures, ütleme, mõne ampsu ja siis tuuakse, et meil on kella pealt paika pandud, mis kell nad uksest välja astuvad, nii kui multikas läbi saab, nii saab minna. Ja sealt mul tuli nii meelde. Muidugi, ei saagi näha seda – see on seal karvade sees peidus selle, noh, lamba selle villa sees. Nad otsisid teda sealt taga ja. Mul tuli see kohe meelde, ma ise ka aeg-ajalt "Hommikutelevisiooni" vaatan. Ega ma siis multika ajaks kinni ei pane.

Aga põhimõtteliselt, praegu jääb natuke nagu selline mulje, et need multikad võivad olla ka lihtsalt telekast tulnud.- Just.

Aga kas on midagi, mis nagu viitab konkreetselt sellele, et nad on näinud kas tahvelarvutist või nutitelefoni midagi?- Niimoodi otseselt ei saa aru, sest et kui nad, ma arvan, tahvelarvuti või mis iganes, nad on ikkagi multikad, mida nad rohkem vaatavad. Ma arvan, sest mingid mängud. Ma olen kuulnud vanematelt mingite mängude kohta, et neil on oma mäng, mida ta võib mängida, aga neid ma niimoodi ei tea ja ma ütlen, et kui nad seal räägivad laua ääres mingeid asju, a la seal voolivad mingeid asju, et ma teen mingeid koletisi ja asju, siis ega ma tegelikult tea, kas see on või ma tapan mingi koletise, kas see on sellest mängust selline või see on mõnest multikast. Sellest nagu niimoodi aru ei saa.

Aga kui mõni laps teeb sellest koletise ja tulistamise asjast juttu, siis ta leiab endale kaaslasi, kes nagu teavad sellest ka?- Jaa. Kindlasti, kindlasti. Meil on praegu hetkel sõimerühmas ainult viis-neli, neli poissi selles rühmas ja 11 tüdrukut. Ja need neli poissi – need teavad kõik alati, mida nad räägivad. Kui üks tuleb mingisuguse, mingisuguse, ütleb mingi imeliku nime, siis kõik teavad, mis see on. Mina ei tea lihtsalt, mis see on. Mingi tegelase nime. Pärast ma ema käest küsin, siis ta mulle ukse peal ütleb. Muidugi kõik ei jää meelde kohe, aga okei, ju see siis on jälle mingi multikas. Et sealt ta kuskilt tuleb. Ma selles mõttes vahet ei tee, kas ta on mängust või on ta multikast, aga igal juhul on ta kuskilt vaadatud. Ja mitte noh, saad aru ka, et iga päev ei näidata neid neid karusid ja Mašasid, telekas on, nii et ikkagi nad näevad neid, kui nad ütlevad, et ma lähen koju ja ma tohin vaadata. See tähendab ikka, et neile näidatakse kuskilt mujalt kui telekast seda ka.

Aga kas on ka mingisuguseid võõrkeelseid sõnu näiteks, mida Te olete tähele pannud?- Tegelikult väga ei ole nii väikeste puhul. Pigem on mingisugused laulud, mis neil tulevad a la eelmine aasta laulsid meil lapsed peast seda, teiseks juuniks saada pruuniks sõimerühm. Mingid siuksed asjad. Praegu laulavad mingid bemmi, seesama bemmi kummid ja siis oli veel üks, mul praegu ei tule see laul meelde, aga tõesti see oli selline ka natuke roppude sõnadega laul. Ja mitu last hakkas seda laulma. No miks, et kust? Peavad kodus kuulma..

Seda võib küll öelda, et see tõenäoliselt neil telekast hommikust õhtuni ei tule. See tuleb internetist.- Aga võõrkeelseid sõnu, ma praegu isegi nende rühmas ei ole täheldanud.

Aga kui Te räägite lastest, siis täitsa vabalt võib mõelda eelmise, üle-eelmise lennu peale?- Jah-jah.

Et kas sealt on veel mingisuguseid näiteid äkki, olete Te tähele pannud?- Praegu ei tule niimoodi hetkel kohe meelde. Ma ütlen, et kui näiteks rühmas on venekeelne laps, siis lapsed hakkavad väga kiiresti venekeelseid sõnu ütleva. Sest üldjuhul on meil, meil on selline reegel ka majas, et kui rühmas on venekeelne laps, siis üks inimene rühma personalist võib rääkida temaga vene keeles algul, et ta aru saaks. Ja ikka sa ütled mingeid venekeelseid sõnu. Ja neid ütlevad lapsed väga kiiresti järgi. Ma ei tea, kas nad kõiki teavad, mis need tähendavad, aga nad õpivad küll niimoodi. Et keelt niimoodi õpivad küll.

Aga kas näiteks sellist mängudes mingite mänguasjade nagu teistmoodi kasutamist, mis viitaks sellele, et nad kasutavad neid kui nutiseadmeid või midagi. Kas sellist asja ei ole ette tulnud?- Nad on, nad on. Meil on rühmas täiesti tavalised telefonid mängimiseks, aga neil on omal kodust kaasas. Ja kui see mängutelefon, plastmassist neil kaasas on, kus on ka nupud peal, siis seal nad võib-olla teevad seal mingeid selliseid asju, käeliigutusi, aga mingite päris muude asjadega ei ole täheldanud. Praegu ei tule küll meelde. Meil on, jah, pigem on see, mida.. Nad on arvutit mänginud küll, jah, et nad on niimoodi on numbreid nagu raamatu ees, et võtavad raamatu lahti ja nagu numbreid toksinud – see on eelmistes rühmades. Aga praegu lihtsalt ei mäleta, jah. Mingis rühmas on meil küll olnud seda, et kõigil olid need raamatud niimoodi lahti, ja siis nad toksisid seal. See oli võib-olla rohkem siis selline arvutiga kodus töö tegemine. Nüüd on ju kõik sõrmega, puuetundlik, võib-olla seda nii palju enam ei ole, seda toksimist.

Aga kui me räägime sellest garderoobi olukorrast veel natuke lähemalt, et, ma saan aru, et vanemad on olnud lapsega sellises olukorras, kus tuleb õpetajaga rääkida, täiskavanuga. Aga kas, kuidas see veel täpsemalt välja näeb?- Ongi, laps läheb koridori ja hakkab nagu, emaga, hakkab riietuma, aga meil tuleb, meil on midagi omavahel rääkida, ja selleks et laps ei segaks, ta annab nagu talle telefoni kätte või täpselt, ta istub ise,

telefon käes, ja laps võtab telefoni ja ta lihtsalt laseb tal selle telefoniga midagi teha, ja räägib minuga juttu. Ja nii ongi.

Kas Te olete tähele pannud, mis lehel ta seal on või?- Ei, ei. Niipalju ei, tavaliselt ma olen siis ise süvenenult räägin niimoodi lapsevanemaga ja kuulan teda. Seda, mida ta seal teeb, seda ma ei tea. Et ta on küll aeg-ajalt küsinud ja emme ütleb, et "ära puutu, need on pildid!" näiteks. Mul on siuke lause meeles. Aga midagi täpsemat, mida ta seal teeb, seda ma küll ei tea.

Ja kui paljudel lastel sellist asja ette on tulnud?- Hetkel näiteks selles rühmas, ma tean kahte juhtumit kindlasti õhtul. Ja siis oleme ühe korra lihtsalt käinud kas kellegi kapi juurest midagi võtmas või viimas, siis ma olen näinud, kui näiteks, üks tüdruk on meil, kes istub siis niimoodi, et ema pakib teda riidesse, tema istub, telefon käes. Aga hetkel sellest rühmast ma isegi rohkem ei mäleta. Aga eelmine aasta, ma mäletan ka, oli üks laps, kes oligi kas võtmed või telefoni või midagi anti kohe pihku, kui koridori läks. Ikka igas rühmas on mingil määral neid lapsi.

Aga kas lapsed midagi sellist, Te korraks mainisite, et nad räägivad, et nad on multikaid näinud, aga kas nad on siis öelnud ka, et et nad tohivad neid õhtuti vaadata või ma vaatasin hommikul neid? Mida nad selle aja kohta?- See mõttes ongi. Tihtilugu hommikul tuleb laps lasteaeda ja hakkab seletama: „Ma vaatasin seda multikat hommikul ja ma nägin seda ja“. Või tuleb, näiteks on üks poiss kohe kindlalt, kes tuleb iga päev ja pool päeva räägib sellest: „Kui ma lasteaiast koju lähen, siis ma võin seda nüüd vaatama hakata või siis ma näen seda multikat.“ Et tal on nagu täpselt teada, mida ta teeb. On selliseid lapsi. Aga hommikust on küll päris mitmed lapsed. Ja teine asi on ka see, et seda ei saa alati uskuda. Kui üks laps ütleb: „Mina vaatasin täna“, siis võib-olla see laps, kes ütles: „Mina ka“, tegelikult täna ei vaatand, vaatas hoopis eile õhtul. Nad ei mäleta seda, täna ja homme ja eile need ei ole neil nii selge veel, aga kindlasti on nad näinud. Sellepärast nad oskavad sõna sekka öelda „Mina ka“.

Aga kas miski laseks teil seda ka arvata, et nad kodus nendes nutiseadmetes saavad olla täiesti üksi, nii et lapsevanemat ei istu kõrval?- Ma isegi ei tea. Ma ei tahaks, et see nii oleks. Ma arvan, et võib-olla ikkagi mõni laps saab. Kui, noh, pannakse mingi multikas lihtsalt näiteks mängima ja läheb lihtsalt ema teise tuppa või teeb süüa, siis tegelikult võib ta seal ka vahepeal midagi muud näiteks otsida, ta seda multikat enam ei taha. Ma olen nagu mingit situatsiooni sellist ka kuulnud, et on nagu jutu sees niimoodi öeldud, et siis ta läks kuhugi, ta ei oskanud enam tagasi panna ja see multikas talle vist ei sobinud. Noh, need on jälle niisugused asjad, mida me vestlusel oleme saanud teada, aga ma ei tea, päris siukseid ei ole, et istub keegi kõrval. Jah.

Ja kui me nüüd läheme näiteks nüüd enam-vähem peaaegu 20 aastat tagasi ja võime nüüd jutust täitsa need nutiseadmed välja jätta, siis kui Te võrdlete neid lapsi kõik need aastad tagasi ja praegu – nad tulevad lasteaeda, kas nende oskustes ja nende arengus on midagi erinevat?- Ma arvan, et nad oskasid oma mänguasjadega rohkem mängida, sest nüüd nad nagu, ütleme, sihtpärast ei oska üldse klotsidega ehitada sihukesi maju ja torne ja asju. Nüüd nad teevadki a la omale seal mingisuguse mõõga või mingisuguse siukse asja, millega võidelda või teha. Vot sellist asja enam ei ole ja nagu, ütleme, vanasti olid meil seal siukeseid kummiloomad ja siuksed asjad mängimiseks. Nad oskasid nendega mängida, aga nüüd nad ei oska, sa pead õpetama. Nad ei oska, kuidas mängida, kaks looma saavad kokku, räägivad juttu omavahel, noh mingit loomaia mängu mängida. Selles võib olla küll vahe ja kindlasti on vahe muideks selles, et lapsed vaatasid raamatuid. Nüüd käib vaatamine niimoodi, vaatad aknast välja ise. Noh, kui sa käskisid minna raamatut laua äärde vaatama, siis ta ise vaatab aknast välja või mis teised teevad, pöörab lehte ja ongi raamat vaadatud. Vanasti vaadati niimoodi ja vaadati pildil „Näed, siin on liblikas“, „Aa, siin on ussid“. Nüüd nad ei näe detaile, väikseid asju. Ma ei tea, miks. Kas neid ei näidata, ei räägita neile. Sellepärast et vanasti oli raamat hästi..

Kas võib öelda, et asi võib olla konkreetselt selles raamatus või üleüldises tähelepanu koondamise oskuses?- Vot-vot, see ongi nagu kaks võimalust, aga ma ei tea, mis see võib olla. Igal juhul ma olen seda tähele pannud, et detaile ja siukese asju nad üldse ei pane tähele ja me võime vaadata viis korda ühte raamatut – iga

kord sa võid uusi asju neile näidata, nad ei pane tähele, siis küsid, et kus siin on see ussike või see. Siis nagu kui üks leiab, siis on hästi. No on siukseid, näiteks paar last selles rühmas praegu, kes väga palju vist raamatuid jällegi loevad ja on, ja nemad märkavad selliseid asju. Minu meelest on raamatute vaatamisel vahe hästi suur. Ja ma ütlen mänguasjad.

Samas joonistamine, mis on praegu nagu, mulle tundub, palju rohkem arenenud. Ei tea küll, miks või kas nad siis viitsivad, et see on ainus asi, millega viitsitakse tegeleda, paber-pliiats lapsele, et õpetan teda ringe tegema. Praegu 3-aastased lapsed nagu neid pea-jalgseid asju teevad palju ägedamalt. Aga vot, need on praegu, mis mul niimoodi praegu kohe, mõtlen. Mänguasjade puhul on ka, vanasti võeti nukusid kaasa ja niukseid asju. Nüüd on ikka kaasas sõjamehed ja ninja-kilpkonnad ja muud sellised vidinad. Kui on nagu, et võtke mänguasja kaasa... Autosid küll poisid ikka võtavad, veavad.

Aga tüdrukud?- Tüdrukutel on kaisuloomad ja ega nad väga palju, no ongi need mingid väiksed plastmasstelefonid on olnud, kaisuloomad ja no muidugi sihukesed igasugused imeväiksed vidinakesed, kus on sädelevat midagi peal, kas peavõrud või asjad, veavad lihtsalt kaasa nagu mänguasja. Need ei olegi peas, üldjuhul on need nii kõvad, et teevad haiget. Peavõru, uus, nagu sellised plastmassist on. Need teevad haiget. Tulevad hommikul sisse nii rõõmsalt, ja siis „Mul on valus, võta ära“, et see on hästi vähe aega peas. Need on ka siuksed asjad, mida nad kaasa veavad ja siis tassivad päev otsa käes, et kõik näeks.

Aga võrreldes nüüd selle kunagise ajaga, mida siis lapsed kaasa võtsid?- Autosid ja nukusid. Tüdrukutel olid nukud kaasas, Barbie nukud sellel ajal. Jah, väiksed Barbie nukud. Ja need nukuriideid ja ise õmmeldud, lihtsalt välja lõigatud riidetükk, augud sees, mida saaks nagu kleidiks selga panna. Ma arvan, et nüüd ei julgeks keegi isegi siukest asja kaasa võtta, kui ei ole õmmeldud või heegeldatud või kootud või poest ostetud. Aga ei, nukusid ei ole, Barbisid ei ole küll selles rühmas olnud mitte kunagi mitte kellelgi kaasas. Eelmises rühmas, no mina vedasin oma lapse kõik nukud siia, et siis mingil ajal annad neile mängida. Siis kunagi eelmises rühmas oli üks tüdruk, kes hakkas ka oma Barbit kaasas kandma, kui tuli juba siin Barbidega mängimine. Praegu küll ei ole ühtegi lihtsalt nukutki mängimiseks kaasas kellelgi.

No mis ajast siis nukud ära kadusid?- Hea küsimus. Ma arvan, et ikka mõned aastad ei ole kindlasti olnud. Ma pean nüüd kohe niimoodi hakkama lapsi mõtlema, et kes on. Need lapsed, kes on praegu, kuue-seitsmesed, kuueste rühm siis, nad veel see aasta ei lähe kooli, nad lähevad järgmine sügis kooli, vot need lapsed, nende rühmas olid küll tüdrukutel nukud kaasas. Aga, kes see eelmine on.. Äkki seal olid ka mõnel ikka väikest Barbit. Aga eelmises rühmas, kes nagu meil praegu nüüd on, sügisest, need on uues, siis eelmine sügis, nendel ka kindlasti enam nukusid ei olnud. See ei olegi võib-olla nii pikk aeg, aga.. Siuke tunne on, et nii kaua aega pole kellelgi nukut olnud, üldse ei mängigi nukuga. Meil on omal rühmas nukud olemas – nukunurk. Seal nad mängivad. Aga sinna ei tahagi kõik lapsed näiteks mängima minna. Meil on niimoodi omaette reegel, et nagu kaks last mängib korruga nukunurgas ja kaks kööginurgas ja kaks on autonurgas nagu, et noh, jagavad nad, et tülli ei läheks väiksed. Ja on lapsi, kes nukunurka ei tahagi. Lihtsalt ei tahagi sinna mängima minna. Nad kunagi ei ütle, et mina ka, et ma tahan. Vahest on nii, et mõned lähevad, „Sina ootad“ pead ütlema, et: „Oota natuke, vahetame viie minuti pärast“, siis läheb. Siis on lapsi, kes ei lähegi sinna.

Üks asi, mis on viimastel aastatel, mis on trendikas ja mis järjest kasvab, on puslede kokkupanek. Aga poepusled. Meie oleme üritanud – meile on õpetatud koolitustel –, et lõigake ise pilte katki. Nad ei suuda neid pilte enam kokku panna. Sa võid lõigata sellise A-4 paberi kuueks tükiks ja nad ei saa seda kokku. See on nende jaoks täielik peavalu ja samas panevad 30-tükilisi puslesid, 40-tükilisi, et hästi, noh, et üks asi on see pusletamine, puslega läheb nagu ludinal, aga kui on mingi muu asi – pilt lõigatud niimoodi juppideks, siis on koordineerimine kohe sassis. See ei ole üldse lihtne.

Ja asi ei ole selles, et nad on lihtsalt seda ühte poepuslet juba nii palju kokku pannud, et kui sa annad, ütleme, selle poepusle ja enda tehtud pusle esimest korda mõlemad kätte, siis nad pigem oskavad siis seda?- Pigem panevad poepusle. Just see tükkide kokkupanek ja ta jääbki kohe paika. On teine asi, kui sa paned

pildi, et noh, see liigub ka veel natuke, kui teist proovid kõrvale panna, et seal on ka, ma arvan, asi. Aga seda on logopeedid nagu juba aastaid rääkinud, et andke rohkem neid pilte, katki lõigatud pilte neile proovida puslet kokku. Ma ütlen, mul on praegu kolmeaastased lapsed, kes panevad 50-tükiseid puslesid juba vabalt kokku. See läheb.

Kas kunagi siis lapsed oskasid panna neid enda tehtud puslesid kokku?- Ma arvan, et meil ei olnudki teisi puslesid ja me lõikusimegi nagu lihtsalt kaarte, postkaarte ja asju katki. Ja nad panid neid nii hea meelega. Aga nüüd lõikasime. Esimene asi kui lapsed tulevad, kahes tükist auto – meil on selline ostetud pusle või nii öelda, kaardikesed, kõik on pooleks lõigatud autod. Pool autot ja pool. Ja see on peavalu, kui seal on kümme autot niimoodi pooleks lõigatud, et need kõik kümme kokku saada. See on raskem kui see, kui sa võtad ja proovid, kas see tükk sobib sinna, et kas ta läheb sinna sellesse auku või kas ta kõrvale sobib. Seal on vahe.

Aga kas Te oskate seda millegagi seostada ka, et miks see nii võiks olla?- Ma ei tea. See on kuidagi selline õpitud, see, et sa oled ära õppinud selle, et sa ei peagi vaatama pilti, vaid seda, et see sobiks sinna auku, see pusle.

Nagu füüsiliselt rohkem?- Jah, just, sest üldiselt on ju väikeste laste puhul pusled eri suuruste tükkidega. No nad ei ole ju täpselt ühesugused pusled. Need on juba natuke suuremate laste omad. Ja siis ongi nii, et nad lähevad ju tüki kaupa kuidagi kuskile mahuvad, ta pilti ei vaatagi väga palju. Ta vaatab seda, et kas see tükk sinna sobib. Ja sama on sellega, et ta seal, kui on auto pooleks lõigatud, kaks tükki on käes, siis ta ju kuskile külge ei lähe. Mingil määral on see pusletamine kuidagi selline..

Huvitav, jah?- Jah.

Oskavad nagu keerulisemaid.- Oskavad, oskavad, just.

Aga kuidas selle rääkimisoskusega on? Kunagi ja nüüd?- Ma sellele ei teeks selliseid üldistusi, sest alati on neid lapsi, kellel on, noh, et ei hakka lihtsalt nii vara rääkima. Aga teine hakkab jälle hästi vara rääkima. Aga sama on meil praegu ka, et kui meil tulevad sügisel lapsed lasteaeda, siis on lapsi, kes pudistavad. Ja nii oli ka vanasti. Tuli lapsi, kes ei rääkinud ühtegi sõna ja tulid lapsed, kes rääkisid soravalt niimoodi, et ei pannud suud kinni. Hästi palju rääkisid. Et siin ma nagu, ma ütlen, et ma ei saaks sellist üldistust. Mulle tundub vahest küll, et mõnest perest, kui laps tuleb, et näe emme ja issi istuvad telefonis, et laps pudistab ja ei räägi, aga ma ei tea, see võib olla ka sellest, et tal lihtsalt ongi hilisem kõne. Neid asju ma küll ei saaks. Kõnet ma küll ei saa niimoodi väga ei saaks vaadelda. Sest oli vanasti samamoodi lapsi, nii ühte- kui teistpidi.

Aga näiteks sellistes liikumisharjumustes ja füüsilises aktiivsuses, kas seal on?- Siin on kohe väga suured vahed. Meil tulevad sügisel lapsed lasteaeda, me ei jõua ümber maja ringi kõndida, on väsinud, nõuavad sülle. Vanasti me kõndisime pargis ja ümber lasteaia aia, ja igal pool, kohe sügisest peale. See on kohe kindlalt näha, et lapsed liiguvad väga vähe. Ja me näeme seda praegu – suured 3-aastased lapsed võetakse ukse juurest õhtul sülle, viiakse auto peale. Ta isegi auto peale ei jõua kõndida. Aga ta ütleb emmele: „Ma ei jõua, või ma ei taha või ma ei viitsi“, ja ta viiakse. Keegi ei viitsi aega viita selle peale, et kõnnime.

On lapsi muidugi, kes tulevad siit kuskilt kaugelt jalgsi ja vankriga, näed, et liiguvad rohkem. Aga no ilmselge on see, et nad liiguvad vähem. Seda me näeme juba sellest, et kui me õues hakkame lastega käima, tahaks ümber lasteaia tiiru jalutada, siis: „Ma ei jõua“. Või ongi nii, et hakkame järgmine päev ütlema, et lähme jalutama. „Ma ei taha.“ Sa tead, et ta ei viitsi kõndida. See on esimene asi: „Ma ei taha minna“. Et kohe kindlasti kõnnivad vähe.

Aga lasteaia selle ühe aasta jooksul, kas asi muutub?- Muidugi, siin on võimlemistunnid. Iga päev on kohustuslik välja käia. Kes alguses ei taha minna õue üldse välja sellepärast, et peab ju jälle väljas olema, siis

kevadadel jooksevad ringi mööda platsi. Kindlasti muutub. Me jalutame nendega nii palju. Meie hea elu on see park siin lasteaia kõrval. Meil on nii mõnus käia pargis mängimas ja kõndimas, kui ilm ei ole mänguplatsil olla ja. Muutub kindlasti.

Ja kõik sellised riidesse panemise oskused ja kõik sellised on ikkagi lastel aasta jooksul enam vähem saab selgeks?- Enam-vähem jaa. Ma ütleb, et võib-olla on niimoodi, et kui see järgmine talv nüüd tuleb, et see talv. Et see algus on talvel jälle raske palju asju. Aga no meil on siin talv otsa, tambime riidesse panemist, kevadel, siis kui vähe riideid on, kõik panevad juba ise niimoodi, et me ise istume kõrval, ainult aitame lukkusid ja paelasid. Ja siis ongi siuke tunne, et nüüd on selge, aga võib-olla kui järgmine talv tuleb ja paksud riided tulevad, siis võib meil jälle natukene probleem olla. Aga – ma võin ka siin öelda seda, et kui nad tulevad meile sügisel lasteaeda, siis enne magama minekut me kisume neid riidest lahti, sest nad ise ei oska ja pärast, siis nüüd - ma ütlen – praegu, märts, – meil võtavad kõik lapsed ennast ise riidest lahti ja peale magamist panevad kõik ise riidesse. Vaat sellised toariiete või nende tavaliste riiete, sokkide-sukkpükste jalga panemine on kõigil selge. Kingad lähevad veel valesse jalga, aga see on õpitav.

Nii et lapsed on ikkagi nii vanasti kui praegu täiesti õppimisvõimelised ja?- On, kindlasti.

Selles mõttes ei ole vahet?- Ei ole, lihtsalt järjepidevust on vaja.

Aga kas on mingeid selliseid oskusi, mis nagu n-ö tänapäeva lastel, kui nad on väiksed, et nad oskavad midagi nagu teisiti. Mingid uue aja oskused, nii-öelda?- Mul ei tule kohe praegu midagi ettegi. Ma ütlen, nad oskavad telefoni, telefoniga juba.. Telefoniga igasuguseid pilte teha, asju teha. Siin mul üks laps pildistas mind üks õhtu ukse pealt, emme käest kui telefoni sai. Ma arvan, et lapsed vanasti ei oskanud selliseid asju.

Kui vanad lapsed?- Ma ütlen, saavad nüüd, nüüd saavad kohe 3, mõni on juba 3. No see rühm praegu, kes on niimoodi alates novembrikuust hakkaksid 3 saama ja juuni alguseks on kõik 3. Peaaegu kolmesed lapsed. Võib-olla nad ongi 3 täis. Igal juhul, tegi must pilti ja tema oskab ja näitas. Ja muidugi on ka see, et kui sa neid pildistad, meil on komme ikka lapsi pildistada, siis käivad sul järel: „Näita pilti, näita pilti“. Vanasti ei käinud. Vanasti tegid pildid ära ja oligi tore, aga nüüd käivad kõik järel: „Näita pilti“. Aga ma isegi ei tea siukest teistsugust oskust. Mul ei tule praegu midagi ette. Kui keegi midagi vihjaks, siis võib-olla tuleks midagi meelde, aga konkreetset ei tule praegu midagi meelde, mida nad oskaks. Ei tea.

Aga kas on midagi sellist, mis tuleb neil raskemalt, mida peab õpetama ja mis ei saa nagu nii kergesti selgeks kui vanasti?- Laulmine. Laste laulud. Lihtsad laulud ja no läheb ikka aega, enne kui selgeks.. Või on, ma ei teagi, võib-olla on. Vahest on mul siuke tunne, et nad ei taha laulda. Sellepärast et nad tulevad samas, laulavad sulle mingit telekast mingisugust bemmi kumme või muid laule, aga kui siin on lastelaule vaja esineda või laulda, siis nad ei oska neid laule. Või siin, me hakkasime, me teeme hommikuringe. Meil on hommikuringis üks kindel laul, mida me hommikul laulame. Ja no kui selle, täna hommikul me just pidasin neile jälle loengut, rääkisin: „Palun kuula, kuidas me laulame“. Et kui nad ajavad kogu aeg ühed ja samad sõnad sassi. Kaks ühesugust sõna on, üks käsi on pliksu ja teine on plaksu. Ja ikka öeldakse sulle valesti, siis ma ütlen, no see peab olema poole aastaga ju selgeks saanud. Mõtles, või nad ei mõtles täpselt. Kui nad ise all laulavad, see laul on kuidagi vaba laul või siukene, noh, tuleb tahtmine ja laulame, ja siis tulebki laul välja. Aga kui siin on, vot nüüd on laulutund ja nüüd laulame seda laulu, siis on mul vahest tunne, kas nad ei taha laulda või nad ei oska, neil ei saa laulud selgeks. Lihtsad lastelaulud ei saa selgeks.

Aga vahest mõnel aastal näiteks mulle tundub, tundus et – söömisega. Nad on tegelikult viimasel ajal nagu söömisega nii ära rikutud. Nad söövad nii väheseid toite ja see peab tulema nagu praegusel ajal sellest, et kodus ei teha enam süüa, ostetakse valmistoitu. Pudrud, supid. Suppi veel süüakse, aga pudrud, siuksed asjad. Ja magustoidud, näiteks kui nad sügisel lasteaeda tulevad, nad ei söö neid magustoite. Ja nüüd kevadel..

Mõtlete neid kausi seest?- Jaa, mannavahud, asjad. Nad ei söö neid. Nad ei ole neid enne süüa saanud. Nüüd nad söövad niimoodi, et nad lükkaks ruttu kohe prae eest ära ja hakkakski seda sööma. Aga kui nad tulevad, nad ei ole neid saanud, igasugused salatid – noh salatitega on üldse raske. Kes tuleb ja oskab seda süüa ja tahab, see sööb, aga teised ei söö ja nad ei maitsegi ja nad ei saa lastaia jooksulgi üldse söödud. Millest mul on kahju, meil on praegu selline, selline lapsevanem, kes tahab lasteaias ajada, tehke nagu öko, eksju, et nagu mis mõte sellel on, kui lapsed ei söö seda, raisata raha ja osta seda kallist, sest ega see porgandisalat teistmoodi ei maitse. Kas see on nüüd tehtud tavalisest sellest porgandist või ökoporgandist.

Ja vanasti lapsed sõid siis paremini?- Sõid, jaa, kartulit ja kastet ja selliseid toite söödi. Hoopis teistmoodi. Nüüd anna jogurtit ja viinerit ja praekartulit ja. Seda süüakse.

Kas lapsed on ise midagi öelnud ka selle söögi kohta?- Mulle ei maitse. Kõik. Mulle ei maitse see. Aga meie ise järeldame seda, et tegelikult nad ei ole kodus seda saanud ja sellepärast ei maitsegi. Vahest mõnel puhul, ütleme jällegi nii, sa näed, laps sööb, siis ta ütleb: „Mulle ei maitse“. Siis ma mõtlen nii, see peab olema kodus ema, kes ütleb: „Talle ei maitse“. Natuke niukest motiveerimist ja natuke, siukest, siis mõni maitseb, aga kui ikkagi söök ei maitse, siis ei söö. Ja mis on ka, vanasti selliseid asju ei olnud, siis nüüd ongi vahest mõni laps selline, kes võibki päev otsa näljas olla. Söökki ainult leivaviilu. Toidu kõrval kui leib ja sai või jook. Muud ei võta mitte midagi. Ta ei võta päev otsa suu sisse midagi. Kõõb vett juua ja ongi. Ja vanemad on ka „Küll ta sööma hakkab.“ „Küll ta sööma hakkab.“ Vanasti sellist asja ei olnud. Lapsed sõid kõikisuguseid sööke. Piimasupid ja pudrud olid veel kõikse paremad söögid. Nüüd viskad tonnide kaupa neid pudrusid hommikul, mis kõõgis keedetakse, lihtsalt minema. Võetakse kolm ampsu. Mõni sööb moosi pealt ära. Mõni ei söö seda ka. Kõik.

Aga kas seda ei ole, et nad kodus juba enne söövad?- Mõned on seda ütlenud, aga mitte kõigil. Aga ikkagi tihti peale kuuled: „Mulle see ei maitse.“

Aga mis ajast see mittemaitsemise jutt on tulnud?- Ma arvan, et see on juba mitmeid aastaid. See ei ole üks ega kaks, vaid on võib-olla veelgi rohkem. Juba neli-viis aastat on selline elu olnud, mulle ta ei maitse ja mina seda ei söö. Ja veel suuremates rühmades on see veel suurem – seal on kohe niimoodi, et „Ära tõsta seda mulle taldriku peale,“ muidu ei söö üldse. Tihti peale küsibki niimoodi, õpetaja abile öeldaksegi nii, et „Meie laps ei söö seda. Ärge pange talle seda taldriku peale“. Või siis ongi niimoodi, et õpetaja abi kõnnib, kartul on laua peal ja siis käib-küsib: „Kes sööb kastet? Kellele ma tõstan kastet?“ See on küll juba pikemat aega, see toiduvalimine ja see, et „Mina ei taha, mulle ei maitse.“

Aga kuidas magamisega on? Kas lapsed magavad?- Magavad väga hästi. Magavad kõige paremini veel need, kelle vanemad tulevad-ütlevad, et ta ei taha magada või ta ei taha sellepärast lasteaeda tulla. Meil on, noh, sõimerühmas on iga aasta olnud sees üks selline laps, kes hästi ei maga. Aga mitte et üldse ei maga. Ta magab, ta jääb hiljem magama, magab pool tundi, vahest kolmveerand tundi, vahest tund, vahest kaks. Aga ta on nagu halvema unega. Aga sellist asja küll ei ole, et keegi nüüd üldse ei magaks. Suurtes rühmas ka tegelikult, mul on endal kogemus ka asenduste ja nendega, et üks ema käib hommikul „Ärge palun teda magama pange, ta ei taha sellepärast tulla“. Ma ütlen: „Okei, las ta siis pikutab“. Ta oli esimene, kes magama jäi. See on muinasjuttu lõpetan ja nii see ongi tavaliselt. Kodus magamine on teine asi ja lasteaias on teine asi, sest siin on möllu.

Näiteks mul täna oli – nimekirjas on 15 last ja täna oli 14 last kohal. Kujutate ette, milline möll ja kära seal rühmas on. See ise väsitab juba nii meeletult, et kui laps voodisse saab. Ma ütlen, et meil on lapsi, kes ei kuule muinasjuttu lõpuni. Me loeme muinasjuttu enne magama minekut ja nad ei kuule lõpuni, sest ta jääb enne magama. Ta on nii väsinud. Aga kodus, kui sa oled vaikselt, rahulikult, vaatadki arvutit ja telekat ja käid, jalutad kaks tiiru ümber maja, sul ei tule uni lõuna aeg nii hästi. Aga siin on. Ja mis on veel väga väsitav lastele – kella pealt toimingud kõik. Kella pealt õue, kella pealt hommikuringi, kella pealt pissile, kella pealt sööma – see väsitab. Ennast ka. Nii et väsivad ja magavad. Väga ilusasti.

Aga selle muinasjutu lugemisega mul tuli see meelde, kui Te ütlesite, et nad ei vaata, ei pane detaile tähele, aga kas nad kuulavad? Kas lapsed muinasjutte, raamatu ette lugemist kuulavad?- Noh, väga tahavad seda vähemalt. Nad väga tahavad seda, sest kui vahest ütled, et meil on mingi pahandus olnud, et „Täna muinasjuttu ei tule“, siis on nad voodis kohe siplevad ja möllavad ja ei jää nagu rahulikuks. Aga kui sa ütled: „Ole nüüd vaikselt, ma hakkan lugema“, siis kõik vaikselt niimoodi padja peal. Kes jääb enne magama, kes mitte, aga nad ootavad seda. Vahest ma küll mõtlen, et need tänapäeva raamatud on, need jutud on niisugused. Ma ei tea, kas nad kõigest aru ka saavad. Et ma ikka üritan, siin seesama Jipi ja Jannekese raamat. Muidu iseenesest väga hea raamat, aga seal on nii keerulised sõnad sees. Ma tunnen tihtipeale, et kui ma loen, pean tegema lauseid ümber seal, et väike 3-aastane laps aru saaks tekstist. Aga nad ootavad väga seda. See on kogu aeg. Ma arvan, et kui me alustasime, siis me ei lugenud muinasjutte, siis meil oli väike muusikakann, mis mängis. Siis mingil hetkel hakkas see, kodus tuli vist juttu, et kodus vanemad loevad ja ma mõtlesin, et ma ka ju loen kodus lapsele. Miks mitte? Hakkasin lugema ja nüüd see läheb kõikides rühmades, ma vaatan. Meie majas küll kõikides rühmades loetakse raamatuid. Vahest ka mõnda raamatut mitu korda. Mõned ikka puuduvad vahepeal ja siis ma olen vahel mitu korda mõnda raamatut ette.

Aga kui me tuleme nüüd tagasi nutiseadmete juurde, siis kuidas teile tundub, kas nutiseadmed võiksid 2-3-aastaselt olla asjad, mis neid arendavad ja õpetavad?- Ma arvan, et võivad ikka. Lihtsalt õigeid asju tuleb õpetada lastel tegema ja vaatama ja peavad olema mingid piirid, et mitte niimoodi ohjeldamatult, et iga päev ja õhtu lõpeb seal ja hommik algab seal.

Mis need õiged asjad on, mida võiks väiksele lapsele näidata?- Kindlasti võikski olla need igasugused siuksed mängud, mis on mõeldud nagu arvutamise ja numbrite ja tähtede mängud. Mina olen täitsa seda meelt, et need õpetavad lastele. Või siis needsamad Jussi multikad, kus mis nagu ongi õpetlikud. Näed, selline püha on tulemas, kuidas käituda ja. Kui nüüd on teatrisse minek, kuidas teatris käituda ja. Mina nende poolt olen väga. Ja ma olen, muideks, nende multikate vaatamise poolt ka, mis on lühikesed multikad. Mis ei ole niuksed pikad, et laps ongi seal mingi 20-25 minutit teleka ees. 5-10 minutit, vaatab ära ja kui see oleks lapsevanemale nii, et ta ei pane ühte 20 korda, ma enda sugulast vaatasin. „Facebookis“ kirjutab „Meie lapsed vaatavad nüüd juba 20. Korda täna mingit asja“, ma mõtlen: „Appi, mis sa teed? Mis sa ise lased vaadata 20 korda ühte ja sama asja?“ Vot mina arvan kõll, et kõik need asjad. Need samad mängud, kus sa pead midagi leidma, mingi number peale vajutama tahvelarvutites – need on kõik arendavad, need võivad täitsa olla. Aga lihtsalt, lihtsalt mitte niimoodi, et nüüd ohjeldamatult.

Kust maalt algab see ohjeldamatuse piir?- See ongi selline – laps dikteerib sulle „Nüüd ma tahan, pane nüüd, ma tahan nüüd ka, muidu ma karjun“. Noh, seesama, et ma hakkan riietuma praegu „Ma ei riietu, anna mulle telefon, pane mind riidesse“. Vot need ongi need, mis on üle piiri. Sa lähed koju ja ütledki niimoodi: „Kuule, vaatame nüüd multikat näiteks. Sa olid täna nii tubli laps ja või tahad sa teha ühe mängu või“. Aga mitte see, et laps dikteerib sulle. Hakkab jonnima ja „Ma ei tee“, „Ma et tule õue“, „Ma ei taha õue, ma tahan mängida.“ Meil on isegi lasteaias sügisel olnud selliseid asju, et me vaatame multika ära ja mõni laps jääb sinna istuma, et „Vot ma tahan veel, tahan veel“. Selgitad, et ei saa ja tuled ära. Ta läheb võtab ise selle hiire kätte omale. Meil on arvatavasti on see, et paned arvuti kinni. Meil on see hea asi, et logid välja ja siis keegi ju enam sisse ei saa. Meil läheb nagu väga kiirelt pilt eest ära. Aga, aga on, sügisel selliseid situatsioone olnud juhtumisi. Nii et, ma arvangi, et kui on, kui kõik käib niimoodi, et vanemad ütlevad, kuna ja kui palju, siis on asi õige. Ja kui vanematel ka ei ole niimoodi „Jäta mind rahule, ma tahan praegu arvutis või „Facebookis“ olla.“ Viskavad ette sulle mingi multika.

Aga kas need lapsed saaksid seal midagi õppida, ütleme, täiesti üksinda olles ka, et kui lapsevanem on näiteks, ütleme köögis, teeb süüa, ja lapsel on mingisugune multikas seal ees, et kas see võiks teda üksinda ka arendada kuidagi?- Ma arvan, et seal ongi need, need, kui praegu niimoodi, ma ütlen, Jussi asja kohta on mingi multikas seal, et „Nüüd pane see prügi sinna õigesse konteinerisse“ ja kui ta on seda näinud ja miks mitte, las ta siis õpib ja proovib, kuhu see käib niimoodi. Aga mängud, päris siukseid vist ei ole. Kui ta on seda mitu korda teinud, ma isegi ei oska öelda.

Ma ei ole võib-olla nii kursis praegu nende uute mängude ja asjadega ja mida nad seal teha saavad, aga ma arvan, et laps saab üksi hakkama, praegusel ajal. Kui nad nii vara alustavad sellega. Ja kusjuures mul ei oleks isegi selle vastu midagi, kui hakkaks selline nutiseadme õpetus juba lasteaias pihta. See oleks minu meelest täpselt see õige aeg õppida, aga lihtsalt, ma ütlen, et see peabki olema mingi selline õige asi ja mitte niimoodi, et laps dikteerib. Meil ongi mingi, mingi päev nädalas, kui me tegeleme sellega ja ongi mingid ipadid või asjad, kus me siis lähme ja teeme midagi koos ja igaüks saab midagi teha.

Praegu teil lasteaias ei ole selliseid võimalusi?- Meil küll ei ole praegu, jah, meie lasteaias vähemalt mitte.

Aga kuidas, kuidas lapse või tähendab, mida lapsevanem peaks sealt ikkagi nagu täpsemalt näitama, et milliseid konkreetseid oskusi laps saaks sellega arendada, et. Ma saan aru, et õpetlikud mängud ja multikad, aga mida konkreetsemalt. Ma saan aru, et see Jussike võib õpetada, et kuidas prügi sorteerida ja tähtpäevasid, aga mida veel?- Noh, ütleme, et tähed ja numbrid. Et siuksed õpetused.

Et läbi siis mängude?- Jah. Läbi mingisuguse mängu õpib tähti. Nagu on need, vanasti olid need, kuidas need olidki, karu-karu, noh lastesaade, kus karu õppis tähti. Samas võiks ju laps, neid ta saaks vist iseseisvalt ka kui oleks.. Ma kardan, et läheks jälle liiga pikaks. Ma ei tea ise ka. Ma olen nagu selles mõttes segaduses. Samas tundub, et selle, nagu need lastesaated õhtul pool tundi ühe tähe pärast. Ja siis ongi niimoodi, et kui ta pärast tahab korduvalt vaadata, see ta lähebki nagu pikaks ju. Ma ei tea. Ma isegi ei oska öelda. Ma ütlen, et kuna mul on omal laps juba nii suur – 20, siis ma olen nagu juba nagu ununenud ka juba, mida niimoodi oleks vaja või mida ta saaks sealt arutist niimoodi õppida.

Aga kui Te näiteks mõtlete sellele, mida teie lastele lasteaias õpetate. Et kas see nutiseade võiks nagu midagi asendada, mingisugust õppevahendit asendada, ütleme nagu värvide õppimisel või numbreid või tähti. Kas õpetate üldse numbreid ja tähti 2- ja 3-aastastele?- Ei, me veel ei õpi. Tähendab, numbreid me ei õpi niimoodi. Me õpime arvutamist selles mõttes – 1, 2, 3 loendamisi ja asju kuni 5ni. Päril numbreid me ei õpi. Aga tähti näiteks ka. Me vaatame neid, et oma tähed lapsed ära tunneksid. Me õpime seal a, e, i, o need tähed niimoodi selgeks, et nad teavad ja tunnevad ära. Väga raske. Ma mõtlengi kuidagi madalalt, sõimerühma tasemelt. Võib-olla seal sõimes ongi värvid ja mingite piltide vaatamine ja mingite leidmine, mingite asjade leidmine. Suurematel tulevad juba rohkem need asjad ja.. Praegu ei tule otseselt niimoodi meeldegi kohe.

Aga kui nutiseadmed võivad olla kasulikud, aga nad võib-olla ka mingis mõttes ohtlikud? Et kas Te näete mingisuguseid selliseid ohte või negatiivseid tagajärgi, mida see nutiseadme kasutamine võib kaasa tuua?- Sõltuvust. Et enam ei teegi muud, kui ainult tahakski seal istuda, et seal on nii mõnus, hea vaadata. Nii palju asju, nii palju võimalusi, et mingit sõltuvust see tekitabki, kui seda liiga palju saab.

Kas peale sõltuvuse on veel midagi, mis võib kahjustada?- Silmi. Kui nad vaatavad, oleneb, mis kauguselt nad seda vaatavad, kui väike ja suur see on, kui palju nad pingutama peavad. Ma arvan, et see võib ka sellele nägemisele midagi. Kuulmist ma ei tea. Seal on vist nii vaikselt need asjad, ega seal ei ole vist siukest, et lärmi väga tekitaks nad. Rohkem ma ei oskagi välja pakkuda neid ohtusid.

Aga kui me mõtleme nüüd kokkuvõtlikult, et nutiseadmete plussid ja miinused. Et kas siis nutiseadmed võiksid olla väikestele lastele pigem kasulikud, head, õpetlikud asjad või pigem sellised ohtlikud ja negatiivseid tagajärgi toov? Mis on teie arvamus?- Mina arvan, et tegelikult. Mina arvangi seda, et kui neid nagu mõistlikult kasutada, siis nad on ikkagi positiivsed. Nad ei ole kahjulikud. Sa saadki, et sa õpetadki midagi ja. Negatiivseks või halvaks muutub ta siis, kui laps saab teda liiga palju. Aga muidu niuksed õpetlikud asjad või seesama, et ta käsitlema õpib neid, ma ei leia, et see halb oleks. See on tänapäeval väga hea.

See mõistlik käsitlemine konkreetselt siis?- Ongi, et mitte hommikust õhtuni ei saa laps seda igal ajal ja tõesti nii, et sõidab autos, antakse pihku.

On kodus, paneme ruttu arvuti käima, et saab olla seal ja. See ongi see, et mingisuguse päeva osa, aga mitte niimoodi, et päev otsa, noh, ongi laps, mõtleb, et saaks nüüd ainult sinna. Mul on seal mingi mäng ja ma tahan seda multikat vaadata. Korrigeeritult, ma leian, on see ikkagi positiivne – see nutiseade.

Ja kui oluliseks Te peate seda, et nagu lapsevanema juuresolekut, et kas see on nii väga oluline või ei?- Ei. Ma arvan, et see on oluline. Nii väikse lapse puhul see on oluline. Ma arvan, et ükskõik, isegi suuremate laste puhul sa pead ikkagi teadma, mida see laps teeb ja kuhu ta läheb, sellepärast, et seal maailmas – selles nutimaailmas – on väike klikk vales kohas ja sa võid ei tea kuhu sattuda. Ma arvan, et see on oluline, et see oleks vanema juuresolekul, kõik see nutiseadme kasutus.

Et see vanem saab ära hoida mingit halba asja, aga mida see lapsevanem juurde saab anda lapsele, kui ta nutiseadmes midagi teeb?- No ta saabki õpetada, et noh, et mis seal on kasulikku. Mis seal on nii head, kust me leiame midagi, mis on head – mingid lastelaulud või mingid multikad me vaatame koos või mängud või suhtlemine seal, helistamised ja asjad. Võib-olla see on hea, kui laps nii vara oskab helistada juba. Et kui midagi juhtub, ta oskab helistada. Vanasti ei olnud seda.

Aga kui me räägime nüüd jälle teie rühmast, siis ma saan aru, et teil on arvuti, Te mainisite.- Just.

Rääkige veel lähemalt, mida Te seal täpselt lastele näidanud olete ja mis eesmärgil?- Meil on arvuti, meil on muideks televiisor ja DVD-mängija. Selles mõttes me kasutame õppevahendina.

Arvutist me vaatame tihtipeale Jussi multfilme, selle põhimõttega see meil ongi, näiteks teema seal oli naistepäev eelmine nädal. Siis me võtsimegi, et kuidas siis seal oli, kuidas Juss naistepäevaks valmistus isaga ja kuidas sai üllatust teha, mis see naistepäev siis on ja siis me vaatamegi väga palju just neid samu Jussi asju. Siis teinekord me võtame, on seal igasugu powerpointi esitlusi, näiteks Tartu linna vaateid ja asju. Me otsime fotomaterjali, näitame lastele. Tänapäeval on väga vähe saada korralikku pildimaterjali. Ja siis me kasutame, muideks, ka sedasama Interneti selleks, et otsime pildid, mida näidata, millisel, mis teemal me räägime.

Telekas on meil. DVD-d. Siis on meil sellised õppe-dvd'd üleval kabinetis olemas terve rida. Võtame siit mõne õppevideo, kas see on siis looduse kohta või millegi kohta. Vaatame, räägime juttu. Me kasutame neid ikka, ma ei ütleks, et iga nädal, aga iga kuu kindlasti vaatame midagi. Et kui on mingi selline teema, kuhu midagi sobib mingi asi sisse. Pärast arutleme sellel teemal, räägime, mis me nägime. Päris mängu me ei mängi.

Aga ütleme kuus siis mitu korda?- Maks. Kaks korda. Ma ei usu, päris kolme korda.. Päris iga nädal me ei kasuta, aga üks-kaks korda kuus on need küll kasutuses.

Kas lapsed tunnevad võrdset, ütleme selle Jussi multika vaatamise vastu või on seal lapsi, keda see üldse ei huvita?- On-on, keda ei huvita ka. Jah, on küll.

Ja neid lapsi, keda ei huvita, need on siis vähemuses või?- Neid on vähemuses, need on mõned lapsed, keda ei huvita, kes lähevad sel ajal mängima ja ei taha. Näiteks meil on ka selline asi, et on ka vahest, kui on ikkagi nädal aega väljas sajab vihma ja õue ei saa ja porine – me vaatame ka vahepeal täiesti filmi, nagu lastefilmi. Ja siis on ka muideks, siis ma ütleks niimoodi, et siis on siuksed kolm-neli last, keda ei huvita, kes mängivad ja teised vaatavad seal näiteks mingit autode filmi või mingit sellist asja, et siis on küll neil lubatud kohe kuni pool tundi neil telekat vaadata. Aga see ongi nii, et tegelikult mingid lapsed vaatavad, mingid ei. Et see on pigem selleks, et neid maha rahustada natukene, sest muidu nad lähevad nagu nende mängimiste ja oma asjadega nii meeletuks ja nagu pööraseks, aga siis sellega saab nad natuke maha rahustada, et paneb nad tõesti istuma natukeseks.

Ja see on nendel päevadel, kui nad näiteks õue ei saa?- See ei ole päris iga.. See on tõesti nii, kui näiteks nädal aega ei ole õue saanud ja siis sa vaatad, et neljapäev.. Niimoodi möllavad, täna teeme selle pausi ja paneme selle ühe filmi mängima – las nad vaatavad, aga noh, ma ütlen, et selle sa tunned kohe ise ära, et vaatad niimoodi. Tegelikult 10-15 minti ja siis sa juba tunned ära, et juba hakkab üks nihelema ja teine ja mingid mängivad ja siis mõtled: „Ah, nüüd aitab küll. Oli tore ja mine jälle mängima“. Aga on vahel mingil määral on vahest vaja.

Aga need lapsed, keda ei huvita, kas need on alati samad või nad?- On küll, on küll. On-on. On samad lapsed, keda televiisor ja multikad ei huvita. Need on need samad, keda, ma võin ütelda, tähendab, ma olen väga palju näinud vanematega mänguväljakul, õues, jalutan õhtul mööda, vaatan – nad on õues. Nad ongi sellised lapsed, kes ei ole arvatavasti kodus ka telekas. Neil on suuremad õed ja vennad ja nad on rohkem õues kui kuskil mujal. Praegu mul on kohe kolm last meie rühmast silmade ees, keda ma näen ükskõik mis ajal sa nädalavahetusel lähed, nad on õues mänguväljakul siin või kuskil, nii et on teistsugused pered.

Ja mille jaoks Te veel olete arvutit kasutanud, kindlasti on ka mingit printimist lastele või?- Jah, on küll. Ikka mingisugused, kuigi meil on juba väga palju igasugu värviraamatuid kogunenud, me teeme sealt neid *copy`sid*, aga on ka vahest täpselt niimoodi, et on mingi teema, mõni hea pilt, mustvalge pilt ja prindime välja, seda ka kasutame.

Ja kas lapsevanemad on ka midagi lasteaeda vahest toonud, kas, ütleme DVD-sid või mingeid selliseid asju?- Ei ole. Me seda ei propageeri väga. Lastelauluplaate on toodud. Üks laps – temal vist on neid rohkem autos. Kui ta autost tuleb ja kuulab neid, siis ta on kaasa võtnud, aga see väga ei huvita lapsi. Ega nad väga kuulata ei taha lastelaule. See on kuidagi segav faktor – lärm läheb suuremaks, kui lastelaulud taustaks veel käivad.

Aga need materjalid, mida Te sealt otsite, kas need on täiesti niimoodi, et Te ise otsite või tuleb ka lasteaia poolt linke või?- Tuleb, tuleb direktori poolt vahest linke, kui on kuskil midagi, aga üldiselt me otsime ise ka hästi palju. Ei ikka tead, nüüd tulebki mingisugune Tartu, näiteks vabariigi aastapäev, oleks vaja neid pilte või hakkab kevad tulema, mingeid ilusaid kevadpilte kuskilt, kui kuskilt raamatust ei leia või mingil teemal, millest neile rääkida tahad. Igal hommikul on meil hommikuringis vaja mingil teemal arutleda ja rääkida ja siis on ikka sealt otsitud pilte. Ongi nii, et kui on see värviline pilt, siis kutsumegi arvuti juurde, vaatame seal, kui on see mustvalge, mida välja printida, siis prindime välja. Niimoodi me kasutame küll arvutit ise ka.

Aga kas lapsed saavad vahest ise ka soovi avaldada, mida nad sealt tahaksid vaadata?- Mitte väga. Me nagu seda ei propageeri, et me vaatame midagi suvalist. Et meil kui on ikkagi teema ja selleks oleme midagi leidnud ise, et see on vahva, et seda võiks vaadata, me näitame siis ainult. Et ei, aga niimoodi ei.

Nii et seda meelelahutuseks vaatamist on vihmaste ilmadega vahest harva?- Jah, tõesti, väga harva. Sest üldiselt, väga palju niisukesti aegu ei ole. Aga siis tõesti kui talvel oli siin see 20, meil on ju 13 kraadi külmapiir, kui on üle selle, siis me õue ei saa. No kui sa tunned, sa ise tunned selle ära, vot nüüd on see aeg, mul on vaja natuke neid maha tõmmata, siis, aga see on väga harva. Telekal on rohkem vist tolm peal, kui teda vaadatud on. Sellel aastal vist eriti vähe. Eelmise aasta oli nagu selline aasta, kus oli külma. Terve jaanuarikuu oli nii meeletu külm, siis ma küll, mäletan, et me vaatasime päris mitmeid kordi järjest.

Aga kas Te olete mõnel sellisel meediaalasel koolitusel ka käinud, sellisel, kus räägitakse, kuidas arvutit õppevahendina kasutada?- Ei ole kahjuks. Tavaliselt saadetakse suuremate rühma õpetajad, sõimerühmale öeldakse, et mis teie. Nii vara ei saa veel, et sellepärast ma ei ole.

Aga kas Te oleksite huvitatud?- Ma arvan, miks mitte? Kui mulle pakutakse, siis ma läheks, jah, juba sellest huvist, et mida seal kõike teha saab, sest ma arvan, et ma ei teagi seda, mida kõike seal saaks õpetada lastele.

Aga mis need asjad oleksid täpsemalt, mida Te tunnete, et millest Te võiksite rohkem teada?- Noh sedasama, kust midagi leida võib-olla, et kus on midagi, mida nii väikestele võiks sealt õpetada. Et võib-olla ongi keegi, kes kohe ütleb: „Vot, näed, seda saab õpetada arvutis“, aga ma ei tea seda. Seda ma heameelega tahaks küll teada saada.

Aga kui me nüüd viimase asjana räägime koostööst lapsevanematega, siis kui mõni lapsevanem tuleks näiteks teie juurde ja küsiks, et ma ei tea, kui palju mu laps peaks seal tahvelarvutis olema või mida ma talle näitama peaks, kas Te oskaksite talle nõu anda sel teemal?- Ma arvan, et ma ei oska. Ma soovitaks lihtsalt, et mitte liiga palju, aga ma ei oskaks selle kohta, sest see on minu arvamus, aga kui palju on palju, seda peab, noh, vanem aru saama. Et kui palju kodus oleks õige. Et kui palju võiks mõned korrad arvutisse jätta minemata ja minna hoopis õue. Ma ei oskaks sellele väga hästi, ma kindlasti ütlekski lihtsalt, et võimalikult vähe. Käige rohkem õues ja liikuge, aga ma ei oskaks päris nõu anda. Aga siamaani ei ole keegi küsinud ka seda.

Ma tahtsingi just küsida, kas Te olete sel teemal rääkinud?- Ei ole. Sellistel teemadel ei ole mitte keegi midagi veel küsinud. Pigem nad räägivad seda, kui palju nad annavad ja kui palju nad neid multikaid vaatavad. Mida nad kõike ise seal oskavad seal teha, aga nad ei küsi, mis teha või kas võiks või äkki peaks vähem olema? Ei.

Aga kas keegi ei ole kunagi tulnud rääkima, et see on nagu probleem nende peres, et laps tahab..?- Ei. Nad on, nad on! On ütlenud niimoodi, et: „Mul on see täitsa probleem. Ta paneb ise käima ja ise teeb, teeb mis tahab seal ja ise läheb, kuhu tahab, et ta kõike oskab.“ Aga ta ei ole ütelnud, ma ei tea, mida teha. Meie käest ta nii ei küsi. Ta lihtsalt mainib selle ära, et neil on see probleem, aga ta ei küsi meie käest selles mõttes ei nõu, ei midagi. Ma ei ole õnneks pidanud vastama sellele küsimusele.

Aga ütleme, kui oleks selline probleem kellegil ja ta tahaks midagi teada. Mis olukorrad või kus sellistest asjadest üldse rääkida? Näiteks kui lapsevanem tuleks lapsega hommikul lasteaeda, kas siis võiks rääkida?- Hommikul on väga paha üldse rääkida. Hommikuti ei soovitaks üldse rohkem kui ainult see, et kuidas, et kui täna läks öö halvasti, kui öelda ainult, et oli. Sest hommikune rääkimine on, nii tihti tekitab seda, et laps näeb, et sa emaga räägid, tuleb sisse ja tahab juba tagasi minna või tuli mingi asi meelde, mul jäi see maha. Pigem ei. Kui, õhtul. Või kui on pikem jutt, pigem tulla lõuna-aeg. Me oleme vanematel ütlenud, teeme väikese vestluse. Helistate, kui tahate tulla. Me oleme lõuna ajal nagu koos, mõlemad õpetajad, õpetaja abi saab ju laste juures olla, saame arutada teemadel.

Siin eelmine nädalgi oli üks vestlus ühe vanemaga, tahtis arutada natuke. Temale soovitatakse logopeedilises mõttes rühma vahetust. Et noh, et mida teha? Istusime kokku, rääkisime natuke aega, ukse peal on raske. Teine asi, ka õhtuti on raske sellepärast, et tulevad teised vanemad ja sa ei taha, et teine vanem kuuleb seda, mis sa räägid. Et siis on pigem selleks vaja eraldi aeg võtta. Või siis ka, meil kasutavad paljud ka seda, et kui tuleb midagi meelde, saadavad meili peale mõne küsimuse, et nüüd selline asi, mõte, mis Te arvate? Või kuidas teha midagi või nii? Aga ukse peal - väga paha.

Aga kus Te veel suhtlete? Te suhtlete päris elus, meili teel?- Siis me teeme, meil on selles mõttes tore suhtlus, et-et me käime kaks korda aastas vanematega matkamas. Sõidame kevadel ja sügisel korra. Sügisel on selline, kus me tutvume, metsas matkame ja räägime juttu ja kevadel on selline vahva lõpumatk, mis meil on ka selline hästi pikk ja piknikuga ja siukene, kus me saame rääkida vabalt igasugustest asjadest ja nii. Aga muidu ikka kas telefonitsi, helistatakse – meil on rühmatelefon – saame rääkida asju, meilitsi, rohkem ei ole.

Näiteks mingisugust Facebooki gruppi?- Ei ole. Lihtsalt list on meilis, kui midagi on, kirjutame. Aga võin ka nii palju ütelda vanemate selle, et kõik need igasugu Facebooki grupid ja asjad ja meilitsi suhtlemised – tegelikult see. See on muutunud. Vanasti oli niimoodi, et sa saatsid kirja vanematele ja sealt tuli vastus, kas „aitäh info eest“ või „sain kätte info“. Nüüd sa saadad kirja, sul on listis 20 kirja, noh 20 inimest ja sa ei saa

vastust sealt mitte ühte ka. Näiteks: „Aitäh, sain kätte.“ Me hakkame ise vahest kahtlema, et kas me saatsime selle kirja ära. Et mitte üks inimene ei saada sulle „aitäh“, „sain kätte“. Mitte üks. Ja nii ongi läinud, et nad on nii harjunud sellega, et kõik meilitsi tuleb info ja mitte ühelegi. Vastatakse ainult siis, kui on mingi probleem või siis on täpselt see: küsid midagi, nüüd meil on otsustuskoht, siis on ka niimoodi, et viis tükki ei vasta üldse, kümme vastavad ja siis viiele saadad veel kolm kirja, enne kui vastuse saad.

Et see tagasiside andmine – see on tänu sellele, sellele suhtlemisele nii kadunud. Vanasti saatsid meili. Mäletan, et võib-olla nii kümme aastat tagasi sa said kümnele kirjale sa said kaheksa vastust kohe hoobilt no umbes samal päeval, et „jah“, „aitäh“, „oleme nõus“ või „ei ole nõus“, „aitäh, saime info kätte“, „aitäh, nii ilusad pildid panite ülesse“, sest meil on oma rühma siukene netis, nii-öelda see oma konto, kus me paneme lasteaias mängimisest ja üritustest pilte. Kinnine grupp, ainult meie vanemad näevad seda. Ja sa paned sinna pildid üles mingist üritusest ja vanasti oli niimoodi – vanemad tänasid: „Aitäh, et sa neid pilte tegid“. Nüüd ei tule mitte ühtegi vastust. Mitte ühte vastust ja siis direktor ütleb, et „Ma olen nii palju hoolekogus rääkinud, et kiitke õpetajat või tänage või öelge „aitäh“ või öelge mõni soe sõna millegi eest – ei tule tänapäeval. Nagu vanemad nagu kardavad seda öelda.

Kunas see muutus nagu toimus?- Ma ei tea. Võib-olla ongi see siin 5-6 aastat ei ole sellist asja, tõesti, et vastuseid on nii vähe. Jah, vähemalt, või rohkemgi. Ma väga hästi mäletan ühte rühma. Mõned läksid eelmise aasta kooli.

Ükskõik mis kirja sa kirjutasid, kohe tuli vastus. „Aitäh!“, „Aitäh!“, „Info käes“. Ja nüüd, mitte ühte vastust. Vot selles mõttes, noh, kas seda suhtlemist, kõiki neid kirja ja asju tuleb nii palju, aga nii palju nad enam ei jaksa või ei taha sellist väikest vastust anda. Vahest on niimoodi täpselt vaatame omavahel, et Issand, ma saatsin ju selle kirja ära. Mine vaata saadetud kirjade kausta ja vaata, kas kiri on ära läinud. Äkki ma ei vajutanud kuskile nupu peale. Mitte keegi mitte ühtegi sõna ei ütle. Saatsime neile nii ilusa kaardi, tegime sõbrapäevaks – kõik lapsed panime istuma, andsime igatühele pildi kätte ühe tähega, et head sõbrapäeva ja saatsime ilusa sõbrapäeva kaardi kõigile. Ja siis, mitte ühtegi vastust ei tule, et mis mõttes?D Vaat see oli nagu selline sõbrapäeva tervitus, tervita vastu või midagi. Lõpuks tuli üks „Aitäh! Väga ilus pilt“. 20 inimest selles mõttes, mõnel on isad ka. Vähesed, kes tahavad, et isa ka listis oleks. Tuli üks vastus. Siis mõtledki, et ma ei tea. Suur meedia ja neti ja suhtlemised ja asjad, aga see on see kultuur, nagu siuke vastamise ja selle „aitäh“ ütlemise kultuur on küll täiesti nulli läinud praegu. Varem oli see ikka väga teistsugune.

Agas kuidas üldse vanematega, selles mõttes, et kui lapsed on teil käinud kõik need aastad siin, kui Te olete töötanud siin ju ainult ühe aasta?- Jah.

Et kuidas see lapsevanematega, sellise usaldusliku nagu suhte loomine üldse on, kui nad teie kirjadele ei vasta? Kas muidu asjadest saab rääkida?- Jaa. Saab. Nad käivad arenguvestlusel, nad on väga avatud ja kõik. Aga ma ütlen, kuidagi see ongi kõik kuidagi kas see on selle neti või selle kõige või selle kiire elutempo juures, aga väga hästi saab rääkida. Ma ütlen, et kuna nad tulevad – meil on kindel see, et laps tuleb esimesel päeval emaga rühma ja ta ongi terve hommiku ju rühmas, me saame juttu rääkida, tutvuda ja me saame nendega väga sõbralikult räägitud. Ukse peal nad helistavad ja on – see on kõik väga hea, aga just see, et ma ei tea, kas see on kuskilt poolt mujalt tulnud, see, et sa ei pea vastama asjale niimoodi, et kas see on kuskilt tulnud niimoodi, et seda ei ole. Aga muidu on küll väga sõbralik. Suhted on tõesti sõbralikud. Vahest on niimoodi, et lapsed lähevad teise rühma ära ja siis „Kuidas sa nende vanematega läbi said, nii kurjad!“ Kuidas? Mis mõttes? Need on mu lemmikvanemad, mis juttu sa räägid? Et see on inimeses endas kinni kõik – see suhtlemine. Ja kui sa ise inimesega suhtled sõbralikult, ja oled sõbralik ja siukene rõõmsameelne, siis vanemad võtavad su omaks ja..

..ja võtavad nõu ka kuulda?- Võtavad, võtavad. Nii palju, kui nad seda küsivad. Nad ei küsi seda väga palju.

Agas ma tahtsin veel. Ma unustasin enne ühe asja küsida. Millised vanemate nagu ootused üleüldse lasteaias on? Kas need on ka ajas muutunud?- Väga suured neil, jaa. Ei, ongi. Vanasti ei oodatud seda, et

sõimerühmas hakatakse kohe tähti õppima. Nüüd on esimesel vestlusel, kui me saame kokku – tavaliselt saame juunis kokku, enne kui lapsed augustis lasteaeda tulevad, siis on kohe „Kuna Te hakkate tähti õppima?“ Me ei õpi sõimerühmas tähti, me ei hakka lugema õppima. Siis vanasti ei küsitud selliseid küsimusi. Vanasti oodati seda, et laps käiks potil ja õpiks riidesse panema ja, ja selliseid asju. Nüüd oodatakse, et millal ta tähti hakkab õppima ja lugema õppima. See on muutunud kindlasti nende ootuste suhtes, et ootused on teistsugused. Ja oodataksegi, et see kõik teeb lasteaed. Õpetab riidesse panema ja riidest lahti võtma ja seda nad ootavad kõik lasteaialt.

Aga kas selle nutiseadme ja väikeste laste teema juures on veel midagi, mida ma ei küsinud? Mida Te ise? - Ei, ma olen nii palju rääkinud, et mul on siuke tunne, et ma olen üle rääkinud juba viis korda kõik asjad. Ma ei, praegu küll ei tule midagi niimoodi meelde. Ma olen nii palju rääkinud, et ma arvan, et me oleme kõik ära rääkinud ja mitu korda.

Aga Te ütlesite, et Te õppisite hiljem õpetajaks, aga kus kohas ja mis aastal? - Ma õppisin, ma olin, ma töötasin esimesed kolm või neli aastat üheaastase lepinguga ja siis, siis ma õppisin Tartu Avatud Ülikoolis, esimesel aastal 160 tundi ja teisel aastal 160 tundi. Nii et 320 tundi kokku – see on n-õ koolitus, kuna ma olen keskeriharidusega. Ma ei pidanud päris, kõrgharidust mul ei ole. Aga mis aastal, ma ei mäleta. Ma tulin tööle 99, kas siis kuskil 2003, 2004. Kuskil seal alguses. Seal on, seal olid need seaduse järgi, et kui sa olid keskeriharidusega ja teist haridusega õpetajat võtta ei olnud, siis võis töötada üheaastase lepinguga. Sest ma olin minu meelest esimesed kolm aastat sellise üheaastase lepinguga. Siis kui läbi sai, siis tehti konkurss, ei olnud jälle võtta kedagi, siis sai jälle edasi töötada. Ja siis tuli seaduste muudatus ja siis tuli, et kui sa oled 320 tundi pedagoogikat õppinud, siis sa võid töötada selle 320 pedagoogikatunniga ma olen sõimes vastu pidanud 17 aastat.

Okei. Aga meie neli lehekülge küsimusi on läbitud. - Väga hea!

Suur tänu!

TÄISMAHUS TRANSKRIPTSIOONID ASUVAD LISATUD CD-L.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Inger Agur,

(sünnikuupäev: 15.03.1992)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Nutiseadmete kasutamisest tulenevad võimalused ja riskid väikelaste arengus: Tartu linna sõimerühmade õpetajate hinnangud,

mille juhendaja on Maria Murumaa-Mengel,

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 01.05.2017